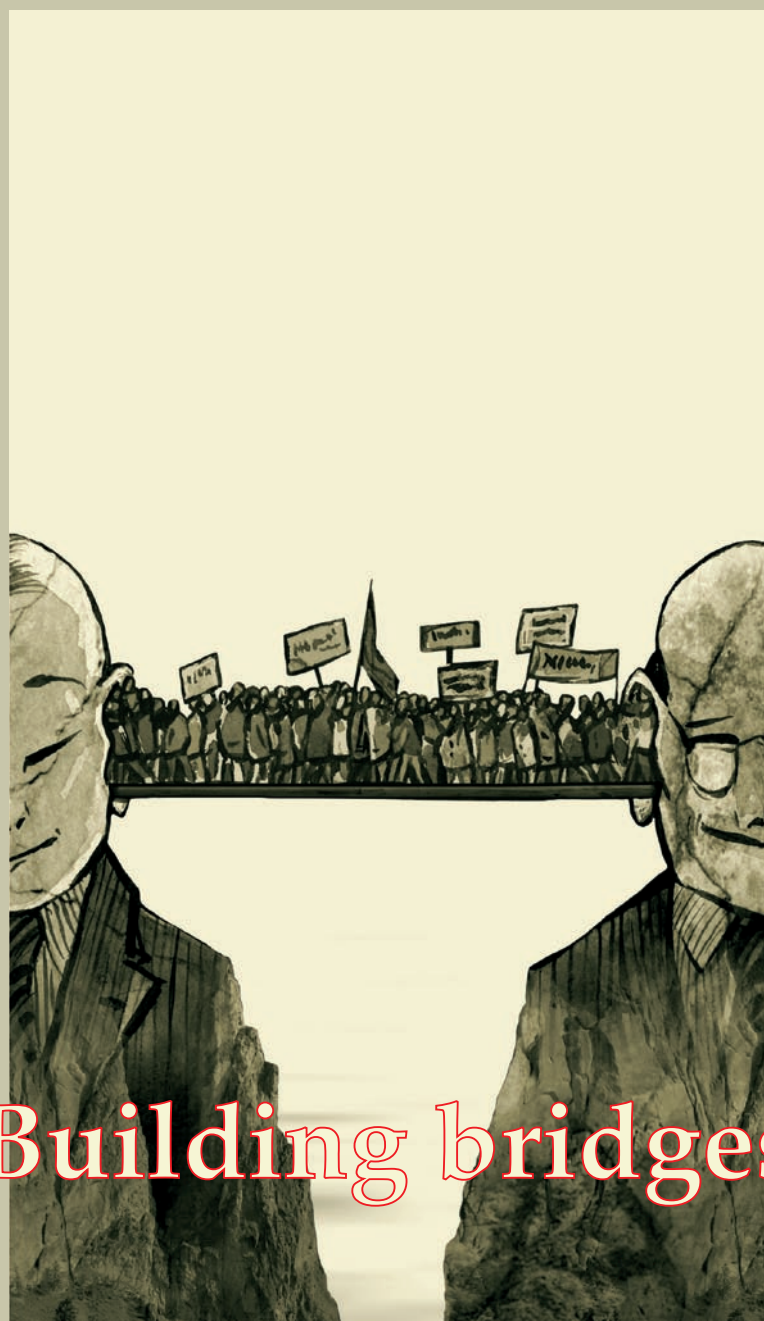

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2015

Building bridges

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
ГОДИШЕН ДОКЛАД 2015

Рисунка: Анри Кулев

© Център за изследване на демокрацията, 2016
София 1113, ул. „Александър Жеков“ 5

Център за изследване на демокрацията

Прокарване на мостове между науката и политиката

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Целите на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да съдейства за институционалното и организационното укрепване на нестопанския сектор в България;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

„Прокарването на мостове“ е утвърден метод за обединяване усилията за социална промяна и създаване на нови партньорства. Центърът за изследване на демокрацията започна своето съществуване като аналитичен център, но през последното десетилетие той се утвърди не само като генератор на идеи, а и като активен участник във формирането и осъществяването на редица обществени политики. Центърът е партньор за България на редица европейски институции, мрежи и инициативи като Агенцията на Европейския съюз за основните права и Годишната оценка на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението в Швейцария.

Центърът за изследване на демокрацията е инициатор и движеща сила на социалната промяна в няколко области, традиционно смятани за запазена територия на държавните институции като разработване и мониторинг на антикорупционни политики и практики и реформи в сектора на националната сигурност, вкл. анализ и противодействие на конвенционалната и организираната престъпност. Усилията на Центъра са насочени и към формирането на нова култура на сътрудничество и доверие в обществена среда с наследена фрагментация и непрозрачност, което е също толкова важно, колкото и реализирането на конкретни социални цели и проекти.

Център за изследване на демокрацията
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
тел.: (+359 2) 971 3000
факс.: (+359 2) 971 2233
csd@online.bg
www.csd.bg

Съдържание

УВОД.....	7
ЧАСТ ПЪРВА: ПРОГРАМИ.....	9
ПРАВНА ПРОГРАМА.....	11
I. ОБЩЕСТВЕННОТО ДОВЕРИЕ В ПРАВОСЪДИЕТО И НОВИТЕ ФОРМИ НА ПРЕСТЪПНОСТ.....	12
II. СЪДЕБНА И РЕГУЛАТОРНА РЕФОРМА.....	15
III. ПЕНИТЕНЦИАРНА РЕФОРМА.....	17
IV. ОСНОВНИ ПРАВА.....	22
ИКОНОМИЧЕСКА ПРОГРАМА.....	27
I. ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ.....	28
II. СЪТРУДНИЧЕСТВО В СФЕРАТА НА ДОБРОТО УПРАВЛЕНИЕ И АНТИКОРУПЦИЯТА НА РЕГИОНАЛНО И ЕВРОПЕЙСКО РАВНИЩЕ.....	33
III. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА СКРИТАТА ИКОНОМИКА.....	41
IV. КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТ И ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО.....	46
ПРОГРАМА СИГУРНОСТ.....	50
I. ОЦЕНКА НА ЗАПЛАХИТЕ ОТ ОРГАНИЗИРАНАТА И КОНВЕНЦИОНАЛНАТА ПРЕСТЪПНОСТ.....	51
II. ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА РАДИКАЛИЗАЦИЯТА И ТЕРОРИСТИЧНИТЕ ЗАПЛАХИ.....	56
III. „ЗАВЛАДЯВАНЕ НА ДЪРЖАВАТА“ И МЕДИИТЕ.....	62
IV. ИНОВАТИВНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА АНТИКОРУПЦИОННИ ПОЛИТИКИ.....	69
СОЦИОЛОГИЧЕСКА ПРОГРАМА.....	80
I. ИНТЕГРАЦИЯ НА МИГРАНТИ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ НА УЯЗВИМИ ГРУПИ.....	81
II. ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТРАФИКА НА ХОРА.....	91
III. ПРЕВЕНЦИЯ НА РАДИКАЛИЗАЦИЯ, ВОДЕЩА ДО ПРОЯВИ НА НАСИЛИЕ И ТЕРОРИЗЪМ.....	94
IV. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ЕКСПЕРТИЗА НА ВОДЕЩИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО.....	94

ЧАСТ ВТОРА: АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	97
ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ	99
СТАЖАНТСКА ПРОГРАМА	100
ДАРЕНИЯ НА КНИГИ И ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ	103
КОНСУЛТАНТСКИТЕ ЗВЕНА НА ЦЕНТЪРА:	
ВИТОША РИСЪРЧ И ПРОЕКТ 1.	104
ПРОГРАМНА И АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА	105
 ЧАСТ ТРЕТА: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ	 107

УВОД

„Мостовете“, пише нобеловият лауреат Иво Андрич, „показват мястото, където човек е срещнал препятствие и не се е спрял пред него.“ Центърът за изследване на демокрацията е създаден преди 25 години във време, когато започва граденето на мост над бездната, разделяла дотогава Изтока и Запада в Европа. През деветдесетте години на двайсети век обаче от тази бездна се нарояват по-малки разломи, които, макар и по-лесно преодолими поотделно, изглеждат непосилни заради огромния си брой. От самото начало Центърът за изследване на демокрацията си поставя нелеката цел да съчетае процеса на въвеждане на най-добрите международни стандарти за публично управление с инерцията на социалната и институционалната среда в България. За успеха на подобно начинание са необходими съвместни усилия на международни партньори – държавни институции, международни организации, изследователски институти и донорски организации – със съмишленици на местно равнище – реформаторски настроени политици, граждански организации, новосформиращите се бизнес среди. Като домакин на Информационния център на Съвета на Европа и Правната инициатива за Централна и Източна Европа на Американската асоциация на юристите, както и чрез сътрудничеството си с Американската агенция за международно развитие и Норвежкия механизъм за подпомагане на развитието, Центърът едновременно оказва подкрепа на международните партньори при функционирането им в социалната и политическата среда в страната и на националните институции при адаптирането им към новите концепции и начини на работа. Благодарение на богатия си опит в тази насока Центърът координира и мащабна регионална инициатива за добро управление в Югоизточна Европа в контекста на европейската интеграция на региона.

За да се осъществят каквито и да са обществени реформи, е необходимо да бъде разрушен корупционния модел за използване на публичните институции в частни интереси. Това е постижимо само с обединени усилия, включително чрез създадени от Центъра за изследване на демокрацията публично-частни платформи. Във времена на огромно взаимно недоверие между гражданското общество и правителството, Центърът застъпва първоначално посрещнатата скептично идея, че коренна промяна на съществуващите практики, правна уредба и институции е възможна, ако неправителствените организации се опитат да привлекат съмишленици както от публичния сектор, така и от бизнес средите. Благодарение на натрупания от Центъра практически опит днес вече е общопризнато, че подобни партньорства могат да доведат до значими социално-политически резултати – от ограничаване влиянието на „сивия“ и „черния“ сектор до противодействието на корупцията и създаването на нови национални институции (като институцията омбудсман или регистърната реформа в България).

Един от най-трудните за изграждане мостове, който носи и най-голямо удовлетворение, е мостът между мисленето и действието. Центърът е не просто изследователски институт, а организация, способна да инициира и провокира социални действия. Натрупаните през годините знание и опит в редица области на

правото, икономиката, сигурността и социалното включване винаги е свързано с предлагане на възможни политики и формулиране на конкретни мерки. Съчетавайки високи аналитични стандарти със стремеж научното познание да бъде използвано на практика, Центърът създаде инструменти за диагностика и съдейства за формирането на обществени политики, особено в области като антикорупцията и доброто управление, сигурността и енергетиката.

Мостове са необходими и в сферата на експертното познание. Наскоро попаднали в политическия фокус области като измерването на корупцията, ефективно-то противодействие на организираната престъпност, постигането на енергийна сигурност, изискват създаването на иновативни методи и аналитични инструменти. Пример за това е методът, съчетаващ криминологични изследвания и пазарен анализ, чрез който Центърът допринася за промяната на държавната политика в областта на незаконната трансгранична търговия.

Именно чрез този конструктивен подход Центърът за изследване на демокрацията се е утвърдил като надежден партньор в редица международни инициативи в нашия регион и в Европейския съюз.

София, януари 2016 г.

д-р Огнян Шентов
Председател на Управителния съвет

Част първа Програми

Правна програма

През 2015 г. усилията на Правната програма бяха съсредоточени в четири основни области: обществено доверие в правосъдието, съдебна и регулаторна реформа, реформа на пенитенциарната система и основни права.

- **Обществено доверие в правосъдието.** Правната програма продължава работата си по изучаване и измерване на общественото доверие в правосъдието в контекста на новите форми на престъпност и по-конкретно на компютърните престъпления. Основните заключения от проведени изследвания в избрани държави членки (Италия, Финландия и България) бяха представени в сравнителен доклад за обществените нагласи относно компютърните престъпления и полиси брийф.
- **Съдебна и регулаторна реформа.** Експертите на Правната програма предоставиха помощ на Министерството на правосъдието и на Висшия съдебен съвет за оптимизиране структурата на съдебната власт, включително и намаляване броя на съдилищата, както и в изготвянето на законодателни промени за улесняване на съдебната и регулаторна реформа. Центърът за изследване на демокрацията продължи усилията си за цялостна реформа на системата от официални регистри в България и поспециално за рационализиране на регистрацията на юридически лица с нестопанска цел и намаляване на административната тежест, произтичаща от регистрационните процедури.
- **Пенитенциарна реформа.** Центърът предлагаше на българските институции и насърчаваше приемането на основани на изследвания решения на съществуващите проблеми в пенитенциарната система. В продължение на придобития вече опит в тази област, Правната програма публикува иновативен *Индекс за мониторинг на условията в затворите* и наръчник за работа с уязвими групи затворници. Допълнително проучи възможностите за подобряване положението на употребяващите наркотици в затвора. Усилията за насърчаване на иновативните подходи в пенитенциарната система бяха високо оценени и от Европейската комисия, и от ангажираните институции в България.
- **Основни права.** Като член на мрежата FRANET на Агенцията на ЕС за основните права, Центърът събира данни и информация за целите на сравнителните изследвания на Агенцията. Центърът подпомага и активно допринася към работата по текущите инициативи на НПО Платформата на Агенцията. През 2015 г. работата включваше изследвания във връзка със защитата на основните права на специфични уязвими групи чрез улесняване на взаимодействието им с държавата, и проучване на положението на младите европейски граждани, които планират да упражнят правото си на свободно движение.

I. Общественото доверие в правосъдието и новите форми на престъпност

През 2015 г. приключи тригодишната изследователска работа на Правната програма по инициативата FIDUCIA (www.fiduciaproject.eu). Основният акцент на това съвместно усилие на юристи, психолози, социолози, статистици, криминалисти и политически анализатори от тринадесет европейски университета и изследователски института бе измерване на общественото доверие в правосъдието в светлината на нови престъпни поведения, като трафик на хора, трафик на стоки, нелегалната миграция и компютърни престъпления. Центърът ръководи работата по компютърните престъпления, която изследва динамиката на този вид престъпления, изучавайки националната и международна правна рамка, политики и стратегии, идентифициращи най-добрите практики в саморегулации и „основаващи се на доверие“ алтернативи, които могат да се окажат по-ефективни. Бяха отправени препоръки за прилагането на тези подходи и подобряване на традиционните инструменти.

През 2015 г. беше публикуван том 3 от поредицата **„FIDUCIA: Новите престъпления в Европа и политиките, основани на доверие“**.

Правната програма подготви главата **„Доклад за саморегулация и други незаконодателни практики срещу компютърните престъпления“**.

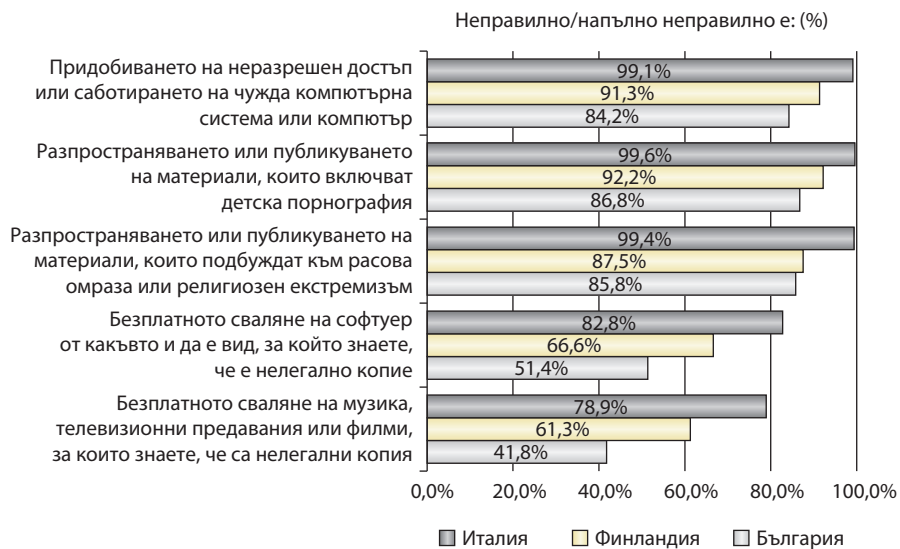
Първите резултати от националното изследване на доверието и отношението към правосъдието, част от съвместните усилия на партньори от 7 държави членки, бяха представени от д-р Тодор Галев и д-р Мария Йорданова и обсъдени по време на среща с партньорските организации в Оксфорд през януари 2015 г. Дизайнът на проучването включваше отделен набор от въпроси за обществените нагласи и информираността на обществото за компютърните престъпленията. Изследванията в избрани държави членки (Италия, Финландия и България) обхващат нагласите на гражданите към компютърните престъпления, информираността на обществото за компютърните престъпления, обществената толерантност по отношение на някои видове компютърни престъпления, и обществените нагласи спрямо политиките за противодействие на компютърните престъпления. Резултатите от проучването показват ясно споделен консенсус кои компютърни дейности са възприемани от обществото в отделните държави като неморални.

Въз основа на данни от изследвания и собствени проучвания, както

„Трансграничният характер на компютърните престъпления, засягащ едновременно правителствата и частния сектор, все повече стимулира активната роля на бизнеса и на неправителствените организации, за да се гарантира безопасно и сигурно кибернетичното пространство и противодействие на глобалните заплахи чрез различни инструменти, правила и иновации, както и чрез разработване и участие в разнообразни механизми за сътрудничество на национално и международно ниво, включително публично-частни партньорства.“

Източник: FIDUCIA: Новите престъпления в Европа и политиките, основани на доверие, том 3, 2015, редактори: Стефано Мафай и Едит Стефани Карило Калдерон, стр. 80.

Обществени нагласи към компютърните престъпления

Източник: Изследването на FIDUCIA, 2014 – 2015.

Семинар „Компютърните престъпления – национални и международни политики и отговорност на частния сектор“, Саламанка

и на приноса на партньори от други държави – членки на ЕС, през 2015 г. Центърът изготви последното си цялостно проучване в рамките на инициатива FIDUCIA – „Доклад относно обществени нагласи към компютърните престъпления“. В него се прави преглед на съществуващите международни и национални изследвания и проучвания на обществените нагласи към компютърните престъпления, както и на факторите, които генерират различни възприятия. Проучването изследва информираността относно компютърните престъпления, толерантността към определени видове компютърни престъпления и отношението на европейските граждани към политиките за противодействие на компютърните престъпления чрез представяне и анализ на резултатите от изследването FIDUCIA относно политиките, основаващи се на доверие и на обществените представи

за компютърните престъпления. Резултатите от проучването показват, че от една страна, общественото доверие в киберсигурността и в способността на властите да контролират ефективно киберпространството остава ниска, а от друга страна, хората осъждат морално най-много дейности като споделяне на детска порнография и най-малко – незаконно сваляне (например на музика или филми).

Изследването предоставя на законодателните и правоприлагащите органи на национално и европейско ниво доказателства и препоръки, които могат да бъдат използвани при разработването и прилагането на по-добри политики и мерки за повишаване на осведомеността.

По покана на Университета в Саламанка – един от партньорите по инициативата FIDUCIA, на 16 май 2015 г.

Конференция „Правосъдието се нуждае от доверие: от закон и ред до политики, основани на доверие“, Брюксел

Препоръки

Разработване на политики, основаващи се на доверие, на европейско и национално ниво в държавите членки по отношение на възникващата нова престъпност, които да предвидят:

- Подходящ баланс между въвеждане на разумни ограничения срещу злоупотребите в киберпространството и свърхрегулирането на компютърните престъпления.
- Адекватно законодателство, незаконодателни и мерки за информираност с цел превенция и борба с компютърните престъпления.
- Повишаване на информираността на интернет потребителите, включително на младежите, как да се предпазят и да си сътрудничат по-добре с властите в идентифицирането и наказването на действия, които нарушават моралните и етични ценности в обществото (в частност детската порнография и насърчаването на расова омраза и религиозен екстремизъм).

Източник: FIDUCIA, Policy Brief: Компютърни престъпления.

директорът на Правната програма, д-р Мария Йорданова, изнесе лекция за компютърните престъпления пред студенти по криминология и наказателно право и обсъди с тях новите предизвикателства в областта.

През май 2015 г. беше публикуван Полиси брийф за компютърните престъпления, съдържащ най-важните резултати от проучването и основните изводи и препоръки. Той беше изпратен на партньорите по инициативата, институции на ЕС и национални органи в държавите членки. Преди да бъде публикуван, основните ангажирани институции – представители на съдебната власт, държавни служители, независими експерти и частни компании, работещи в сферата на компютърните престъпления, дадоха ценни коментари и бележки по текста.

Директорът на Правната програма, д-р Мария Йорданова, представи основните изводи и препоръки на конференцията „**Правосъдието се нуждае от доверие: от закон и ред до поли-**

тики, основани на доверие“, която се проведе на 26 май 2015 г. в Брюксел.

II. Съдебна и регулаторна реформа

Реформата на съдебната власт продължи да е сред основните дейности на Центъра. През 2015 г. усилията бяха насочени към продължаващата реформа в структурата на съдилищата, чрез разработване на иновативна методика за използване на отворени публични данни (open public data) за прогностичен анализ на социално-икономическите фактори, оказващи влияние върху натовареността на районните съдилища.

Методологията беше разработена през 2014 г. от експерти на Центъра в сътрудничество с Висшия съдебен съвет (ВСС) и Министерство на правосъдието (МП).

Основните констатации от анализа идентифицират съчетанието от со-

циално-икономическите фактори, които влияят върху натовареността на районните съдилища и подкрепят вземането на решение за намаляване на броя им, с цел оптимизиране на структурата им. Необходимостта от такава оптимизация, включително намаляване броя на съдилищата, беше потвърдена от членовете на правната общност, привърженици на съдебната реформата, и призната за необходима в доклада на Световната банка „България: Функциониране на съдебната система, натовареност с дела и преглед на разходите (2008 – 2014)“, публикуван през ноември 2015 г. (https://www.mjs.bg/Files/BulgariaJud_Performance_Caseload_Review_BG_final_635828600072987200.pdf)

Екипът на Правната програма оказва експертна помощ на Министерството на правосъдието в разработването на законопроекти и взе активно участие в продължаващия дебат за конституционните и законодателни промени. Директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова беше член на работната група към Министерството на правосъдието за изготвяне на проект на ЗИД на Закона за съдебната власт.

Центърът за изследване на демокрацията продължава да се застъпва за цялостна **реформа на системата на официалните регистри** в България и по-конкретно за **улесняване на регистрацията на юридическите лица с нестопанска цел**. Експертите на Центъра участваха в работната група към Министерството на правосъдието, която бе създадена през 2014 г. за подготовка на необходимите законодателни промени за прехвърляне на поддръжания на хартия регистър на юридическите лица с нестопанска цел от окръжните съдилища към Агенцията по вписванията. Работната група завърши работата си през май 2015 г. и след поредица консултации

с ангажираните институции, през октомври 2015 г. предложението бяха официално внесени в Народното събрание. Промените целят да решат най-неотложните проблеми в регистрацията на юридическите лица с нестопанска цел и да повишат прозрачността и отчетността в неправителствения сектор на страната. През 2015 г. експертите на Центъра участваха още в работната група към Министерството на правосъдието, която подготви законодателни промени в Закона за особените залози – законът е разработен от експертите на Правната програма през 1996 г. Измененията предвиждат прехвърляне на Централния регистър на особените залози от Министерството на правосъдието към Агенцията по вписванията като важна стъпка към изграждане на Електронен регистърен център.

Успоредно с участието си в работата на Министерството на правосъдието, Центърът започна преглед на други официални регистри, които събират информация за юридическите лица с нестопанска цел. Целта на тази инициатива е да направи оценка на системата от официални регистри на юридическите лица с нестопанска цел и да предложи реформи, които да я направят по-ефективна и достъпна за потребителите. Бяха идентифицирани повече от 20 различни регистри, които събират информация за юридически лица с нестопанска цел. Най-големите сред тях са: Регистърът на спортните клубове и федерации в Министерство на младежта и спорта, Регистърът на доставчиците на социални услуги в Агенцията за социално подпомагане, Регистърът на читалищата в Министерство на културата и т.н. Всички идентифицирани регистри бяха описани от гледна точка на правната им рамка, процедурата по регистрация, такси и достъп до регистрираната информация; резултатите

бяха обобщени в Анализ на правната рамка на регистрацията на неправителствените организации, публикуван през ноември 2015 г. Въз основа на събраната информация, експертите на Центъра ще изготвят оценка на работата на тези регистри и предложения за законодателни промени за подобряването ѝ.

III. Пенитенциарна реформа

Системата за изпълнение на наказанията в България разкрива сериозни проблеми, пренебрегвани от дълго време.

Особено тревожна е ситуацията в затворите, където пренаселеността, лошите условия на живот и липсата на адекватни социални и медицински услуги често водят до нарушаване на правата на затворниците и пречат на ефективната им социална реинтеграция. Тези наблюдения бяха официално потвърдени от Европейския съд по правата на човека, чието пилотно решение по делото *„Нешков и други срещу България“* препоръчва комбинация от ефективни мерки по отношение на лошите условия в местата за лишаване от свобода, които имат едновременно превантивен и компенсаторен ефект.

Усилията на Правната програма през 2015 г. бяха насочени към подпомагане на българските институции чрез популяризирането и насърчаването на научно обосновани решения на съществуващите проблеми. Като средство за подобряване на ситуацията в затворите и ресоциализацията на извършителите на престъпления, експертите на Центъра публикуваха два практически продукта в рамките на инициативата *„Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество“* – **наръчник за третира-**

нето на уязвими групи лишени от свобода и „Индекс за мониторинг на условията в затворите: методология и пилотни резултати“. Двете публикации, заедно с предхождащата ги **„Наказание на свобода: възможни алтернативи на затвора в Европейския съюз“**, бяха представени на международна конференция, организирана с цел да популяризира резултатите от изследванията и да подпомогне ангажираните институции в справянето с предизвикателства като описаните в пилотното решение на Европейския съд по правата на човека.

Публикацията **„Индекс за мониторинг на условията в затворите: методология и пилотни резултати“** би могла да допринесе за повишаване на гражданското наблюдение в затворите чрез използването на набор от индикатори за оценка на условията в тях. *Индексът* е система от съобразени с Европейските правила за затворите индикатори, която превръща

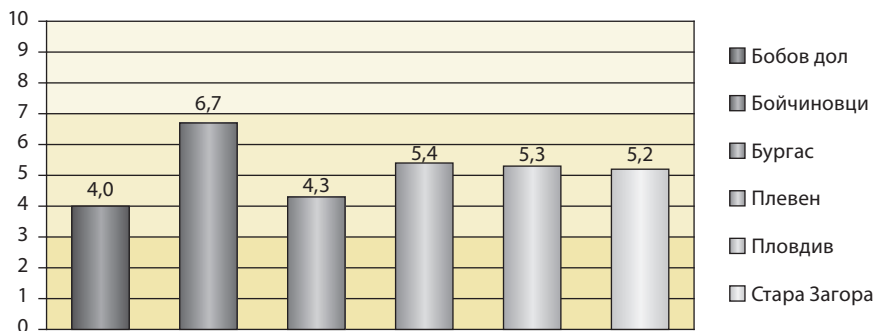
в сравними стойности положението в различни затвори. Публикацията представя и описва методологията на *Индекса за мониторинг на затворите* и предлага резултатите от пилотното му прилагане в девет места за лишаване от свобода в четири държави членки. *Индексът* се състои от пет индикатора: 1) жилищни условия, 2) социално-възпитателна работа, свободно време и контакти с външния свят, 3) сигурност и безопасност, 4) работа и 5) медицинско обслужване. По всеки от тези индикатори като част от *Индекса*, както и по *Индекса* като цяло, всеки затвор се оценява с оценка от 0 (най-ниска) до 10 (най-висока).

Сравнителните данни за жилищните условия потвърждават наблюдението на международните организации, че затворите в България попадат в „проблематичния“ сектор – фактори като малка жилищна площ, нерешени проблеми с пренаселеността и голям брой съкилийници имат значителна тежест в оценката. Двете затворни институции, които получават „приемлива“ оценка по скалата, имат нисък кое-

фициент на заетост, съчетан с относително добри материални условия.

В затвора някои групи лишени от свобода са поставени в неравностойно положение заради обективни фактори като произход, пол, сексуална ориентация, възраст и др. Спрямо тях често има нужда от специални мерки, които не винаги се прилагат, а това води до неравното им третиране или дори до нарушаване на правата им. Това е фокусът на публикацията **„Уязвими групи лишени от свобода: наръчник“**. Книгата е практическо помагало за работещите с уязвими лишени от свобода. Тя проследява състоянието на представителите на такива групи в системите от затвори в Белгия, България, Германия, Литва и Испания. Класификацията на тези групи следва тази на *„Наръчника на ООН за затворниците със специални потребности“*, но взема предвид и националния контекст, като по този начин авторите идентифицират 12 уязвими групи и проучват мерките за неутрализиране на техните уязвимости в различните държави. За да бъде обхванат възможно най-широк

Обща оценка на шест затвора

Източник: Проучване на Центъра за изследване на демокрацията.

кръг от хора, изследването включва и някои особено маргинализирани групи като извършителите на сексуални престъпления, лишените от свобода с увреждания и др. Наръчникът едновременно представя усилията за компенсация на неравностойното положение, допустими от законодателството или предоставяни от затворната администрация или други заинтересовани страни във всяка страна, и идентифицира пропуските в мерките и практиките, специфични както в отделните държави, така и спрямо различните уязвими групи.

Работата на Центъра за изследване на демокрацията, свързана с местата за лишаване от свобода, включваше и анализ на настанените в затворите като отделна уязвима група. Направен беше преглед на процедурите, в които затворниците участват най-често, от гледна точка на подобряването на сътрудничеството между държавата и гражданските организации в подкрепа на уязвимите групи в обществото.

С цел популяризиране на усилията да предложи основани на изследвания решения на съществуващите проблеми в пенитенциарната система, на 19 януари 2015 г. Правната програма организира международна конференция на тема **„Ресоциализация на осъдените в Европейския съюз: укрепване на ролята на гражданското общество“**, с участието на експерти от Белгия, Германия, Испания, Литва, Италия и на юристи и представители на държавните институции и гражданското общество в България.

Г-н Константин Пенчев, Омбудсман на Република България, подчерта, че темата за ресоциализацията непременно засяга въпроса до каква степен хората в местата за лишаване от свобода са десоциализирани. Той призова за спешни мерки в сферата на детското правосъдие и ресоциализацията на деца, преминали през местата за лишаване от свобода. Като възможно решение, г-жа Лиляна Събева, секретар на Наблюдателната комисия към Столичния общински съвет, предложи наблюдателните комисии, заложи в *Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража*, да бъдат използвани като ресурс за укрепване на ролята на гражданското общество в изпълнението на наказанията, както и да се въвличат неправителствени организации в провеждането на обучения в местата за лишаване от свобода.

Експерти от Италия, Германия и Великобритания доразвиха темата за социализацията на лишените от свобода чрез споделянето на иновативни практики като например видео посещения, които поддържат семейните връзки, когато пътуването е невъзможно, и представителна демокрация в рамките на затвора, която е от полза за конструктивния диалог между затворната администрация и лишените от свобода.

Международна конференция „Ресоциализация на осъдените в Европейския съюз: укрепване на ролята на гражданското общество“

Правната програма проучи и възможностите за подобряване на пенитенциарната система във връзка с една особено уязвима група лишени от свобода – употребяващите наркотици. По различни оценки, употребяващите и зависими от наркотици са около 10-15 % от лишените от свобода. Попаднали в затвора, и особено след освобождаването си, тези лица попадат във вакуум по отношение на адекватно третиране, което да предо-

твроти или намали възможността от връщането им там. Водената от Центъра инициатива „Наказание срещу лечение: положението на употребяващите наркотици в затвора“ цели да представи на българските компетентни органи ефективни и приложими мерки, осъществявани в Норвегия, които е възможно да се използват в България. Изследването има амбицията да покаже кои добри практики са доказали ефективността си в Норвегия и

„Резултатите от проекта са с високо качество. Той изследва теми, по които няма все още достатъчно данни на ниво ЕС. Интересни аспекти са изследването на ефектите от наказанията с и без лишаване от свобода и начина, по който тези наказания се възприемат от извършителя. Инструментът за наблюдение на условията в затворите изглежда е иновативен и ценен способ за всички институции, ангажирани в наблюдението на затворите в държавите членки и може да бъде доразвит от тях в бъдеще.“

Източник: Европейска комисия, Главна дирекция „Правосъдие и потребители“, Коментари по изпълнението на проекта, „Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество“, 22 октомври 2015 г.

„От началото на 2013 г. Центърът за изследване на демокрацията (български тинк-танк) работи по инициативата „Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество“ с финансовата подкрепа на Европейската комисия. Инициативата има за цел подобряване на ситуацията в затворите и ресоциализиране на извършителите на престъпления чрез насърчаване на по-широкото използване на алтернативи на лишаването от свобода, чрез разширяване на ролята на обществото и неправителствените организации и чрез събирането на добри практики. Като прави преглед на алтернативните наказания в правните системи на участващите държави членки, инициативата ще очертае, наред с другото, иновативни подходи за налагане на наказания, които отговарят на три основни критерия: да имат ресоциализиращ ефект, да включват активно участие на обществото и да целят разтоварване на затворната система. Основна цел на проекта е изработването на инструмент за наблюдение в затворите.“

Източник: План за действие в отговор на „Нешков и др. срещу България“ (пилотно решение) и групата Кехайов (20 съдебни решения), Министерство на правосъдието, септември 2015 г., стр. 14.

могат да се добавят към отношението към зависимите от наркотици в затвора като например терапевтични програми или специализирана социална ориентация за подпомагане на реинтеграцията в обществото.

Усилията на Центъра да реформира пенитенциарната система получиха признание от българските компетентни органи. Работата на Центъра намери приложение в *Плана за действие*, разработен от Министерството на правосъдието в отговор на поредицата решения срещу България, постановени от Европейския съд по правата на човека, което е пример за добра практика за сътрудничество между правителството и гражданското общество в сферата на затворите.

Центърът подпомогна със своята експертиза правителството и други ангажирани институции по въпросите на задържането и изпълнението на наказанията. Старши анализаторът на Правната програма, Димитър Марков, взе участие в работната група към

Министерството на правосъдието по изготвяне на законодателни промени в отговор на пилотното решение на ЕСПЧ срещу България във връзка с условията в затворите. Работната група прие поправки в *Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража*, целящи да намалят пренаселеността в затворите и да подобрят средствата за правна защита на лишените от свобода срещу лошите условия в затворите.

Центърът сподели своя опит по темата за затворите и с мрежата си от партньори в други държави. Експертите на Правната програма консултираха разработването на обучителен пакет от алтернативи на лишаването от свобода, разработени в рамките на международна инициатива, обединяваща организации от седем държави. Старши анализаторът на Правната програма, г-н Димитър Марков, представи изследването на Центъра относно лишаването от свобода и алтернативните наказания на поредица от международни събития, вкл. кръгла маса

за условията в затворите, организирана от Съвета на Европа и Министерството на правосъдието в София (9-10 юли 2015 г.) и обучение по намаляване броя на лишени от свобода, в Рига, Латвия (26-27 ноември 2015 г.).

IV. Основни права

През 2015 г. Правната програма в сътрудничество със Социологическата програма на Центъра, работи по инициатива за повишаване ролята на гражданското общество като гаранция за равни права на четири уязвими групи – търсещи закрила и други уязвими групи чужденци, лишени от свобода, жертви на трафик на хора и пострадали от домашно насилие. Осигурено бе активно онлайн присъствие на резултатите от изследванията и на предложените практически мерки чрез отделна подстраница на сайта на Центъра и фейсбук група на инициативата.

След преглед на добри чуждестранни практики, очертаващи установени модели и тяхната приложимост към българските реалности, в рамките на инициативата бе издадена публикацията **„Подкрепа на уязвимите групи пред държавата: ролята на гражданските организации“**. Докладът съдържа отделна глава за всяка уязвима група, която посочва ангажираните институции и организациите, участващи в защитата ѝ, проблемите ѝ във взаимоотношенията с държавата и механизмите на сътрудничество между компетентните органи и НПО. В заключението и препоръките са посочени стъпките, които следва да се предприемат по отношение на всяка от групите за в бъдеще.

Въз основа на доклада беше изготвена *Концепция за по-ефективно участие на НПО в системата за подпомагане на избрани уязвими групи*. Тя предлага

анализ на взаимоотношенията между ангажираните институции във връзка с разглежданите уязвими групи, както и на средствата за подобряване на координацията между институциите и организациите на различни нива и участието на НПО в законотворческия процес и формирането на политики.

Бяха препоръчани механизми за събиране на данни по единни критерии, изготвяне на координационни инструменти и мерки за засилване позицията на НПО в законодателните работни групи и различните консултативни органи. Предложени бяха и конкретни по-нататъшни реформи на пенитенциарната система, на механизмите за защита от домашното насилие и на жертвите на трафик на хора, и на заинтересованите звена, които се занимават с чужденци, нуждаещи се от закрила.

Проектът на Концепцията беше представен на 7 октомври 2015 г. на кръг-

„Що се отнася до партньорството на неправителствените организации в изготвянето на законодателство и формирането на политики, участието на гражданския сектор в законодателни работни групи следва да получи по-подробна законова и подзаконова регламентация, за да зависи в по-малка степен от преценката на съответната администрация. Особено значителен би бил приносът на сектора в нормотворческата работа по хармонизиране на националната правна рамка с ратифицираните международни актове и по-адекватно транспониране на законодателството на ЕС.“

Източник: Подкрепа на уязвимите групи пред държавата: ролята на гражданските организации, Център за изследване на демокрацията, 2015.

дата маса **„Уязвимите групи между гражданското общество и държавата“**, в която взеха участие представители на институциите и неправителствени организации, подпомагащи четирите уязвими групи.

Във въстпителните си думи г-жа Камелия Димитрова, и.д. секретар на Националната комисия за борба с трафика на хора (НКБТХ), очерта при-

мери от успешното сътрудничество на Комисията с НПО. В първия панел на кръглата маса авторският екип на доклада **„Подкрепа на уязвимите групи пред държавата: ролята на гражданските организации“** представи изследването във връзка с всяка една уязвима група и получи коментари от присъстващите ангажирани институции. Във втория панел на кръглата маса г-жа Миряна Илчева, научен

Кръгла маса „Уязвимите групи между гражданското общество и държавата“, София

сътрудник в Правната програма, представи работен вариант на **„Концепция за по-ефективно участие на НПО в системата за подпомагане на избрани уязвими групи“**. В последвалата дискусия, г-жа Радостина Павлова от Фондация „Асоциация Анимус“ очерта четирите основни роли на гражданския сектор спрямо уязвимите групи – на експерт, медиатор, защитник на правата на тези общности и доставчик на услуги. Тя посочи опасностите от зависимост на гражданския сектор от държавата при държавно финансиране и от недостатъчно развитие на съответни държавни структури, ако за определени дейности се разчита изцяло на НПО.

Всички изследвания и концептуални изводи се консултират на специално организирани срещи със съответните заинтересовани лица и се търси тяхното активно участие в предлаганите конкретни мерки за участието на НПО. Изразените мнения и коментари ще послужат за изготвянето на финален вариант на Концепцията за участието на неправителствените организации в подкрепа на уязвимите групи, предназначена за по-широк кръг участници в нормотворческия процес.

В съответствие с дългосрочния си приоритет – изследването на основните права, през 2015 г. Центърът в изследователски консорциум от 15 държавни членки, започна работа по проучване относно свободното движение на младите европейци, които упражняват или планират да упражнят това свое право. На национално ниво изследването се фокусира върху тенденциите за свободно движение на младите българи и правния анализ на съответните нормативни актове на ЕС, транспонирани у нас.

Експертите на Правната програма взеха активно участие в две инициативи

на Социологическата програма на Центъра – проучване относно принудителното връщане на граждани на трети страни и национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на пола и изработване на модел за подкрепа на пострадалите. Екипът изложи задълбочено съществуващата правна рамка и подпомогна полевата работа на другите експерти в изследванията. Научният сътрудник на Правната програма, г-жа Миряна Илчева, взе участие в обучителен семинар за експерти за прилагане процедурите по мониторинг на принудителното връщане. Тя също представи правните аспекти по изследването за домашното насилие на международен семинар, проведен в периода 2-4 декември 2015 г., на който присъстваха представители на българските ангажирани институции и организации и норвежки експерти в тази област.

Като член на мултидисциплинарната мрежа FRANET на Агенцията на ЕС за основните права (FRA), Центърът продължи да изследва различни аспекти на основните права в България. Освен приноса си към **Годишния доклад за основните права в ЕС** на Агенцията, през 2015 г. Центърът подготви изследвания за правото на устен и писмен превод и правото на информация в наказателния процес; защитата на основните права, свързани с биометричните данни в големите информационни системи на ЕС в сферата на граничния контрол, визовия режим и убежището; социалното включване и участие в обществото на мигрантите; връщането и трансфера на деца в риск, граждани на ЕС; правото на независим живот на хората с увреждания; процедурите и практиките за трансфер на обвиняеми и осъдени лица в държавите – членки на ЕС; и положението на лицата в нужда от международна закрила.

Като член на НПО Платформата на FRA, Центърът оказва помощ и активно допринесе за работата на Агенцията с оглед националния контекст. Директорът на Правната програма, д-р Мария Йорданова, взе участие в консултативна среща с гражданското общество в рамките на инициативата „**Тежки форми на трудова експлоатация в ЕС**“, която се проведе на 5-6 май 2015 г. във Виена. Целта на срещата беше да се разработи комуникационна стратегия за доклада „Тежка трудова експлоатация: движението на работници в рамките или към ЕС. Задължения на държавите и права на жертвите“ (SELEX), засягаща всички форми на трудова експлоатация, които са престъпления съгласно законодателството на държавите – членки на ЕС, на територията на които се извършват. По време на срещата бяха обсъдени основните послания към съответните групи, възможните инструменти, канали и дейности за най-широко разпространение на доклада, както и специфичният принос на участващите организации.

Като продължение на срещата Правната програма предостави на медиите съобщение за официалното започване на инициативата на 2 юни 2015 г. и информация за Доклада. Цялата необходима информация за Доклада и ключовите му изследвания бяха разпространени сред други НПО и сред медиите чрез интернет страницата и фейсбук профила на Центъра. На екипа на Платформата бе предоставен списък с медийното отразяване в България на стартирането на инициативата.

През 2015 г. Центърът взе участие във втората и в третата среща на **Националния координационен механизъм по правата на човека**, създаден от Министерския съвет и председателстван от министъра на външните работи. Освен че представляваше Центъра на срещите, научният съ-

трудник на Правната програма, г-жа Миряна Илчева, представи и становище по периодичните доклади относно международните договори за правата на човека, изготвени под координацията на Министерството на външните работи. Тя също беше и национален кореспондент за България по изследванията, засягащи етническите, ЛГБТИ и религиозни малцинства в рамките на инициативата “Equality of Opportunity in Global Prosperity” на Световната банка.

* * *

През 2015 г. Правната програма, съвместно с Програма „Сигурност“, участва в изследването „**Медиите като инструмент за завладяване на държавата**“. Експертите на Правната програма анализираха правната рамка на собствеността и съществуващите форми на саморегулация и гражданските инициативи за прозрачност на собствеността на медиите. Те подготвиха полиси брийф, чийто заключения се фокусират върху основните предизвикателства, осигуряващи плодотворна почва за корупционни практики: незадоволителните процедури за установяване на собственост върху медиите и липсата на механизми в законовата рамка, използвани за завоалиране на собствеността, липсата на правно регулиране на социалните медии и посредственото саморегулиране на сектора. Те бяха представени от директора на Правната програма, д-р Мария Йорданова, на конференцията „**Медиите като инструмент за завладяване на държавата**“, проведена на 11 март 2015 г.

Правната програма даде своя принос в работата на Центъра и в сферата на антикорупцията чрез:

- изготвянето на препоръки към *Актуализираната стратегия за борба с корупцията*;

„На-сериозните недостатъци на българския медиен модел са липсата на прозрачност в собствеността, концентрацията на собствеността и монополното положение на пазара на разпространение, и неразвитите механизми на саморегулиране. Тези недостатъци не дават възможност да се противодейства на търговията с влияние и други корупционни практики, както и на концентрацията и скрития контрол върху медиите. Дори откритите нарушения на законови изисквания остават ненаказани. Наред с това българското законодателство не дава и не търси отговор на динамиката и на новите предизвикателства, вкл. новите социални медии, техния потенциал и манипулативност.“

Източник: CSD Policy Brief No 49: Собствеността върху медиите в България: състояние и проблеми, 2015.

- подготовката на становище по *Законопроекта за предотвратяване на корупцията сред лицата, заемащи висши публични длъжности*;
- подпомагане процеса на подготовка и обсъждане на *Програмата на македонското правителство за превенция и противодействие на корупцията и предотвратяване и намаляване на конфликта на интереси*. Експертите на Правната програма консултираха местни институции и изнесоха лекции в обучителни семинари и дискусии в Македония;
- предоставяне на експертно мнение по разработване на въпросник относно съдебната реформа в Македония;
- работа по правните аспекти на докладите и периодичните актуализации в рамките на мрежата от национални кореспонденти за подготовка на *Европейския антикорупционен доклад*.

Правната програма взе активно участие в Неформалния диалог за политиките в сферата на наркотиците в Югоизточна Европа – международна мрежа от експерти, работещи в областта на предотвратяване и намаляване на незаконната употреба на наркоти-

ци. През 2015 г. мрежата проведе среща в Белград, Сърбия (1-3 октомври 2015 г.), за да се обсъдят предстоящата Специална сесия на Общото събрание на ООН на тема наркотици и нейното значение за страните от Югоизточна Европа. В презентацията си по време на срещата, г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма на Центъра, говори за необходимостта от подобряване на международното сътрудничество в областта на правоприлагането срещу разпространението и трафика на наркотици.

Правната програма беше част от екипа, подготвил публикацията **„Радикализация в България: заплахи и тенденции“**, систематичен преглед на рисковете, пред които е изправено българското общество. Г-жа Мария Дойчинова и г-жа Любомира Дерелиева, анализатори в Правната програма, разработиха темите за тенденциите в дясната и в лявата радикализация с основните им действащи лица и идеи, репертоарът от действия и групите в риск. Г-н Димитър Марков и г-жа Миряна Илчева направиха преглед на законодателството и на институциите за превенция и противодействие на радикализацията в България.

Икономическа програма

През 2015 г. Икономическата програма фокусира своята дейност върху следните области:

- **Енергийна сигурност и устойчиво развитие.** През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да анализира дефицитите в управлението на енергийния сектор и в частност корпоративното управление на държавните предприятия, практиките при възлагането на обществени поръчки и осъществяването на големи инфраструктурни проекти. Икономическата програма на Центъра организира кръгла маса в Брюксел, по време на която дискутира основните пречки пред бъдещия Европейски енергиен съюз и повдигна ключови въпроси за неговата устойчивост.
- **Антикорупция и добро управление.** Икономическата програма подкрепи усилията на гражданското общество в Югоизточна Европа за оценяване въздействието на националните антикорупционни мерки и политики. В рамките на инициативата SELDI и в сътрудничество с партньорски организации от още осем държави в региона, Центърът за изследване на демокрацията разработи и представи регионалния доклад **„Антикорупция презареждане: оценка на Югоизточна Европа“**. Центърът допринесе и взе активно участие при обсъждането на важни въпроси на европейско равнище, включително по отношение на разширителния процес, Механизма за сътрудничество и проверка, и предстоящия през 2016 г. втори европейски Антикорупционен доклад.
- **Скрита икономика.** През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията, в сътрудничество с Центъра за изследване и създаване на политики (CRPM), Македония, проведе серия от събития, посветени на скритата икономика. Проблемът беше изследван чрез *Индекса на скритата икономика* – иновативен инструмент за мониторинг, който позволява проследяване на динамика на скритата икономика и нейните основни компоненти. Докладът **„Мониторинг на скритата икономика в Македония: тенденции и възможни политики“** дава възможност на македонското правителство и европейските му партньори да следят въздействието и оценят ефективността на прилаганите политики за справяне с проблема.
- **Конкурентоспособност и икономика на знанието.** Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията се включи в разработването на *Годишника на световната конкурентоспособност за 2015 г.*, който анализира съществуващите пред българския бизнес сектор бариери и предлага решения за подобряване на националната конку-

рентоспособност. Центърът продължи да насърчава и развива потенциала на националната иновационна система чрез годишното издание „Иновации.бг“. Докладът през 2015 г. извежда на преден план конкретни препоръки за подобряване на българската национална иновационна политика.

I. Енергийна сигурност и устойчиво развитие

През 2015 г. Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията продължи да анализира дефицитите в управлението на енергийния сектор. Според проучванията, най-сериозните запови за енергийната сигурност на държавите от Централна и Източна Европа, и от Черноморския регион, включват прекалената зависимост от един енергиен източник, липсата на адекватни мерки за диверсификация на доставките и ограничено развитие на собственото производство. По отношение на търсенето тези страни се характеризират с високи дялове на енергийна бедност сред населението, високо енергийно търсене и ниска енергийна ефективност. Докладът „Енергийната политика на ЕС и Русия – предизвикателства и перспективи при спирането на газопровода Южен поток“ представя в детайли пречките пред общата европейска енергийна политика. Сред предизвикателствата са огромната нужда от инвестиции за разширяване на регионалните газови връзки и изграждането на общ механизъм за покупка на газ, който взема под внимание различната покупателна способност на страните-членки на ЕС.

Центърът за изследване на демокрацията организира обществено-политически форум, по време на който дискутира **основните пречки пред бъдещия Европейски енергиен съюз** и повдигна ключови въпроси за неговата устойчивост на 24 февру-

ари 2015 г. в Брюксел. Събитието се превърна в платформа за обсъждане на бъдещите възможности за пазарна интеграция в Югоизточна Европа и на предизвикателствата пред създаването на регионална енергийна стратегия, създавани от лошо управление в сектора. Г-н Владимир Уручев, депутат от Европейския парламент, член на Комисията по индустрия, проучвания и енергетика, подчерта, че двете газови кризи от 2006 и 2009 г. бяха сигнал за ЕС да разработи механизми за справяне с последиците от спиране на газовите доставки. Една възможност е увеличаването на инвестициите в енергийната инфраструктура за интеграция на регионалните енергийни пазари. Успешното създаване на Енергийния съюз ще е от полза най-вече на страните от Югоизточна Европа, където рисковете пред енергийната сигурност поставят пред изпитание политическата кохезия и икономическото развитие на региона. Д-р Едуард Чао, главен експерт по национална и енергийна сигурност към Центъра за стратегически и международни изследвания във Вашингтон, представи глобалните тенденции в развитието на енергийните пазари и перспективите пред неконвенционалната революция в САЩ на фона на понижените цени на суровия петрол. Д-р Чао отрече възможността ниските цени на нефта да изместят шистовите производители от пазара. Д-р Жан-Арнолд Виноа, съветник по въпросите на европейската енергийна политика от института Нотре-Европа Жак Делор, коментира проблемите с междуправителствените споразумения (IGAs) между Газпром

Участниците в общественно-политическия форум „Програма за добро управление на Югоизточна Европа: рисковете и предизвикателствата по пътя към Европейски енергиен съюз“, Брюксел

и страните членки, които участват в проекта „Южен поток“, като отбеляза, че в споразуменията има разпоредби, които пряко нарушават Третия либерализационен енергиен пакет. Той посочи, че Комисията ще съумее по-лесно да осигури съответствие с изискванията на вътрешния енергиен пазар, ако гарантира прозрачността на сделките между държавите членки и трети страни. Г-н Рейнис Аболтинс, старши изследовател от Центъра за обществен ред и политика PROVIDUS изрази увереност, че в дългосрочен план революцията на шистовия газ в САЩ ще доведе до намаляване на цените на синьото гориво на регионално ниво в Европа.

В продължение на дискусиата, антикорупционната инициатива SELDI, която се координира от Центъра за изследване на демокрацията, проведе работна среща в Белград, Сърбия, по проблемите, свързани с корупцията

и управлението на енергийния сектор на 28 април 2015 г. Докладът „**Антикорупция презареждане: Оценка на Югоизточна Европа**“ идентифицира енергетиката сред най-рисковите сектори в региона. От една страна, заплахите от завладяване на държавата пораждат съмнения относно капацитета на Югоизточна Европа да прилага съществуващите регулации на ЕС в енергийния сектор, а от друга, правят страните зависими от нелегитимен и/или криминален натиск. Представители на сръбската Агенция за борба с корупцията, Центъра за либерално-демократични изследвания, Румънското академично общество (SAR), Партньорство за социално развитие (PSD), Хърватия, Фондация отворено общество (OSF), Унгария, Румънския енергиен център (ROEC) и Центъра за разследваща журналистика (CIN), Босна и Херцеговина взеха участие в събитието и дискутираха проблемите в сектор „енергетика“, корпоративно-

то управление на държавните предприятия, практиките при възлагането на обществени поръчки и осъществяването на големи инфраструктурни проекти.

В отделен доклад бяха изследвани главните фактори, определящи енергийната сигурност на България, методите на управление на енергийния сектор и крайните бенефициенти на големите инфраструктурни проекти. Енергийната бедност остава най-сериозният риск пред енергийната сигурност на България. Има опасност от завладяване на държавата, тъй като важни решения в националната енергийна политика се вземат под натиска на местни частни или чужди държавни интереси.

Четири национални бюлетина „Индикатори за енергийна сигурност и предизвикателства пред политиките“ представят критичен анализ на управлението на енергийната сигурност в България, Румъния, Сърбия и Украйна и посочват основните предизвикателства, с които се сблъскват страните при прехода си към по-прозрачни и основани на данни процеси за вземане на политически решения.

CSD Policy Brief No 47: „Ролята на ЕС и НАТО за решаване на проблема с рисковете за енергийната сигурност и завладяването на държавата в Европа“ анализира кримската криза и продължаващата нестабилност в Източна Украйна, които внезапно и остро поставиха на преден план уязвимостта на европейската енергийна сигурност. Въпреки усилията да увеличи компетентността си по въпросите, свързани с енергийната сигурност, НАТО си остава военен съюз. При все това той може да си сътрудничи с ЕС за справяне с някои от най-критичните рискове за енергийната сигурност на своите страни членки. Един от на-

чините, по които НАТО може да спомогне за улесняване на диалога, е чрез прилагане на мерки за солидарност по време на енергийни кризи. Освен четирите измерения на енергийната сигурност (наличие, достъпност, възможности за плащане и устойчивост на енергийните доставки) трябва да се вземат под внимание и хоризонталните аспекти на доброто управление, както и вредата, която завладяването на държавата носи за определяне на националните енергийни политики. Въпреки активността на международните организации, страните от региона все още имат основно двустранен подход към енергийната сигурност. Това пречи на усилията за всеобхватен, многостранен подход към енергийните предизвикателства на региона и застрашава възможността на Европа да диверсифицира енергийните си доставки. Последствията за страните в Централна и Източна Европа са, че те остават жертва на политически натиск от най-големите енергийни доставчици, които използват квазимонополния си статут на европейските енергийни пазари, за да постигат определени политически цели. В този смисъл е необходимо разработване на общо разбиране за ограниченията, които са резултат от настоящия сегментиран подход към енергийните въпроси в региона и идентифицирането на многостранни механизми, които могат да се приложат в цялостната структура на енергийната сигурност.

В последващ анализ, CSD Policy Brief No. 58 „Прозрачно управление и енергийна сигурност в Централна и Източна Европа“ се прави преглед на рисковете за енергийна сигурност в четири избрани страни от ЦИЕ – две енергийно-бедни (България и Сърбия) и две енергийно обезпечени (Румъния и Украйна) и се оценява както цялостната ситуация, така и прозрачността

Икономическата програма препоръчва подобряването на управлението на енергийните сектори в Централна и Източна Европа, включително функционирането и управлението на държавните енергийни предприятия чрез:

- Намаляване на прякото участие на политически ръководители в оперативното управление на енергийните предприятия.
- Подобряване на дългосрочното стратегическо планиране, подкрепено от финансови инструменти, които ограничават вземането на решения „на парче“ и осигуряват последователни енергийни реформи.
- Справяне със „завладяването на държавата“ и подобряване на прозрачността и отчетността в сектора чрез предоставяне на публични данни и разширяване на механизмите за разкриване на информация.
- Повишаване на административния и финансовия капацитет на контролните и регулаторни държавни органи, най-вече където съществуват монополни или олигополни националните пазари.
- Въвеждане на задължителни стандарти за корпоративно управление на държавните енергийни предприятия, следвайки най-добрите международни принципи (например *Насоките на ОИСР за корпоративно управление на държавните предприятия*).
- Разширяване на съществуващите и въвеждане на нови дългосрочни програми за подобряване на енергийната ефективност в жилищния и обществен сектор, както и намаляване на енергийната интензивност.
- Промяна в националните енергийни политики, с цел да се прекрати самоцелното изграждане на нови производствени мощности и изпълнение на целите на ЕС за 2020 г. Необходимо е тази промяна да е насочена към осигуряване на стабилност и сигурност на енергийните доставки, включително и чрез диверсификация на източниците и маршрутите за доставка.
- Въвеждане на процедури за вземане на решения при определянето на приоритети и избор на големи инвестиционни проекти.
- Повишаване на институционалния капацитет на националните енергийни регулатори и осигуряване на тяхната независимост от политически и частни икономически интереси.
- Ускоряване на либерализацията на националните енергийни пазари на едро и дребно с цел подобряване на дългосрочната финансова стабилност на държавните енергийни предприятия, както и прилагане на Третия либерализационен пакет на ЕС.
- Повишаване на регионалната координация и сътрудничество при разработване и изпълнение на енергийната политика в ЦИЕ чрез разширяване на обхвата на Групата на високо равнище по въпросите на природния газ в Централна и Югоизточна Европа до въпроси, свързани с електропреносната инфраструктура и регионалните енергийни пазари.
- Намаляване на административните, регулаторните и политическите пречки на национално равнище, за да се ускорят тези енергийни инфраструктурни проекти, които могат да имат регионален и европейски ефект, като например газовите междусистемни връзки между България, Румъния и Гърция като част от Южния газов коридор.

- Изграждане на регионална енергийна борса (като например Югоизточно европейската енергийна борса).

Източник: CSD Policy Brief No. 58: „Прозрачно управление и енергийна сигурност в Централна и Източна Европа“, септември 2015 г.

**ПРОЗРАЧНО УПРАВЛЕНИЕ И ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ
В ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА**

Policy Brief No 58, септември 2015

Рамка на енергийната сигурност в Централна и Източна Европа

Националната и регионална енергийна сигурност на страните от Източна и Централна Европа (ЦЕИ) се провалява в тема на дискусии в Европейския Съюз (ЕС), правителствата внасят на експерти, политици и масовия потребител върху текущи и бъдещи енергийни проекти, но също така и върху особеностите на управлението на енергийните сектори в тези страни. Тъй като региона остава силно зависим от внос на руски петрол, природен газ и ядрена електроенергия, Руско-Украинският търговски спор през 2009, който наруши доставките на природен газ към Европа, продължаващото неравновесие между двете държави след анексията на Крим, противоречието между ЕС и Русия относно проекта за газопровод „Южен поток“, както и неспазването от страна на Газпром на европейските регулации в няколко депортирани случаи в последните години, са основата, която оформя рамката и политическите опции пред енергийната сигурност на ЦЕИ. В същото време, нестабилните демократични традиции в страните от региона, съществуващите мрежни и политически протекционизъм и икономически омагьанки, непрозрачните бизнес практики, поддръжани от корупция и връзки с организираната престъпност, са закони от непознатите последици от икономическото и геополитическото влияние на Русия. Това подготвя тя и използва своето доминираща позиция на енергийния пазар и

ОСНОВНИ ИДИВИ

- Нестабилните демократични традиции, непрозрачните бизнес практики, поддръжани от корупция и връзки с организираната престъпност, са закони от негативните последици от икономическото и геополитическото влияние на Русия;
- Главното предизвикателство и управлението на енергийните мрежи и липсата на политическа консенсус по дългосрочна национална енергийна стратегия, поддръжана от финансови институции, която би организираща вноса на редица дим „газ“, често създава с поддръжани, че са последици от частни политически и икономически интереси;
- Русията е нечесто на притока по отношение на добро енергийно управление в България и на независимостта на националния енергийен регулатор смята промяната на ново законодателство през 2012 г., като и в резултат на продължаващото оскъпяване в борбата срещу корупцията в страната;
- Управлението на държавните енергийни предприятия в ЦЕИ е силно повлияно от политическа консенсус, извършваща тежката инвестиционна неиздаденост и регулаторен надзор. Това е видимо най-вече в България и Украйна. Политическият натиск за изваждане на частите на електроенергията и природния газ в България, Румелия и Сърбия показва дългосрочна зависимост на тези енергийни сектори;
- Силна зависимост от единствен източник и маршрут за доставки на газ е най-сериозният риск за енергийната сигурност на всички страни. В България и Украйна, този риск се засилва от зависимостта им от внос на петрол от същите източници - Русия. Дотова Русия, България и Украйна са подготвени редица за енергийна диверсификация, Сърбия изглежда че поддържа най-висока сигурност, въпреки че липса води от най-високите цени за природен газ в Европа.

Това публикации и подкрепени финансово от Allianz Government Innovation Fund, United States Department of State Публикации и финансирането от Германския изследователски фонд, свързани с това публикации не отразяват позициите на Европейската комисия.

вори, което допълнително утежнява енергийната ѝ зависимост и оказва натиск върху публичните финанси. Придвижването на проекта „Южен поток“ поставя страната в конфликт с енергийните приоритети на Европейския съюз, както и с принципите на Европейската комисия за либерализация и конкурентност. България стартира изпълнението на проекта без независимо планиране и анализ на приходите и разходите. Фокусът върху проекта измества вниманието и ресурсите на държавата от приоритетните инвестиции и належащи проблеми в сектора, като липсата на газови интерконектори, газохранилища, преносни системи, енергийна бедност и енергийна ефикасност.

в управлението на енергийните политики в региона.

Статията в списание Südosteuropa Mitteilungen „България и Южен поток: рискове за енергийната сигурност и завладяване на държавата“ проследява развитието на проекта на „Газпром“ в България, разглеждайки статута на енергийната сигурност на страната и рисковете от завладяването на държавата от трети частни или държавни интереси. Експертите от Икономическата програма посочват, че дефицитите в управлението на българския енергиен сектор ограничават способността на страната да постигне по-добри условия по газовите прего-

SÜDOSTEUROPA Mitteilungen

05-06 | 2014 54. Jahrgang

Jens Bastian	Ist die wirtschaftliche Erholung in Griechenland nachhaltig?
Gösta von Garbey	Die Kundenpolitiken der AKP-Regierung im Kontext des Bürgerkrieges in Syrien
Wim van Meurs	Der Balkan im Dreieck Brüssel-Moskau-Ankara
Ruslan Stefanov / Martin Vladimirov	Bulgaria and the South Stream Pipeline Project
Sonja Pribus	Ungarn nach den Parlamentswahlen
Olaf Prieschke / Filip Mlačić	Montenegro auf dem Weg in die EU
Natalia Tolimir-Hözl	Bosnien und Herzegowina nach den Wahlen im Oktober 2014
Holm Sundhousen	Religiösgemeinschaften in Sarajevo zwischen Kooperation, Zusammenleben und Konflikt

Икономическата програма публикува медийна записка „**Енергийната бедност – риск пред енергийната сигурност на България**“. Според изследване сред 956 респондента, на повече от 43 % от домакинствата се е наложило да се лишават от нормално отопление и ползване на електроуреди след последното увеличение на цената на електроенергията с 10 % през октомври 2014 г. Тази мярка бе предприета като опит за стабилизиране на финансовото състояние на Националната електрическа компания, след период на изкуствено задържане на цените. Ефектът е особено силен при уязвимите групи от населението (безработни, пенсионери, учаци).

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да подпомага изграждането на мрежа от експерти от социални и хуманитарни науки, участващи в изготвянето и изпълнението на националната политика за управление на ядрените отпадъци. Тази дейност е част от усилията на международна инициатива, съфинансирана от Европейската комисия, да изгради платформа за експертни обсъждания и изследвания, свързани с ядрената енергия в осем страни от Централна и Източна Европа. Анализът на съществуващите възможности за участие на експерти от социални и хуманитарни науки в националната ядрена политика визира три възможни сценария – търговско използване на ядрената енергия, прекратяване използването на ядрени мощности и разработване и използване на бъдещи реактори от четвърто поколение.

В рамките на **публично изслушване в Европейския парламент** относно развитието на проекта за АЕЦ PAKS II в Унгария, експерти от Икономическата програма представиха политическите рискове от дефицитите в управлението на големи енергийни

проекти и от наличието на механизми за завладяване на държавата, прокарващи руско икономическо и политическо влияние в енергийния сектор в страните от Централна и Източна Европа. Домакин на събитието, проведено на 19 март 2015 г. в Брюксел, Белгия, беше групата на Зелените към ЕП/ЕФА в Европейския парламент и Energiaklub, Унгария.

През годината, Центърът за изследване на демокрацията продължи да предоставя експертни оценки за управлението и развитието на сектора енергетика в рамките на годишните мисии на Международния валутен фонд и Световната банка в България.

През 2015 г. Центърът продължи своето проучване на сценариите за териториално управление на бъдещото икономическо и социално развитие на Европа до 2050 г. Центърът проведе две изследвания на казуси за възможни политически инициативи за противопоставяне на бъдещите предизвикателства пред енергийната сигурност и ускоряване на развитието на ИКТ инфраструктурата. В разработването на казусите се присъединиха около 30 участници от водещи бизнес, академични и правителствени организации, които анализираха възможните визии за българското териториално управление.

II. Сътрудничество в сферата на доброто управление и антикорупцията на регионално и европейско равнище

През 2015 г. **Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI)** разшири работата си в региона. На 24 и 25 февруари 2015 г. Мрежата представи в Брюксел основните резултати от двугодишната

Обществено-политически форум на инициативата SELDI
 „Програма за добро управление на Югоизточна Европа: ролята на гражданското общество и европейските институции“, Брюксел

си дейност. Участниците във форума, представители на Европейската комисия и на Европейския парламент, дискутираха заключенията и препоръките, представени в *Регионалния антикорупционен доклад* на SELDI. Събитието имаше за цел да допринесе за насърчаване на диалога между гражданското общество и институциите при формирането на ефективни мерки за противодействие на корупцията. Форумът очерта и реформите, необходими за подготовката на страните за присъединяване към ЕС, след като настоящото „замразяване“ на разширяването приключи.

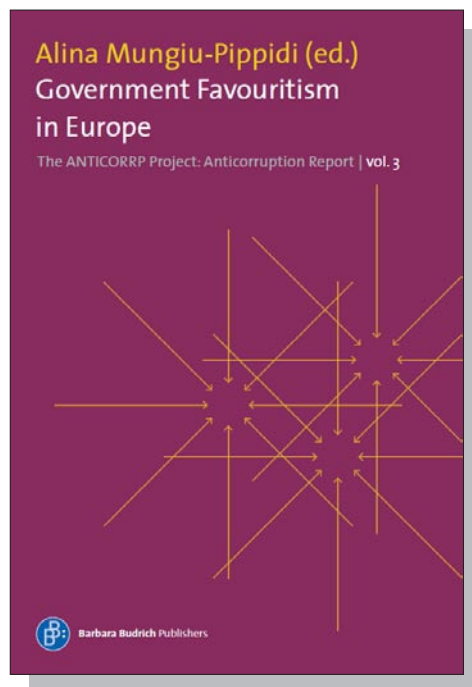
Г-н Руслан Стефанов, представител на Центъра за изследване на демокрацията и координатор на инициативата SELDI, представи основните резултати и изводи, както и политическите и практически препоръки, формулирани в регионалния антикорупционен доклад **„Антикорупция презареждане: оценка на Югоизточна Европа“**. Той обърна внимание на важна-

та роля на сътрудничеството между гражданските организации и институциите на местно равнище. Дейността на коалицията SELDI се опира на три основни стълба – информираност, мониторинг и застъпничество. В този контекст, г-н Стефанов изтъкна три ключови препоръки, застъпени в регионалния доклад: ефективно наказателно преследване на корупцията по високите етажи на властта, въвеждане на независим механизъм за мониторинг на корупцията и антикорупцията и приоритетно насочване на вниманието към сектори с висок корупционен риск като енергетиката, обществените поръчки, корпоративното управление в държавните предприятия и големите инвестиционни проекти. Ключовите препоръки за подобряване на политиките и цялостната антикорупцион-

на среда бяха обсъдени с голям брой заинтересовани страни, в рамките на регионални и национални събития. Освен регионален доклад за оценка на корупцията, още девет национални публикации бяха изготвени и представени от партньорските на SELDI организации.

През годината Центърът за изследване на демокрацията продължи да разширява своя аналитичен капацитет на национално, регионално и европейско ниво. Като част от инициативата ANTICORRP, най-големият проект в областта на социалните и хуманитарни науки в историята на Европейската рамкова програма за научни изследвания, Центърът изготви задълбочен анализ на пазара на обществени поръчки в България, със специален фокус върху съществуващите динамики и рискове в строителния сектор. Докладът е част от третото издание на антикорупционния сборник **„Правителствен фаворитизъм в Европа“**,

публикуван през 2015 г. Подготвен бе и доклад, анализиращ степента,

Кръгла маса „Създаване на работещи антикорупционни политики в България: успешният опит на европейските страни“, София

Конференция на мрежата СЕЛДИ „Засилване на усилията на НПО за противодействие на корупцията в критични сектори в Югоизточна Европа”, Подгорица

до която европейските фондове и съществуващите условия за тяхното усвояване допринасят за подобрието на публичното управление и борбата с корупцията в България. Като част от мрежата на местни кореспонденти на Главна дирекция „Вътрешна сигурност” на Европейската комисия, през 2015 г. Центърът продажи и работата си по втория *Европейски антикорупционен доклад*.

В момента борбата с корупцията е сред най-важните проблеми в политическия дневен ред, както в България, така и на европейско равнище. Създаването и реализирането на ефективни антикорупционни политики е предпоставката за икономически растеж. България би могла незабавно и с отчетлив успех да въведе няколко инструмента за анализ на корупционни

рискове, които да допринесат за подобряване на публичното управление. Това са само част от заключенията от обсъдените на 28 юли 2015 г. успешни европейски модели за създаване на работещи антикорупционни политики. Участие в кръглата маса взеха заместник-министър председателят Меглена Кунева, както и водещи изследователи от най-големия европейски научен проект за изучаване на антикорупционните политики в световен мащаб – ANTICORRP.

На 29 и 30 октомври 2015 г. в Подгорица, Черна Гора, се състоя конференция, съвместно организирана от инициативите SELDI и ANTICORRP, по време на която бяха обсъдени **методите за трансформиране на най-добрите антикорупционни практики и изследвания в ефективни политики**

Участници в семинара „Завладяването на държавата: фактори, последици, измерване“, Истанбул

и механизми за противодействие. Участниците отделиха особено внимание на ролята на гражданското общество в оценката на влиянието на антикорупционните мерки и подчертаха нуждата от по-силно сътрудничество между държавните институции, медиите и широката общественост.

Центърът за изследване на демокрацията и Турската фондация за икономически и социални изследвания (TESEV) организираха семинар на тема **„Завладяването на държавата: фактори, последици, измерване“** на 3 и 4 декември 2015 г. в Истанбул. Целта на семинара, в който участваха водещи европейски и американски експерти в областта на антикорупцията и доброто управление, бе да се достигне до по-детайлна дефиниция на явлението „завладяване на държавата“

и до евентуални начини за неговото измерване. В дискусиата се акцентира преди всичко на възможностите да бъдат практически измерени рисковете и последиците от завладяването на държавата в страните в преход – новите страни членки, настоящите и евентуалните бъдещи страни кандидатки за членство в ЕС.

Завладяването на държавата може да се дефинира като използване от страна на частни интереси на корупционни практики, чрез които те въздействат върху институциите така, че да запазят монопола си върху ресурсите в ключови икономически сектори. Често чрез системата за разпределение на публичните средства те успяват да финансират неконкурентни предприятия в стратегически сектори на икономиката, където клиентелните мрежи се въз-

ползват от огромни приходи чрез бордовете на държавни предприятия и чрез обществените поръчки. Възможно е и чужди правителства или международни компании да се възползват от водещите си икономически позиции, за да влияят на управляващия елит. По този начин те могат пряко да упражняват натиск върху вземането на управленски решения, което понякога има катастрофални последици за политическата стабилност и териториална цялост на държавата.

Редица инициативи в сферата на доброто управление допълнително затвърдиха позициите на Центъра за изследване на демокрацията на национално и регионално ниво. Проектът **„Право, икономика, конкуренция и администрация: мултидисциплинарен подход в борбата срещу престъпленията в сферата на обществените поръчки“** е доказателство за това. Проектът се фокусира върху подобряването на институционалното партньорство и обмяна на опит между България и Румъния в областта на обществените поръчки. Инициативата има за цел да идентифицира основните икономически и правни фактори, допринасящи за пораждането на корупционни практики и криминални мрежи в процедурите на обществените поръчки. През 2015 г. български експерти, прокурори, съдии и представители на публичната администрация участваха в редица работни срещи и семинари, посветени на борбата с корупцията и престъпността в сектора на обществените поръчки.

Икономическата програма подкрепи изпълнението на *Антикорупционната*

програма на Република Македония чрез предоставяне на методология за мониторинг и оценка на корупцията. На 20 юни 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията организира работна среща с Македонския център за международно сътрудничество (МСИС), на която беше обсъдено потенциалното приложение на *Програмата за противодействие на корупцията в съдебната власт*, разработената от Центъра през 2003 г.

Дългогодишният опит и експертиза в региона спомогнаха на Центъра за изследване на демокрацията да вземе активно участие в редица дискусии и дебати на европейско ниво, включително по отношение на политиката за разширяване на ЕС и *Механизма за сътрудничество и проверка (МСП)*. На 12 февруари 2015 г. Генерална дирекция „Политика за съседство и преговори за разширяване“ (DG NEAR) на Европейската комисия, в сътрудничество с Европейския институт, организира обществено-политически форум на тема **„Ролята на Европейския съюз в Западните Балкани – перспективи от разширителния процес“**. Събитието се проведе в Дома на Европа в София. Целта на форума бе повишаване информираността на заинтересованите страни по въпросите, свързани с *Инструмента за предприсъединителна помощ (IPA)*, *новата финансова рамка (IPA II)*, както и обмен на добри практики от вече успешно изпълнени проекти в Западните Балкани. Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма на Центъра, представи работата и приноса на регионалната антикорупционна инициатива SELDI през последните две години и подчерта въздействието от функционирането на IPA в региона.

Комитетите по бюджетен контрол на Европейския парламент проведоха изслушване по въпро-

сите на Механизма за сътрудничество и проверка (МСП). Целта на събитието, проведено се на 14 април 2015 г., беше да се обсъди и оцени напредъкът на България и на Румъния при изпълнението на реформите в сферите на съдебната система, борбата с корупцията и организираната престъпност. Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, направи преглед на въздействието на Механизма в България. МСП е успешен инструмент поради своето влияние при формирането на обширен набор от институции за повишаване прозрачността и отчетността, както и за борба с корупцията и организираната престъпност. Независимо от това обаче, България все още не съумява да постигне отчетлив напредък по отношение на трите предварително заложи цели в тези сфери. Съществуват редица потенциални промени в структурата на МСП, които биха спомогнали за подобреното изпълнение на препоръките и постигане на конкретен напредък при прилагането на новоприетата антикорупционна стратегия в България:

- Интегрирането на МСП в по-мащабните усилия на Европейската комисия за постигане на високи стандарти за върховенството на закона в ЕС.
- Предлагането на инструменти за оценка на изпълнението, изготвени и прилагани от неправителствени организации.
- Мерки за повишаване на капацитета, финансирани през европейските фондове.

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията се присъедини към инициативата „Попитай местните“, координирана от Inter Alia, Гърция. Целта на проекта е да събере различни истории за опита и отношението на средностатистическите граждани към корупцията и злоупотребата с европейски средства. На база на събраните впечатления ще бъде създаден документален филм, с цел повишаване информираността на населението. Насърчаването на гражданската ангажираност и овластяване имат важни концептуални и методологични предимства в процеса на европейската интеграция, тъй като предполагат бърза и по-лесна мобилизация, и допринасят за създаване на култура на участие. Междувременно този подход включва граждани и заинтересовани страни, които рядко получават възможността да участват в процеса на европейска интеграция. Представители на Центъра за изследване на демокрацията и участници от Италия, Македония, Румъния и Сърбия посетиха, като част от инициативата, работна среща за повишаване на капацитета

Участници в работната среща, Скуликаря

за гражданско участие, провела се в периода 10 – 15 ноември 2015 г. в Скуликаря, Гърция.

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да трансферира знания и да задълбочава аналитичната си експертиза на регионално ниво в сферата на **връзките между корупцията и организираната престъпност**. Това беше и основната тема на организираната на 16 февруари 2015 г. в сътрудничество с Македонския център за международно сътрудничество МСИС, работна среща в Скопие. Фокусът на събитието беше върху нуждата от по-силен граждански контрол както над връзките между корупцията и организираната престъпност, така и над ефективността на държавните институции, отговорни за тези въпроси. Вследствие на процеса на глобализация, корупцията се е превърнала в сложен проблем, касаещ сигурността. Недостатъчно ефективното

прилагане на политиките за справяне с него в една държава – членка на ЕС може да пренесе проблема и да влоши сигурността на ЕС. През последните години се наблюдава увеличаване на броя на различните престъпления. В този смисъл, справянето с явлението изисква системен подход на действие. *Оценка на заплахата от организираната престъпност* представя подходящ инструмент, с чиято помощ може да се анализират проявленията на проблема и да се представи система за ранно предупреждение. Необходима е и по-комплексна система за споделяне на информация между националните органи в сферите на следенето на престъпници отвъд граница, предотвратяването на измами с ДДС, укриването на данъци и т.н.

Като продължение на темата за връзките между корупцията и организираната престъпност, на 17 февруари 2015 г. Центърът за изследване на демокра-

Работна среща по проблеми на връзките между корупцията и организираната престъпност, Скопие

Обществено-политически форум „Увеличаване на търсенето на реформи за антикорупция и против организираната престъпност“, Скопие

цията и МСІС организираха обучение, посветено на инструментите и методите за наблюдение и анализ. Участие взе избрана група от служители, работещи в администрацията на обществени институции, отговорни за антикорупция и законодателни мерки по въпросите на организираната престъпност. Г-н Тодор Ялъмов, старши анализатор в Икономическата програма на Центъра, представи инициативата *Коалиция 2000* и подчерта важността на създаването на култура на отчетност и почтеност, и намаляване на разходите за формален бизнес. Легализирането на неформалните бизнеси е важно, но не бива да бъде осъществявано избирателно и облагодетелстващо даден монопол. Осведомеността на обществото е ефективен механизъм, особено когато е насочена към проблеми, които могат да бъдат преодоляни.

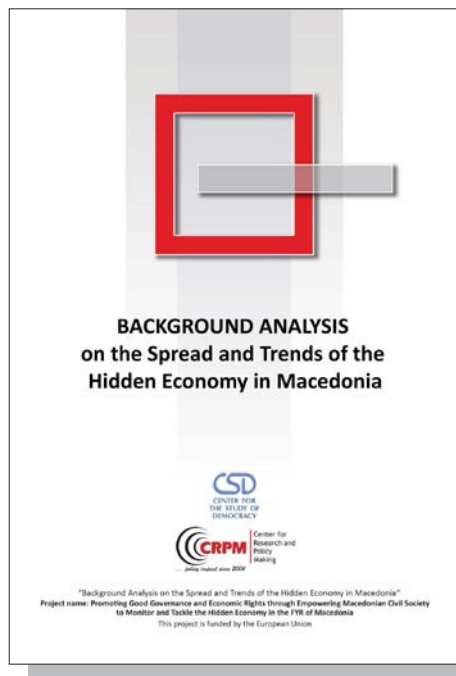
„Увеличаване на търсенето на реформи за антикорупция и против

организираната престъпност” е друга успешна инициатива на Центъра за изследване на демокрацията в региона на Югоизточна Европа. На 19 март 2015 г. в Македония беше организиран обществено-политически форум, на който бяха обсъдени рисковете и заплахите от корупцията и организираната престъпност в Македония, и възможностите за противодействието им. Основната цел на инициативата е изготвяне на *Оценка на заплахите от организираната престъпност* (по модела на Европол), на базата на опита на Центъра за изследване на демокрацията.

III. Мониторинг и оценка на политиките за ограничаване на скритата икономика

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията, в сътрудничество с Центъра за изследване и създаване на политики (CRPM), Македония, про-

дължи да анализира **проявленията и причините за съществуването на скритата икономика**. През последните години подновеният интерес към темата води до употребата на по-систематизиран подход към проблема. Този подход обаче все още до голяма степен се осланя на приближения и се характеризира с липса на координация между институциите и подценяване на влиянието на политическите мерки. Този метод на действие поражда множество спекулации относно ефективността и въздействието на политическите мерки за намаляването размера на скритата икономика. В този контекст, докладът **„Анализ на произхода, разпространението и тенденциите в скритата икономика в Македония“** прави преглед както на съществуващи данни за скритата икономика в Македония, така и на наличните международни източници.

Участниците в семинара „Ролята на публичните институции и гражданското общество в борбата с укриването на данъци и измамите“, Скопие

Българските и македонски партньори проведоха серия от събития, посветени на темата. По време на семинара **„Ролята на публичните институции и гражданското общество в борбата с укриването на данъци и измамите“**, проведен на 18 февруари 2015 г., Центърът за изследване на демокрацията представи опита си по мониторинг на феномена на национално и регионално ниво от 1998 г. насам пред представителите на държавните власти и гражданското общество в Македония. Експертите от Икономическата програма подчертаха, че **анализирането на скритата икономика е важно поради три причини:** (а) скритата икономика показва нивото на ефективност на държавата и доверието между обществото и институциите; (б) скритата икономика се отразява негативно върху най-уязвимите групи; и (в) не всяка

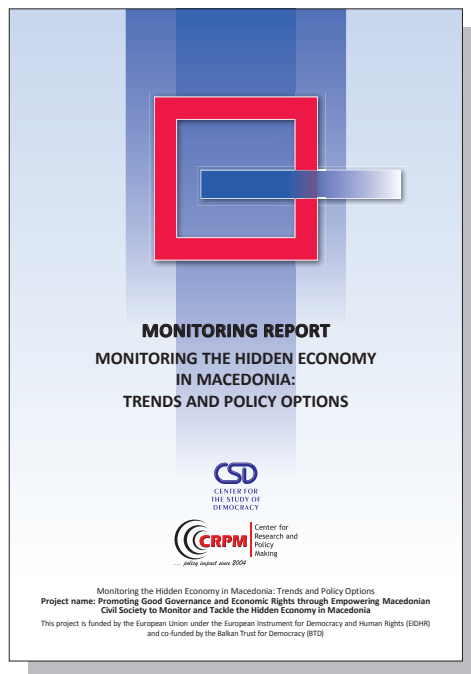
проява на скрита икономика е негативна и анализът би помогнал за фокусирането на усилията там, където те биха имали най-голям ефект. Тези явления влияят най-вече върху младите, безработните и бедните. Укриването на данъци в ЕС се оценява на 1 трилион евро за 2013 г. или 7,9 % от БВП на ЕС-28. Според проучване сред 1116 представители на населението и 70 представители на частния сектор, една трета от заетите получават „заплати в плик“, а повече от половината от заетите имат „договори със скрити клаузи“. Общо 58,6 % от анкетираниите бизнес представители препоръчват по-ефективни стимули за бизнеса с цел да се намали укриването на данъци, 60 % считат, че данъците са по-високи от нужното, а 55 % от анкетираниите декларират, че често или понякога фирмите крият оборота си и укриват данъци.

Участниците в конференцията „Създаване на работна група за борба със скритата икономика в Македония“, Скопие

Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията и Центърът за изследване и създаване на политики представиха предложение за укрепване на сътрудничеството между държавните институции и други заинтересовани страни в рамките на работна група, с цел да се улесни постигането на консенсус по въпросите на скритата икономика в Македония. По време на конференцията „Създаване на работна група за борба със скритата икономика в Македония“, проведена на 19 юни 2015 г., участниците посочиха, че скритата икономика ще продължи да представлява предизвикателство пред политиката през следващите десет години. В този контекст ролята на работната група ще бъде свързана с формулирането и прилагането както на наказателни мерки, така и на мотивационни политики и стимули, които да насърчават икономическия растеж. В резултат на дискусиата, както и на проведените две допълнителни срещи на 17 и 23 септември 2015 г., дванадесет представители на държавните институции и гражданското общество в Македония подписаха Меморандум за разбирателство, с който Работната група по проблемите на скритата икономика беше сформирана.

По време на обществено-политически форум в Скопие, проведен на 13 октомври 2015 г., партньорите от България и Македония представиха резултатите от *Индекса на скритата икономика* – иновативен инструмент за мониторинг, който позволява проследяване на динамика на скритата икономика и нейните основни компоненти в Македония и осигурява международно сравнение. Индексът и докладът „**Мониторинг на скритата икономика в Македония: тенденции и възможни политики**“ дават възможност на македонското прави-

телство и европейските му партньори да следят въздействието и оценят ефективността на прилаганите политики за ограничаване на скритата икономика. Според данните, доходите на около 40 % от македонските служители са частично или напълно недеklarирани. Освен това, 7 % от всички македонски служители работят без договор и не плащат никакви вноски за социално осигуряване. Представители на бизнеса потвърждават, че съществуват мащабни нарушения на Кодекса на труда. Избягването на данъци е особено разпространено сред най-бедните слоеве на обществото, което прави непривилегированите особено уязвими – те могат да се окажат подсъдими за неплатени данъци или принудени да плащат големи глоби. Възстановяването на ДДС към фирмите се осъществява със значително забавяне във времето, което представлява допълнителна тежест за бизнеса „на светло“. По-малко от половината от анкетираните твърдят,

Обществено-политически форум „Справяне със скритата икономика в Македония: използване на добри европейски практики за растеж и работни места“, Скопие

че винаги получават касови бележки при закупуване на хранителни стоки и услуги.

На 15 и 16 октомври 2015 г. Центърът организира посещение на **Швейцарската федерална данъчна администрация (FTA)** в България. Данъчните експерти взеха участие в годишната среща на Националната агенция за приходите. Те изнесоха лекция пред 50 данъчни директори и старши инспектори от централния и регионалните офиси, последвана от работна среща с директорите на дирекции за оценка на риска и анализ на политиката. В допълнение, експертите от FTA поведоха среща с изпълнителния директор на Националната агенция за приходите и обсъдиха възможностите за бъдещо сътрудничество. Центърът за изследване на демокрацията организира семинар за методите за срав-

нение на данни от различни източници с водещи представители на академичните среди и данъчни служители. Българските и швейцарски участници обсъдиха преките и непреки методи за измерване и оценка на скритата икономика в България.

Като част от изследователските си усилия да развият **капацитета и възможностите за справяне с недеklarирания труд в България, Хърватия и Македония**, експертите от Центъра подготвиха редица доклади. Анализът **„Проектиране на фокус групи и експерименти за оценка на политиката, подходите и мерките за справяне с недеklarиранията заетост“**, издаден през февруари 2015 г., представя методологията, предимствата и недостатъците при провеждане на фокус групи като изследователски инструмент. Анализът

Участниците в Годишната среща на Националната агенция за приходите в Стара Загора (в ляво) и среща на Швейцарската федерална данъчна администрация с изпълнителния директор на Националната агенция за приходите на 16 октомври 2015 г. в София

„Проектиране на методи за социологически изследвания и оценка на недеklarираната икономика: обзор на наличните опции“ от октомври 2015 г., се фокусира върху ключовите вариации в дизайна на социологическите изследвания на недеklarирания труд. Трети анализ от октомври 2015 г. поставя акцент върху оценката на мерките за борба с недеklarирания труд и върху важността на сътрудничеството между всички заинтересовани страни за изграждането на доверие и подобряване на политиките. Основните констатации от анализите бяха представени по време на Националния информационен ден по програмата Мария Кюри на 27 януари 2015 г. По време на международен семинар на тема „Справяне с недеklarирания труд – асиметрия между формални и неформални институции“, проведен на 1 септември 2015 г. в Загреб, участниците обсъдиха различни мерки за противодействие на проблема от гледна точка на възможността за реализацията им в България, Хърватия и Македония. Проф. Фридрих Шнайдер, водач европейски експерт, разгледа моралните аспекти при (не)плащането на данъци и получаване на обезщетения, както и свързаните с това икономиче-

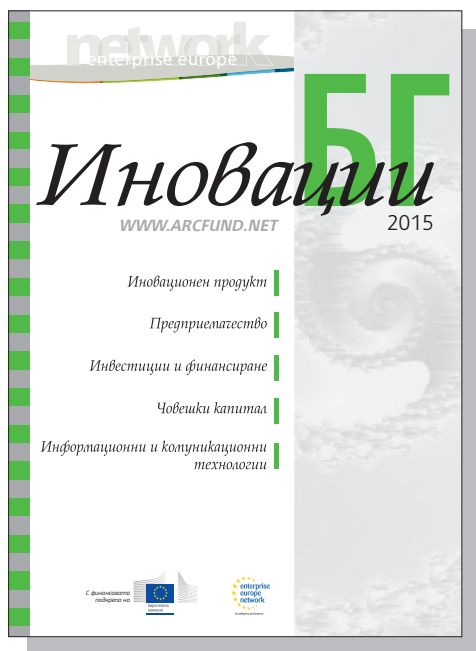
ски, институционални и психологически фактори по примера на Австрия, Белгия, Испания и Швейцария.

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията подпомогна и своя партньор от Албания, Албанския център за икономически изследвания, в анализа на сивата икономика и във формирането на бизнес коалиция за подобряване на средата за предприемачество в страната.

IV. Конкурентоспособност и икономика на знанието

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи работата си по анализа на конкурентоспособността на българската икономика и по насърчаването и развиването на потенциала на националната иновационна система. Центърът е член на Консултативния съвет към Националната агенция по приходите.

Експерти от Икономическата програма допринесоха активно при подготовката на поредното годишно издание на доклада **„Иновации.бг“ 2015**. Препоръките на анализа за подобряване на националната политика в об-

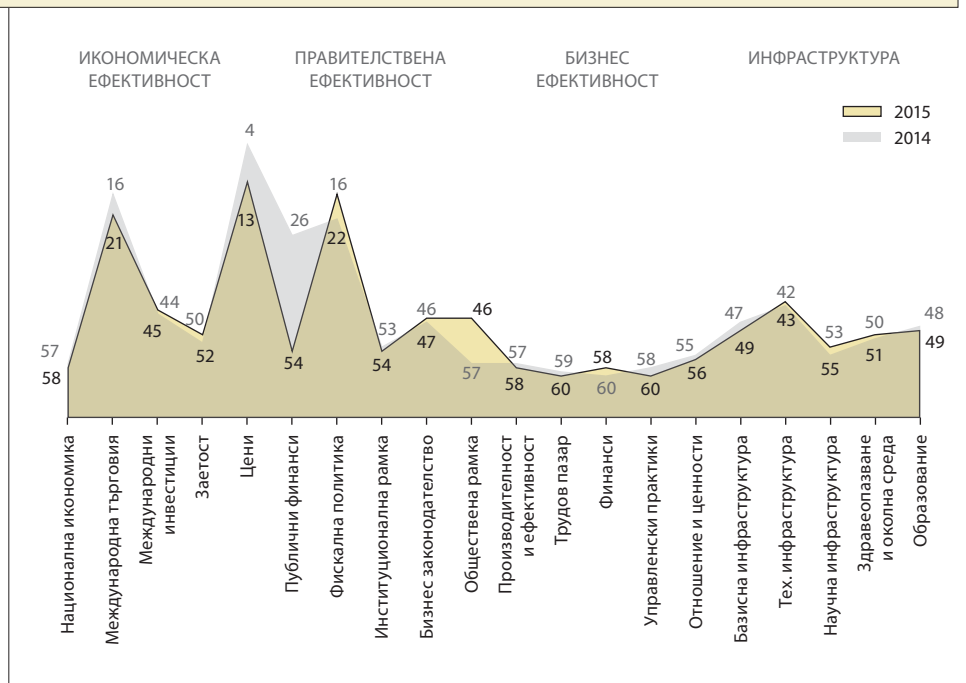
ластта на иновациите могат да се обобщят по следния начин:

- подобряване на отчетността на НИРД, за да не остават подценени инвестициите на българските предприятия под формата на разходи и персонал за изследователска и иновационна дейност;
- създаване на общи регистри на министерства и институции (включително Патентното ведомство на Република България и Националния статистически институт);
- създаване на единен център (министерство, агенция) за управление и координация на науката, технологиите, иновациите;
- създаване на силна посредническа инфраструктура;
- изграждане на онлайн платформи за трансфер на нови и усъвършенствани технологични продукти;
- въвеждане на акредитационна система на бизнес кълстерите в България.

През 2015 г. Икономическата програма към Центъра за изследване на демокрацията продължи да анализира пречките пред българския бизнес сектор и да дава препоръки за подобряване на цялостната среда на българската конкурентоспособност. Центърът е официалният партньор за България на швейцарския Институт за развитие на управлението (Institute for Management Development – IMD), който изготвя *Годишника на световната конкурентоспособност* (World Competitiveness Yearbook). Предходните издания на Годишника имаха директно отражение върху формирането на българската политика в областта на конкурентоспособността. Международните инвеститори също следят отблизо класацията и данните, публикувани ежегодно от швейцарския Институт за развитие на управлението. Докладът оценява цялостното представяне на 61-те най-развити икономики в света, чрез повече от 300 показателя в сферите на икономическа ефективност, правителствени политики, бизнес среда и инфраструктура.

Центърът за изследване на демокрацията представи резултатите за България от *Годишника на световната конкурентоспособност 2015*, по време на пресконференция, състояла се на 28 май 2015 г. България заема 55-то място, докато през изминалата 2014 г. се е класирала на 56-то. Страната остава сред най-неконкурентоспособните държави, като с по-ниски показатели в Европа са единствено Хърватия и Украйна. Страната остава далеч от най-доброто си постижение – 38-мо място през 2009 г. – признак, че българските правителствени и бизнес лидери все още не съумяват да дефинират и проведат последователни политики, съобразени с националните интереси, нужди и конкурентни предимства на регионите, която да се основава на

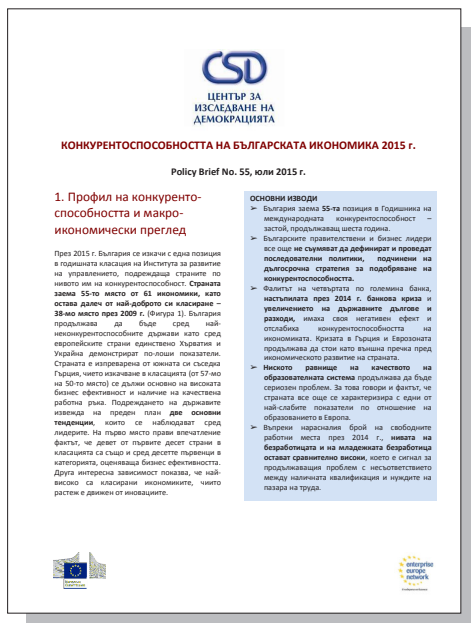
Профил на конкурентоспособността на българската икономика за периода 2014 – 2015 г. според Годишника на световната конкурентоспособност, 2015

дългосрочна стратегия за развитие на конкурентоспособността. Основните предимства на българската икономика остават свързани с ниските цени, което прави страната уязвима на промени в международната конюнктура. Като основни предизвикателства пред страната през 2015 г. продължават да стоят оптимизирането на работата на публичната администрация, справянето с енергийната бедност, както и борбата с корупцията. Сред факторите, които подобряват общата конкурентоспособност на България си заслужава да се отбележи ръстът на разходите на бизнеса за наука и иновации.

Центърът за изследване на демокрацията публикува анализ на данните, представени в *Годишника на светов-*

ната конкурентоспособност 2015. Очаквано фалитът на четвъртата по големина българска банка (по размер на активите) през 2014 г. и увеличението на държавните дългове и разходите оказват своето негативно влияние върху конкурентоспособността на българската икономика. Дългосрочните фактори за конкурентоспособност като опазване на околната среда, образование и здравеопазване, както и индикаторите за ефективност на бизнес процесите като качество на управленските практики и ниво на производителност, са сред най-ниско оценените и разкриват сериозни дългосрочни предизвикателства. Годишникът ясно посочва и нуждата от по-качествено образование и квалифициран персонал. В същото време нивата на безработицата и на младежката безработи-

На практика политиките и мерките, въведени през първите осем години от членството на България в Европейския съюз, все още не водят до желанието икономически растеж, като в резултат държавата продължава да изостава от останалите източноевропейски икономики. Анализът на Центъра за изследване на демокрацията предлага няколко ключови препоръки за повишаване конкурентоспособността на българската икономика:

- Справяне с корупцията по високите етажи на властта и завладяването на държавата.
- Оптимизиране на работата на публичната администрация и засилване на позициите на независимите регулатори.
- Въвеждане на образователна система, насочена към растеж, основан на иновациите.
- Справяне с енергийната бедност, енергийната интензивност и зависимост на доставките.
- Подобряване на имиджа на страната.

ца остават относително високи въпреки нарасналия брой на свободните работни места, което от своя страна сигнализира за несъответствие между наличните умения и нуждите на пазара на труда.

Програма сигурност

През 2015 г. дейността на програма „Сигурност“ беше фокусирана върху следните области:

- **Оценка на заплахите от организираната и конвенционалната престъпност.**

През 2015 г. програма „Сигурност“ публикува доклад **„Финансиране на организираната престъпност“**, който анализира източниците, механизмите и подходите за финансирането на организираната престъпност. Анализът позволява по-добро и по-ефективно разследване на организираната престъпност и прането на пари. Започна работа и в две нови сфери – противодействие на изнудването и рекет в ЕС и изследването на връзката между корупцията и трафика на жени. Резултатите от традиционното Национално изследване на престъпността (НИП), заедно със съответните препоръки, бяха обсъдени с Министерството на вътрешните работи и представени пред обществеността.

- **Противодействие на радикализацията и терористичните заплахи.**

Програма „Сигурност“, заедно със Социологическата и с Правната програма на Центъра, изготви доклад, изследващ степента на проявление на международните процеси на радикализация в България, включително тенденциите и рисковете, произлизащи от ислямистката, крайно дясната и крайно лявата радикализация, както и от футболното хулиганство. Предложени бяха конкретни политики за адекватен институционален отговор на този феномен.

- **Завладяване на държавата и медиите.**

Изследван бе феномена „завладяване на държавата“, състоянието на медийния сектор, както и рисковете от липсата на медиен плурализъм и прозрачност на собствеността на медиите.

- **Иновативни инструменти за оценка на антикорупционни политики.**

Създаден бе иновативен инструмент за оценка на антикорупционните мерки в публични институции, който беше приложен в няколко държавни институции и общини (например Гранична полиция, Пътна полиция, Министерството на отбраната и Община Бургас). Инструментът позволява да се оцени ефективността на антикорупционните политики и мерки на институционално ниво.

I. Оценка на заплахите от организираната и конвенционалната престъпност

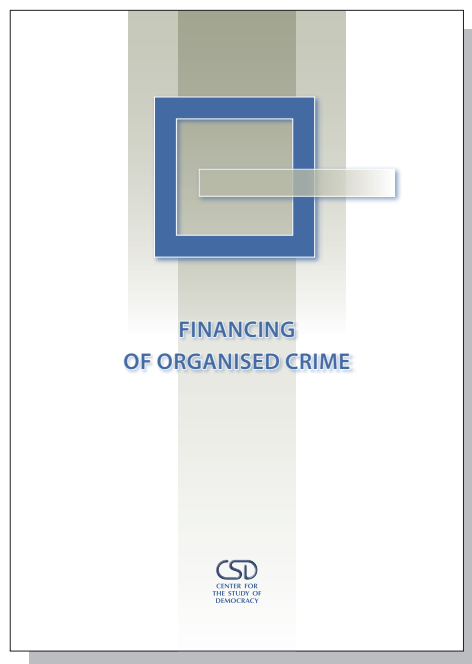
Финансирането на организираната престъпност е характерно за всички криминални пазари, но поради несъвършенства в наказателно-процесуалния процес в повечето страни – членки на ЕС, то рядко попада в полезрението на компетентните институции. Традиционно оперативно-разузнавателната им дейност е насочена главно към разкриването на членовете на криминалните групи и установяването на характера на незаконната им дейност.

При изследването на финансовите транзакции основният фокус пада предимно върху прането на пари и получените приходи, а не върху свързаните с престъпните деяния инвестиции. Информацията относно финансовите аспекти на организираната престъпност се счита за нерелевантна, като не се полагат целенасочени усилия за събиране и анализ на подобни данни.

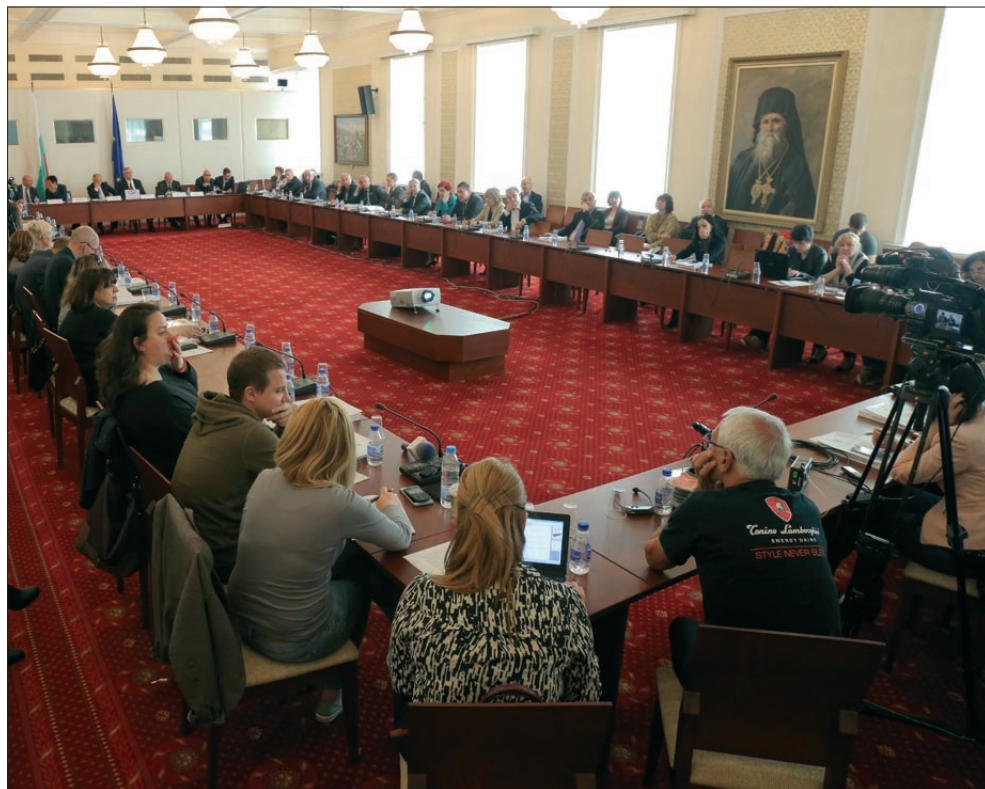
Наличната информация за финансовите аспекти на дейностите на организираните престъпни групи е фрагментирана и непълна, поради подценяването им при изготвяне на оценки на риска и на анализи на организираната престъпност, както и поради липсата на познания и опит голяма част от полицейските служители, които работят на местно ниво.

Опит да се запълни тази празнина беше публикацията „Финансиране на организираната престъпност“, резултат от съвместните усилия на Центъра за изследване на демокрацията и университетите в Тренто и в Тийсайд в сътрудничество с Националната полиция на Латвия, българската държавна агенция „Национална

сигурност“ и Френския национален институт за съвременни изследвания в областта на вътрешния ред и правосъдието. Целта на доклада беше да се изследват **източниците, механизмите и подходите на финансирането на организираната престъпност, уреждането на плащанията, достъпът до финансиране в критични моменти, разходите на бизнеса и управлението на приходите**. Изхождайки от резултатите на анализа, се предлагат нови възможни подходи за по-ефективни разследвания на организираната престъпност и прането на пари. Анализирани са три области на дейност на организираната престъпност: нелегален пазар на незаконна стока (кокаин), нелегален пазар на легална стока (тютюневи изделия) и измами с ДДС.

Изследването обхваща финансирането и аспектите, свързани с финансиране на организираната престъпност в 27 държави – членки на ЕС. Взети са

Участници в кръглата маса „Институционални мерки за борба с финансирането на организираната престъпност“

под внимание и форми на финансиране в страни извън ЕС в контекста на трансграничния достъп на мрежите на организираната престъпност. Чрез детайлни казуси са проучени специфични пазари в 10 страни – членки на ЕС.

Докладът беше представен на 12 май 2015 г. на кръгла маса и дискусия на тема: **„Институционални мерки за борба с финансирането на организираната престъпност“**. Кръглата маса беше открита от г-н Атанас Атанасов, председател на Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред на Народното събрание и от д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията. В своите въстъпителни думи

г-н Атанасов отбеляза, че един от най-ефективните методи за противодействие на организираната престъпност е спирането на финансовите потоци, които я подкрепят. Той наблегна на важноста на заключенията и препоръките, направени от Центъра за изследване на демокрацията, и изрази надежда, че те ще послужат за основа на законодателни инициативи за изготвянето на адекватни механизми за борба с финансирането на организираната престъпност. Заключениеята и препоръките в доклада са резултат от продължаващото сътрудничество между неправителствения сектор и правоохранителните институции в България – подход, който е продуктивен и трябва да продължи развитието си.

Д-р Огнян Шентов разясни, че независимо от решенията на Съвета по правосъдие и вътрешни работи да криминализира финансирането на организираната престъпност, практически резултати от това за съжаление все още липсват както в Европейския съюз, така и в България. Резултатите от изследването показват един интересен **паралел между легалните и нелегалните пазари** – на нелегалните пазари се използват същите финансови инструменти, които се използват и на легалните пазари. Затова и противодействието трябва да се води с използването на същите инструменти, което поставя въпроса за капацитета на съответните правоохранителни институции, както и да се използват максимално възможностите на публично-частното партньорство за формулиране и прилагане на институционални мерки за противодействие.

Дебатите се фокусираха върху актуалното състояние и резултатите от непослователната през годините практика за ограничаване влиянието на основните криминални пазари в България, преди всичко контрабандата на цигари, търговията с наркотици и измамите с ДДС.

Д-р Атанас Русев, научен сътрудник в Центъра за изследване на демокрацията, представи основните изводи и направените препоръки за възможните мерки за противодействие на финансирането на организираната престъпност, а г-н Тихомир Безлов, главен експерт в програмата „Сигурност“ на Центъра разгледа няколко практически казуса, като се спря подробно на пазара на цигари в страната. Той коментира и казус за измама с ДДС, практикуван на пазара на захар. Г-н Стоян Темелакиев, заместник-директор на Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, направи анализ на влиянието на кри-

зата върху различните криминални пазари – измамите по електронен път, пазарът на секс услуги и трафикът на хероин. В дебата взеха участие и д-р Филип Гунев, зам.-министър на вътрешните работи, генерал Ваньо Танов, директор на Агенция „Митници“, госпожа Галя Димитрова, зам.-изпълнителен директор в НАП и г-н Васил Панов, директор на дирекция „Контрол“ в НАП.

През годината Центъра за изследване на демокрацията започна работа по две нови изследвания – **„Противодействие на изнудването и рекета в ЕС“** и **Изследване на връзките между корупцията и трафика на жени**.

Целта на първото изследване е да оцени рисковете и слабостите в определени отрасли и общности, податливи на изнудване и рекет. Проучването се фокусира върху три специфични области – туризъм, селско стопанство и имигрантски общности в Европа. Специфичните цели на изследването включват методология за оценка на слабите места и на рисковете от изнудване; анализ на рисковете и слабите места за изнудване на бизнес компании от трите специфични области, както и участието на държавни служители в изнудване и рекет; проучване на правната рамка и съществуващите практики за справяне/съпротива на изнудването и рекета и създаване на индекси на рисковете и слабите места за изнудване и рекет в туристическата индустрия, селското стопанство и имигрантските общности.

Изследването на връзките между корупцията и трафика на жени се фокусира върху връзките между трафика на жени, проституцията и корупцията. Предишни проучвания са установили, че корупцията може

да присъства във всички етапи на процеса на трафика (набиране на жертви, транспортирането им към конкретно място, издаване на различни документи, сексуална експлоатация, реализация на приходите). Изследването се фокусира върху влиянието на корупцията върху уязвимите групи, с ударение върху трафика на жени в четири страни – България, Хърватия, Италия и Косово.

През годината Програма „Сигурност“ публикува и **Изследване на ефективността на мерките в наказателното право, използвани в борбата с организираната престъпност**. Организираната престъпност заплашва сигурността на европейските граждани и в борбата с нея са необходими координирани действия. В резултат на това, ЕС работи активно за по-тясното сътрудничество между държавите членки, за приемането на обща правна рамка и по-ефективни съдебна и разследваща практика.

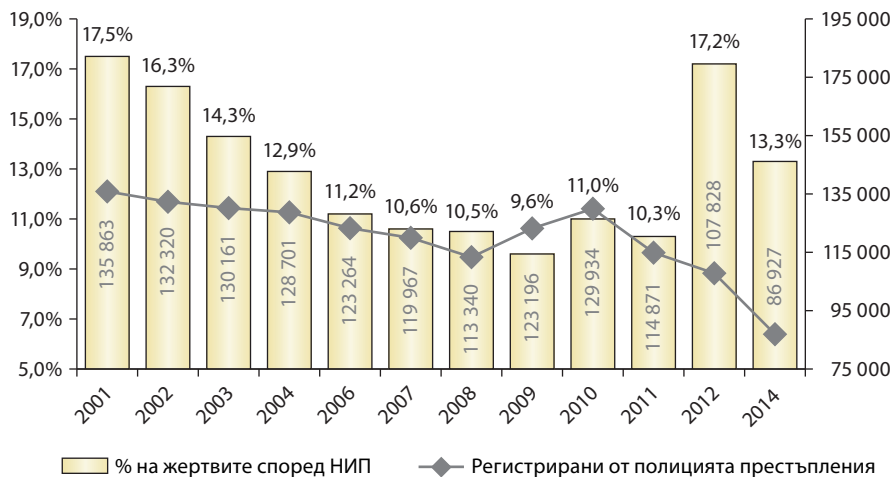

Изследването на прилагането на мерките в наказателното право срещу организираната престъпност оценява ефективността на правните норми, предвидени в Рамковото решение 2008/841/ПВР относно борбата с организираната престъпност. Проучени са транспонирането на Рамковото решение в 28-те държави – членки на ЕС и съответното практическо законодателство в тях. Центърът за изследване на демокрацията разработи анализа на правните и практически разузавателни средства, разглеждайки осем конкретни способа за разследване.

Националното изследване на престъпността (НИП) е инструмент, въведен от Центъра за изследване на демокрацията в обществената практика в България през 2002 г., който дава възможност за задълбочен анализ на тенденциите и размера на престъпността. Националното изследване на престъпността включва осем различни вида престъпления, отнасящи се към групата на престъпления против собствеността (кражби на коли, кражби на велосипеди, взломни кражби, опити за взломни кражби, грабежи, кражби на лично имущество, нападения/заплахи). В индекса на НИП не са включени престъпленията против личността, общоопасните престъпления и др. (престъпления против правата на гражданите, престъпления против брака, семейството и др.). Осемте включени престъпления са най-разпространените, които като правило съставляват между 65 % и 70 % от общия брой на извършените престъпления и към които обществото е особено чувствително.

През 2014 г. се наблюдава спад на дела на жертвите на престъпления на 13,3 % спрямо рекордните 17,2 % за 2012 г. Въпреки този спад, нивото на престъпността остава високо и е съпоставимо с регистрираното в пе-

Равнище на престъпността: НИП и статистика на МВР (2001 – 2014 г.)

Източник:

Публична дискусия „Динамика на конвенционалната престъпност в България 2014 – 2015“, София

риода 2004 – 2006 г. В същото време, за 2014 г. полицейската статистика регистрира най-ниския брой престъпления от 1990 г. насам. Съпоставянето на криминалната статистика с броя на жертвите, регистрирани от НИП, показва че спадът на броя на извършените престъпления не е толкова голям, колкото показват данните на МВР. Така се очертава тенденция на разминаване между реално извършените и официално регистрираните престъпления. Тази разлика се обяснява с наличието на т. нар. „полицейски филтри“, или практиката да не се регистрират някои престъпления, както и с „латентната престъпност“, при която гражданите по различни причини, не докладват за престъпления, на които са били жертва. Резултатите от НИП сочат, че средно едно от три докладвани престъпления попада в официалната статистика.

Тези чувствителни за българското общество въпроси бяха обсъдени на 30 юли 2015 г. по време на публична дискусия „Динамика на конвенционалната престъпност в България 2014 – 2015 г.“, организирана от Центъра за изследване на демокрацията, с участието на г-жа Румяна Бъчварова, заместник министър-председател и министър на вътрешните работи, представители на професионалното ръководство на МВР и експерти.

II. Противодействие на радикализацията и терористичните заплахи

Темата за институционалния отговор на терористичните заплахи стана особено актуална през последните няколко години. Обстановката в тази област еволюира изключително бързо:

Г-н Жил де Керхов, координатор на ЕС за борба с тероризма, и д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията, София

Участници в кръгла маса „Противодействие на радикализацията и терористичните заплахи в Европа“, София

разрастването на Ислямска държава и деструктивните измерения на ислямистката или крайнодясната радикализация дават своето все по-видимо отражение в Европа и представляват едно от най-сериозните предизвикателства пред европейските страни.

По този повод на 8 януари 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията организира кръгла маса на тема **„Противодействие на радикализацията и терористичните заплахи в Европа“**, с участието на г-н Жил де Керхов, координатор на ЕС за борба с тероризма.

Д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията, откри дискусиата като подчерта, че скорошните атентати във Франция са потвърдили, че към теро-

ристичните заплахи в Европа, включително и явлението радикализация, може да се подхожда успешно само чрез съвместните усилия на правителствата, международните институции и гражданския сектор.

Г-н де Керхов отбеляза обезпокоителния характер на терористичния атентат във Франция. Той очерта най-актуалните международни и регионални тенденции в областта на съвременния тероризъм и изрази своята загриженост по отношение на нарастващата заплаха от страна на ИДИЛ. Той подчерта, че към момента това е най-мощната терористична организация, което се дължи и на увеличаващия се брой чуждестранни бойци-терористи, присъединяващи се към редиците ѝ. Г-н Де Керхов направи обзор на мерките, предприети на ниво ЕС, като

изтъкна важността на темата за чуждестранните бойци-терористи, намерила отражение в Резолюция 2178 на Съвета за сигурност на ООН. Очертани бяха четирите основни стълба от политики и мерки, необходими на ЕС в борбата с радикализацията: превенция, засичане на подозрителни пътувания, наказателно преследване на чуждестранни бойци-терористи, както и сътрудничество с трети страни.

Посочено бе, че превенцията е един от най-важните стълбове, но в същото време има забавяне в изпълнението на мерките в тази област поради сложността и чувствителния характер на потенциалните подходи за разбиране и реагиране на факторите, пораждащи радикализация. Неотложна е необходимостта националните правопривлащащи органи да се научат да разпознават първите признаци на радикализация, като в този процес гражданското общество и местните общности трябва да бъдат ангажирани в максимална степен. В този контекст, отношенията между специализираните разузнавателни агенции и местните социални служби са от първостепенно значение; по-тясното сътрудничество между тях може да се отбележи като съществен успех.

В дискусиата взеха участие д-р Филип Гунев, заместник-министър на вътрешните работи, г-н Аню Ангелов, съветник по отбраната на министър-председателя на Република България и д-р Емил Ценков, старши научен сътрудник в програма „Сигурност“ на Центъра за изследване на демокрацията, които се обединиха около идеите за необходимостта от повишаване на капацитета на специалните органи, за засилване на обмена на информация и за нов подход в сътрудничеството с местните религиозни общности.

В заключение, г-н де Керхов подчерта значението на европейските инстру-

менти за обмен на информация като Европол и Шенгенската информационна система и на прилагането на цялостен подход за противодействие на тероризма, който включва съгласувани мерки за предотвратяване, разкриване и наказателно преследване на терористични действия, както и участието в тяхното планиране и подпомагане. Целенасочените опити на ЕС да се справи с проблема с чуждестранните бойци трябва да бъдат подсилени чрез сътрудничество с уязвими страни от Близкия Изток и Африка, включително държавите, които захранват редиците на терористите, страните, през които минават техните маршрути и страните, спонсорирани терористични организации.

Програма „Сигурност“, съвместно със Социологическата и Правната програма, разработи изследване на тема: **„Радикализацията в България – заплахи и тенденции“**, анализирайки до каква степен международните про-

цеси на радикализация намират проявление в страната. Докладът предлага систематизиран преглед на основните рискове пред обществото ни, както и на основните актьори и идеи, характерните действия и рисковите групи, свързани с радикализацията. Формулирани са препоръки за подобряване на институционалния отговор на радикализацията чрез мониторинг и превантивни мерки, както и за повишаване на междуинституционално сътрудничество и ангажираността на обществото.

Основните изводи от изследването, както и настоящите предизвикателства пред разпознаването и противодействието на рисковете от радикализация, бяха дискутирани на 8 декември 2015 г. на кръгла маса на тема **„Радикализация в Югоизточна и Централна Европа: мониторинг и отговор на ключови тенденции и рискове“**. В дискусиата участваха представители на партньорски организации от Чехия и Гърция, представители на Министерството на външните работи, Държавната агенция за национална сигурност и дипломати. Сред основните участници бяха д-р Линдзи Клътербек, независим експерт по контртероризъм от Великобритания и г-жа Инес фон Бер, старши анализатор от РАНД Европа. Дватама споделиха опита си в анализирането на рискови фактори, довели до радикализация във Великобритания и ефективността на контртерористичните действия в страни – членки от ЕС. Една от основните теми на дискусиата беше необходимостта от работещи методи за идентифициране, наблюдение и оценка на специфичните рискове от радикализация, както и използването на подходящи индикатори за тяхното разпознаване. Изискват се допълнителни проучвания на първопричините и факторите за радикализация, както и при какви

Кръгла маса „Радикализация в Югоизточна и Централна Европа: мониторинг и отговор на ключови тенденции и рискове“, София

условия тя може да доведе до насилие и тероризъм. Г-жа Росица Джекова, координатор на програма „Сигурност“, представи работата на Центъра за изследване на демокрацията по разработването на практически инструмент за наблюдение на нивата на радикализация, предназначен за служителите на първа линия.

През юни 2015 г. представители на Центъра за изследване на демокрацията направиха четиридневна работна визита в Париж, организирана от водещи френски институции за **превенция и противодействие на радикализацията и тероризма**. Това позволи на експертите от Центъра за изследване на демокрацията, както и на представители на МВР и ДАНС,

Работна среща с Координационния отдел за борба с тероризма (Франция), София

да се запознаят с френския подход в борбата с радикализацията и терористичните заплахи, включително и по проблеми, свързани с чуждестранните бойци, както и с юридически, правоохранителни и разузнавателни мерки за дерадикализация, предприети от 2014 г. насам. Проведени бяха експертни срещи с представители на френските институции като Междудуведомствения комитет за превенция на престъпността, Националния институт за изследване на сигурността и правосъдието, Координационния отдел за борба с тероризма, Централната служба за териториално разузнаване, Националния отдел за борба с хулиганството, Централния офис за борба с престъпления, свързани с информационни и комуникационни технологии и Офиса за разузнаване в затворите. През декември 2015 г. програма „Сигурност“ организира работна среща между представители

на българските правоохранителни и разузнавателни органи и колегите им от френския Координационен отдел за борба с тероризма. Срещата даде възможност на експертите от двете страни да обсъдят съществуващите предизвикателства и да дискутират подходите за превенция на радикализацията и за по-ефективното противодействие на транзита на чуждестранни бойци.

Г-жа Росица Джекова, координатор на програма „Сигурност“, участва в междудуведомствена работна група към Министерството на вътрешните работи за изготвяне на първоначален вариант на *Стратегията за противопоставяне на радикализацията и тероризма 2015 – 2020* и *План за действие* за нейното прилагане. Г-жа Джекова предложи конкретни мерки за превенция на радикализацията чрез развитието на методология за идентификация,

наблюдение и оценка на рисковете, както и чрез установяването на ефективни механизми за междуинституционално сътрудничество и ангажиране на гражданското общество и общностите на местно ниво.

III. „Завладяване на държавата“ и медиите

Завладяването на държавата е процес, при който определени личности, групи или мощни частни фирми „завладяват“ държавния законодателен, изпълнителен и съдебен апарат, за да създават закони, политики и държавни регулации в своя полза. Завладяването на държавата може да се отнася и до случаи, при които държавни служители манипулират институционалните рамки, политики и закони в услуга на определени интереси (корпоративни, политически или криминални).

Завладяването на медиите се отнася до ситуация, при която те – ключов коректив и балансър за справедливото функциониране на една демокрация – нямат независима и автономна позиция в обществото, а са контролирани или директно от правителството, или от определени интереси, свързани с политиката и частния бизнес в България.

Истинските собственици на медиите в България остават скрити, в резултат на което за обществото е все по-трудно да вземе информирано решение относно достоверността и обективността на медийните продукти.

През последното десетилетие медиите в България постепенно загубиха своята независимост; собствеността бе концентрирана в ръцете на няколко частни компании/личности, които все повече ги използват за търговия с влияние. Медийният плурализъм е все

по-рядко явление в масовите медии, а регулаторните органи не реагират и допускат влошаването на медийната свобода – факт, който отбелязват всички основни международни изследвания. Влошаване от своя страна се отразява негативно на борбата с корупцията и подкопава основни демократични процеси, като например провеждането на избори. Всичко това превръща медиите в инструмент за завладяване на държавата.

Прозрачността в медийната собственост и медийния плурализъм са директно свързани с фундаментални конституционни принципи, права и свободи, като независимостта и свободата на медиите, свободата на изразяване, плурализма на мнения и гражданското право на информираност. Последователното прилагане на тези демократични принципи е необходимо, за да се предотврати порочната практика на използване на медиите като инструмент за завладяване на държавата.

Правният режим за установяването на медийна собственост е детайлно описан в публикацията **„Медийна собственост в България: състояние и предизвикателства“**, издадена през март 2015 г.

Публикацията дискутира достъпната информация за електронните медии, която невинаги позволява да се установи кой е реалният им собственик. Въпреки наличието на регистър за собствеността на печатните медии, ниската ефективност на налагането на санкции и широката административна свобода на действие, позволяват нарушения на изискването за предоставяне на информация, които остават ненаказани. В ограниченията за собственост на медии от офшорни компании има изключения, които дават възможност за заобикаляне на закона.

**ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА**

**СОБСТВЕНОСТТА ВЪРХУ МЕДИТЕ В БЪЛГАРИЯ:
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ**

Policy Brief No. 49, март 2015 г.

Прозрачността на собствеността върху медиите и медийният плурализъм са непосредствено свързани с основни конституционни принципи: права и свободи като независимостта и свободата на средствата за масова информация, свободата на словото, плурализма на мнения и правото на гражданите на информация. Последователното прилагане на тези демократични принципи е необходимо и за предотвратяване на порочната практика на използване на медиите като средство за завладяване на държавата.

Правен режим за разкриване на собствеността върху медиите

В различни закони има отделни разпоредби, създадени със собствеността, но липсва както обща правна рамка, така и унефициран податък към електронните и печатните медии. Тези разпоредби в големата си част не се отнасят до медиите, разпространяващи информация по друг начин, като информационни агенции, интернет медии и др.

В допълнение у нас и в чужбина съществуват различни мнения относно необходимото третиране на печатните и електронните медии в процеса на законната регулация на електронните медии. Конституционният съд в България в свое решение № 7 от 2004 г. се е произнесъл в полза на необходимостта от регулация за радио- и телевизионните оператори и пренос на печатните медии.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

- Независимо от публичността и достъпността на информацията за електронните медии, чрез нея невинаги могат да се установят действителните им собственици.
- Въпреки наличието на редица за собствеността на печатните издания, създателите при налагането на санкциите и широкото поле за административно усмотрение позволяват нарушенията на изискването за подаване на информация да остават безнаказани.
- В организацията за собственост на медии от офорни компании има изключения, които дават възможност за злоупотребяване на закон.
- По отношение на всички видове медии липсват специални тестове за медийен плурализъм при оценяването на концентрациите в сектора и определянето на злоупотреба с господстващо пазарно положение.
- Съществуващите механизми за саморегулация не са достатъчно ефективни по отношение на установяването и противодействието на нарушенията на етичните правила в медиите.

Със съдействието на: **Media Program**

диен плурализъм при оценяването на концентрациите в сектора и определяне на злоупотребата с господстващо пазарно положение. Съществуващите механизми за саморегулация не са достатъчно ефективни, за да установят и противодействат на нарушения на правилата за медийна етика.

На 11 март 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията организира конференция на тема „*Медиите като инструмент за завладяване на държавата*“.

Д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията, отбеляза, че медиите влияят на формирането на политиките в страната и скритите зависимости в тази сфера представляват сериозен вид политическа корупция. Различни сектори в различните страни до различна степен са завладени от частни и олигархични интереси и това създава големи

По отношение на всички видове медии липсват специални тестове за ме-

Участници в конференцията „Медиите като инструмент за завладяване на държавата“, София

Конференция „Медиите като инструмент за завладяване на държавата“, от ляво на дясно: Г-жа Марси Рийз, посланик на САЩ в България, д-р Огнян Шентов, Председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията и проф. Нели Огнянова, Софийски Университет, София

рискове за националната сигурност. Завладяването на държавата, особено в сектора за сигурност, има много директно значение и за състоянието на нашите отношения с партньорите ни както в НАТО, така и в ЕС.

Г-н Кристиан Шпаар, директор на Медийната програма за Югоизточна Европа на Фондация „Конрад Аденауер“, изрази мнение, че ситуацията със свободата на медиите в България се е влошила. В резултат, мотивацията да се предлага качествена журналистика е сериозно засегната и вместо средство за информация, медиите се използват като инструмент за преследване на политически цели.

Посланикът на Съединените американски щати, г-жа Марси Рийс подчерта важността на свободните медии за функционирането на демокраци-

ята. „В една демократична система медиите имат критичната роля да информират гражданите, да бъдат поле за, а понякога и да провокират, открит дебат относно публичните политики. Трябва да признаем, че в България има проблем, защото често не се знае чия собственост е определена медия и съответно хората не могат да имат добра представа доколко информацията, която получават, е обективна или не“.

В дебатите взеха участие д-р Мария Йорданова, директор на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, проф. д.п.н. Нели Огнянова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, г-н Георги Лозанов, председател на Съвета за електронни медии, д-р Алина Добрева от Центъра за медиен плюрализъм и медийна свобода във Флоренция и др. Всички участници се обединиха око-

Участници в семинара „Регионалните медии в България: граници на оцеляването“

ло идеята, че липсата на прозрачност сред медиите е системен проблем, който е свързан и с други сектори на обществения живот и че в България съществуват сериозни и разнообразни рискове в това отношение.

Друг сериозен проблем на сектора у нас е отсъствието на нормално функциониращи **регионални медии**, което е кризисен процес с изключително вредни последици. Липсата на независими медии в големите градове на страната е недъг, който вреди не само на публичните институции, но тежко се отразява на икономическа активност на районите. Същевременно регионалните медии обикновено остават встрани от дискусиите за състоянието на медийната среда в България. Публикацията „**Регионални медии в България: граници на оцеляването**“ представя резултатите

ЦЕНТЪР ЗА ИСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

**РЕГИОНАЛНИТЕ МЕДИИ В БЪЛГАРИЯ:
ГРАНИЦИ НА ОЦЕЛЯВАНЕТО**

Policy Brief No. 57, септември 2015 г.

Отсъствието на нормално функциониращи медии по региони е кризисен процес с изключително разрушителни последици. Липсата на независими медии в големите градове на страната е недъг, който вреди не само на публичните институции, но тежко се отразява на икономическата активност на районите. Същевременно регионалните медии обикновено остават встрани от дискусиите за състоянието на медийната среда в България.

Методология

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията направи проучване на 179 медии с интернет платформи от всички областни центрове на страната (с изключение на София-град и София-област). Подборът изключваше медии със стопански характер, корпоративни платформи, тесно тематично специализирани медии в областта на образованието, спорта, модата, и медии с чисто развлекателен характер. Основната част от включените издания произвеждат ежедневно текстове с цел информиране на обществеността за събития и процеси в различните сфери на живот. Всекидневната периодичност се смята за естествена практика в създаването на текстове и медийна активност. От едно издание бе направена извадка от десет публикации, разположени на четири мас-

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

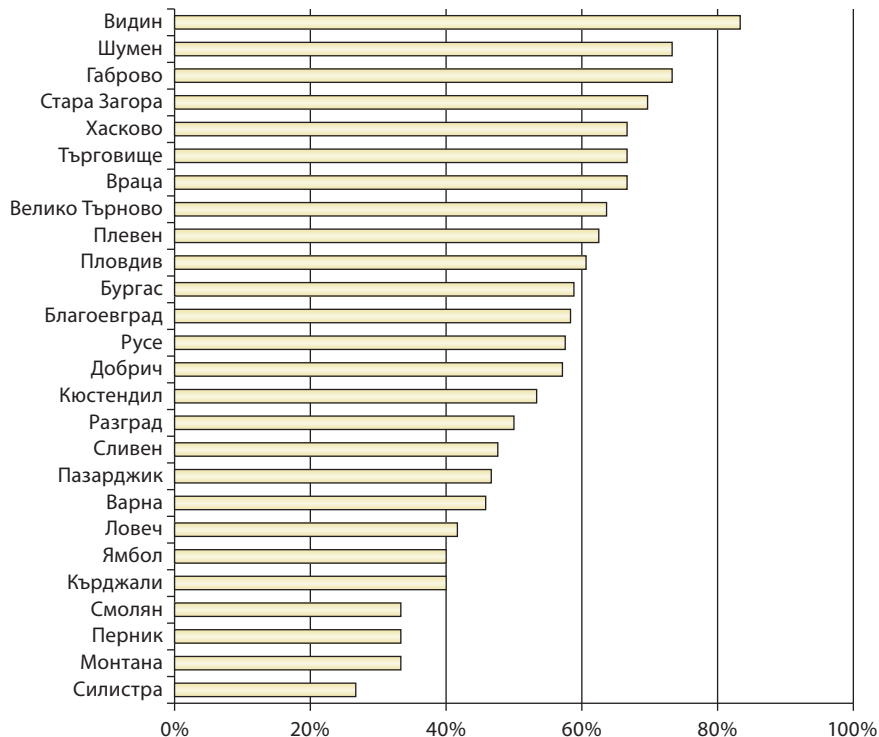
- **Неравномерно е присъствието в регионите на обществените и частните национални медии.** В пет области (Ловеч, Монтана, Перник, Силистра и Ямбол) няма нито едно представителство на национална мащаб, което имава региони от равнопоставено участие в информационния обмен. Необходимо е целеновременно финансиране на обществените медии за оприветяване на всички региони.
- **Защитена част от регионалните медии не публикуват информация за собствеността, за което има за предпазвателно рекламни услуги.** Публикуването на тези данни трябва да стане практика, а в бъдеще да се създаде онлайн репозиторий на медиите, който разпространява публична информация.
- **Да се регламентира задължителното публикуване на основата за рекламни и информационни услуги и влоши им обозначаване като публични публикации.**
- **С цел по-добро информироване след партньорство и осигуряване на условия за диалог с тях медиите да публикуват данни за вкметите си в официалните си сайтове.**
- **Браншовите и специализираните неправителствени организации на медиите да осъществяват мониторинг на качеството и да подпомагат медиите и журналистите за професионални и разследващи публикации с класации и ежегодни награди.**

Със съдействието на

OPEN SOCIETY FOUNDATIONS

Konrad Adenauer Stiftung
Media Program

Индекс на прозрачност (% медии с обявен собственик, правила за реклама и екип)

Източник: Проучване на Центъра за изследване на демокрацията.

от проучване на 179 медии с интернет платформи от всички областни центрове в страната. Анализирани са механизмите, които деформират упражняването на журналистическата професия и не позволяват на медиите да информират обективно, задълбочено и компетентно.

Основните изводи, направени в анализа, показват неравномерно присъствие на обществени и частни медии в регионите, липса на прозрачност по отношение на собствеността, нерегламентирани условия за реклама и ин-

формационни услуги. Всичко това поставя въпроси за същинските спонсори и финансирането на регионалните медийни издания.

Резултатите от проучването бяха представени и дискутирани на семинар на тема: „**Регионалните медии в България: граници на оцеляването**“, проведен на 6 октомври 2015 г.

Д-р Любомир Кутин представи методологията на изследването. Състоянието на регионалната медийна среда е оценено по следните шест показателя:

плътност на медийното съдържание; прозрачност; плурализъм и дебат; зачитане на авторското право; политическа независимост; икономическа независимост.

Основният извод е, че регионалните медии са в силна политическа и рекламодателска зависимост. По отношение на съдържанието преобладават регионалните теми, но те са твърде банализирани и по правило безкритични. Чисто информационните текстове имат превес над аналитичните. Оказва се, че интернет изданията са най-честите нарушители на авторските права като все по-рядко се упоменават имената на външните автори. Всичко това сериозно вреди на качеството на медийното съдържание.

Участие в дебата взеха г-н Тихомир Безлов, главен експерт в програма „Сигурност“ на Центъра за изследване на демокрацията, г-н Спас Спасов, журналист във в-к Морски дневник, г-н Мехти Меликов, изпълнителен директор на Фондация „Национален съвет за журналистическа етика“, доц. Георги Калагларски, представител на Съвет на българските журналисти, г-н Димитър Габров, експерт в СЕМ и г-жа Мария Черешева, председател на Асоциацията на европейските журналисти, които подчертаха сериозността на проблема и посочиха редица мерки за подобряване на състоянието на регионалните медии, като създаване на мрежи от разследващи и аналитични журналисти, възприемане на нов модел на финансиране, развитие на НПО журналистиката и др.

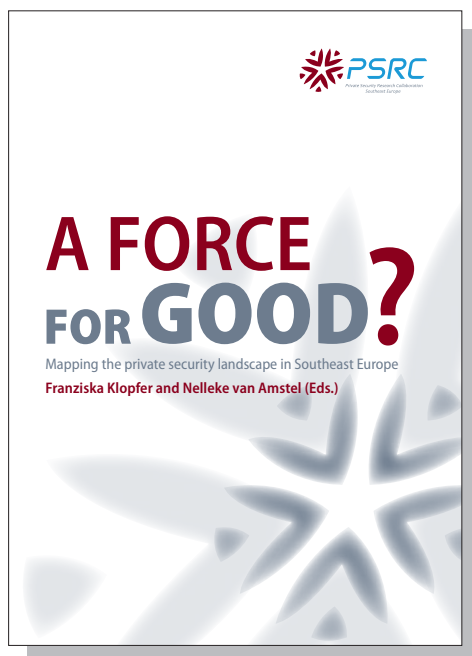
Реформа в сектор „Сигурност“: частните охранителни фирми

В световен мащаб гарантирането на сигурността като услуга отдавна вече не е отговорност само на публичния сектор. Повишено внимание обаче е

налице главно към регулацията на дейността на международните компании за сигурност, опериращи в конфликтни точки, докато фокусът върху **развитието на частната охранителна индустрия** остава сравнително поограничен. Както всеки друг аспект от сектор „Сигурност“, демократичният контрол върху частните охранителни фирми е жизненоважен и необходим за избягването на негативните последици за сигурността на държавата и нейните граждани.

В национален мащаб размерът, ролята и влиянието на частния сектор в сферата на сигурността могат да бъде директно обвързани с ключови управленски въпроси – „Имат ли държавните власти ясна визия и представа за частните актьори на трудовия пазар в сигурността?“, „Какво е ежедневното влияние на частните охранителни лица и фирми върху общността – успяват ли да осигурят повече сигурност на всички или тя се полага единствено на платежоспособните клиенти?“, „Съществува ли ясна разделителна линия между ролята и отговорностите на публичните и частните участници в сферата на сигурността?“. Реалностите на тази индустрия в по-широката рамка на държавната и човешка сигурност са разгледани в изследването *„A Force for Good?: Частният охранителен сектор в Югоизточна Европа“*, изготвено в партньорство с организации от Швейцария, Сърбия, Албания и Косово.

Изследването разглежда важни, но недостатъчно проучени въпроси, свързани с частния охранителен сектор: 1) „Каква роля е отредена от държавата на частните фирми в сферата на сигурността?“ и 2) „Каква е най-ефективната рамка за доставянето на качествени услуги и изпълнението на ясно дефинирани стандарти от частния охранителен сектор?“. Процесът на приватизация на охранителния

сектор, както и мащабите и състоянието на въпросната индустрия в изслед-

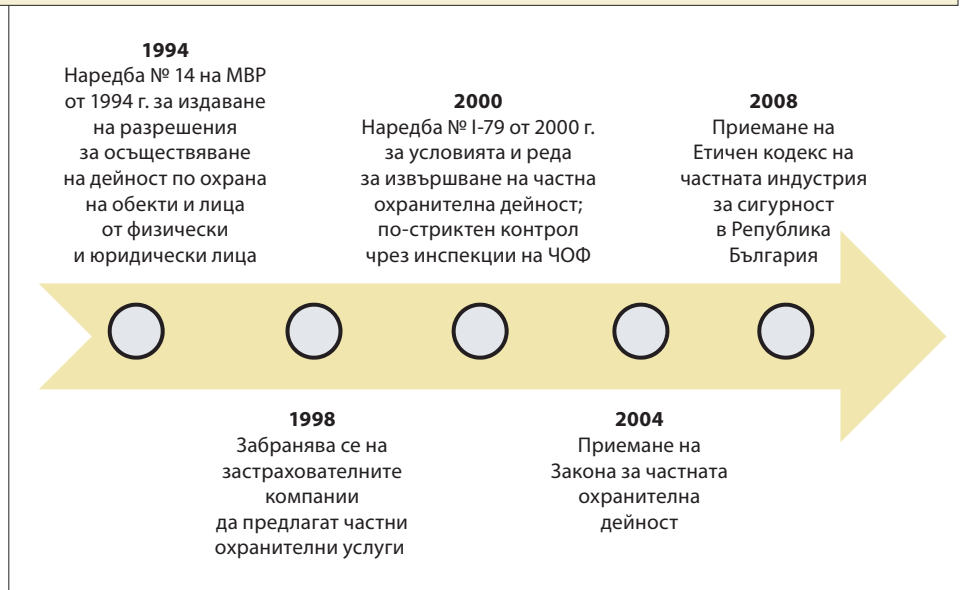
ваните страни също са сред темите на публикацията, което допълва вече съществуващите знания с фокус върху Западна Европа и Съединените щати. Описани са появата на първите частни охранителни компании, ролята на техните клиенти и съответното законодателство в развитието на съвременните услуги в сектора, както и компаниите, които са успели да оцелеят до днес на пазара и факторите, довели до това.

В частта от изследването с фокус върху България са разгледани правните, социалните, икономическите и политическите фактори и предизвикателства в частния охранителен сектор. Анализирани са правната рамка и процесите в сектора от 1990 до днес, както и проблемите, които продължават да са характерни и след приемането на България в Европейския съюз – високите нива на корупция, наличието на сив сектор и слабият контрол върху прилагането на правилата. Решението на

Участници в панелната дискусия на петия Белградски форум за сигурността

Времева графика на ключови законови стадии в развитието на частния сектор в България

тези проблеми изисква по-ефективна координация между регулаторните органи и осигуряването на адекватни ресурси за контрол.

Предизвикателствата и възможностите, свързани с приватизацията на сектор „Сигурност“ в държавите в преход бе темата на панелна дискусия в **петия Белградски форум за сигурността**, проведен в периода 30 септември – 2 октомври 2015 г., с участието на представители на Женевския център за демократичен контрол на въоръжените сили, Центъра за изследване на демокрацията – София, Белградския център за политики на сигурност (BCSP), Института за демокрация и медиация в Албания (IDM) и Косовския център за изследване на сигурността (KCSS).

По време на форума г-жа Росица Джекова, координатор на програмата „Си-

гурност“ на Центъра за изследване на демокрацията, представи основните изводи от изследването „*A Force for Good?: Частният охранителен сектор в Югоизточна Европа*“.

IV. Иновативни инструменти за наблюдение на антикорупционни политики

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията завърши работата по *Системата за мониторинг на антикорупционни политики (СМАК)*. Инструментът представлява набор от практически стъпки и методи за наблюдение на прилагането на антикорупционни мери и политики на институционално ниво, както и на динамиката на разпространението на корупцията.

На 3 февруари 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията, заедно с

Участници в кръглата маса „Антикорупционни мерки в правоохранителните институции“, София

Министерството на вътрешните работи, организира кръгла маса за обсъждане на инструментите за оценка и мониторинг на антикорупционните мерки в Министерството.

Д-р Александър Стоянов, директор по научната дейност на Центъра за изследване на демокрацията, представи методологията за мониторинг на антикорупционните политики и мерки, който беше приложен в Дирекция „Пътна полиция“ и в Главна дирекция „Гранична полиция“.

Инструментът оценява размера на корупционните рискове в рамките на съответната институция и чрез инвентаризация на антикорупционните мерки определя как и до каква степен са приложени анти-корупционните политики.

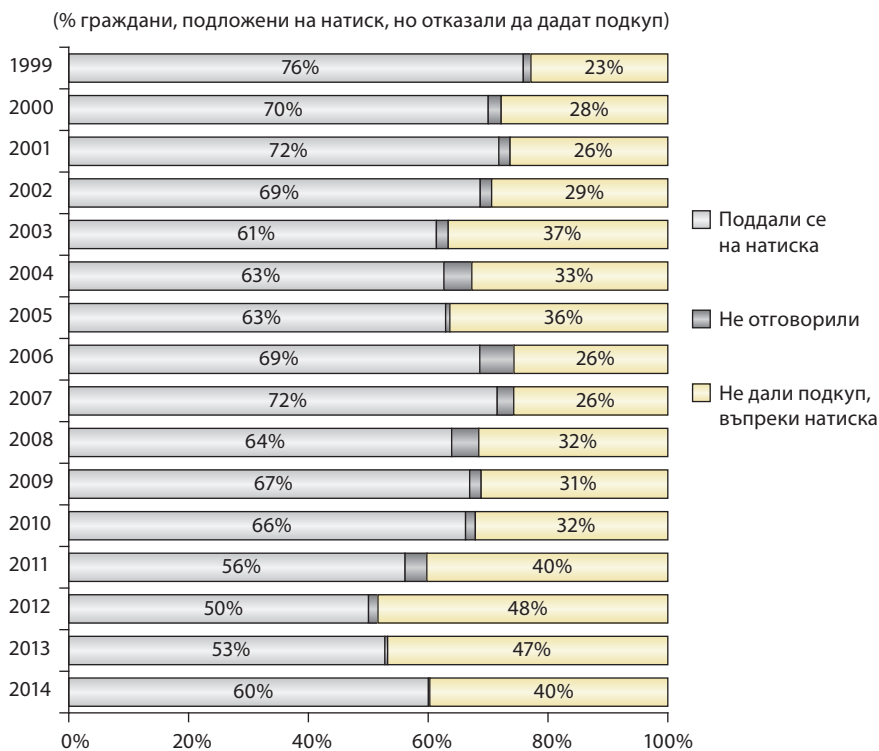
Участниците в дискусиата коментираха масовата, ежедневна корупция в МВР, подценената роля на превенцията, липсата на достатъчно капацитет

за прилагане на иновативни методи за превенция и борба с корупцията и ролята на външната независима оценка на дейностите не само в системата на МВР, а по принцип в цялата държавна администрация.

В хода на експертна среща, проведена на 31 март 2015 г., бяха представени финалната версия и резултатите от пилотното приложение на СМАК.

Д-р Александър Стоянов, директор по научната дейност на Центъра представи методологията на инструмента. СМАК се основава на презумпцията, че корупцията се случва при взаимодействието между граждани/бизнеса и държавните институции. СМАК отчита риска както от по-често срещани форми на корупция като злоупотреба с влияние, така и от по-сложни корупционни отношения, като клиентелизъм. Инструментът се прилага в две фази: събиране на данни и оценка. При първата фаза с помощта на експерти от организацията се иденти-

Корупционен натиск

Източник: СМАК.

фицират нейните основни дейности и антикорупционните политики. При втория етап установените корупционни зони се вземат предвид в оценката на антикорупционните политики.

В последвалите дебати се включиха д-р Елена Хута от Института по управление в Базел, д-р Тодор Галев, старши анализатор в Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, г-н Лоренцо Сегато, съосновател и директор на Изследователския център за сигурност и престъпност в Падова, г-н Роберто Ванучи от Универ-

ситета в Пиза и г-н Сорин Йонита от Експертния форум в Румъния.

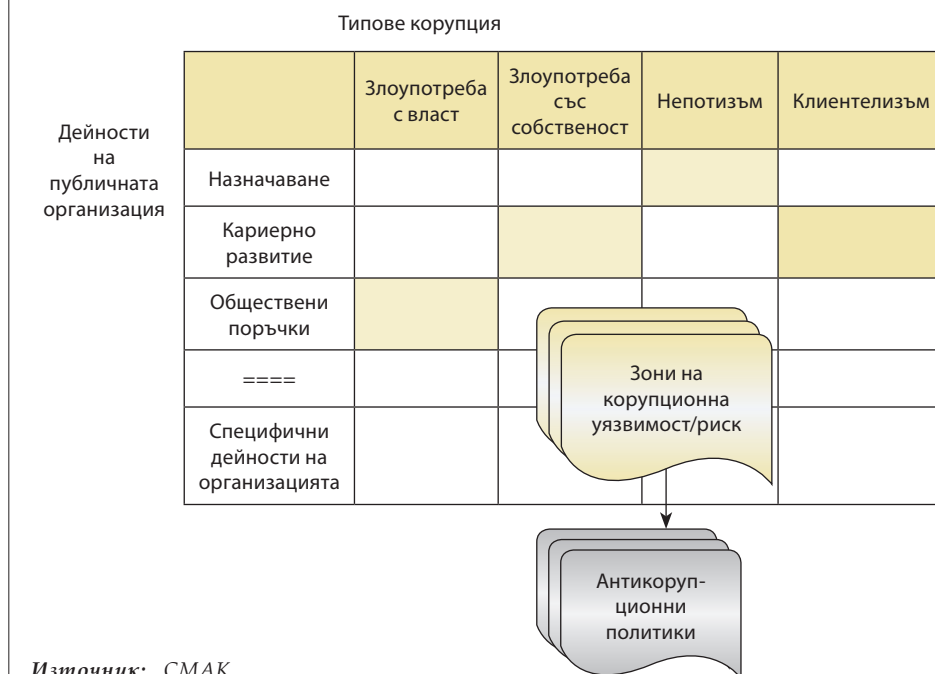
Резултатите от пилотното изследване на СМАК инструмента в българската Главна дирекция „Гранична полиция“ бяха обсъдени на кръгла маса в Центъра за изследване на демокрацията на 2 юни 2015 г.

Д-р Александър Стоянов, директор по научната дейност на Центъра, поясни, че основната цел на СМАК е да разкрие както дефицитите в наличния набор от антикорупционни мер-

Участници в експертната среща „Теория и приложение на СМАК“, София

Зони на корупционна уязвимост в публичните институции

ки, така и в прилагането им. СМАК оценява следните четири аспекта на ефективността на антикорупционните политики на институционално равнище: тяхната адекватност, приложимост и в крайна сметка – въздействието върху корупционните интереси и корупционния натиск. При прилагането на инструмента като индикатор се използва равнището на корупционен натиск както на национално равнище, така и на ниво публична организация. Резултатите от последното национално изследване показват, че през 2015 г. около 18 % от населението е участвало в корупционни действия, а около 27 % са били обект на корупционен натиск. Нивата на корупционна дейност през годините показват големи вариации и липса на трайна тенденция към намаляване на корупционния натиск. По отношение резултатите относно ефективността на антикорупционните мерки преобладаващата част от съществуващите политики се прила-

гат само формално и е необходим по-систематизиран контрол върху прилагането на съответните мерки.

В заключение, г-жа Румяна Бъчварова, заместник министър-председател и министър на вътрешните работи, която участваше в кръглата маса, подчерта, че СМАК може да бъде изключително полезен на държавните институции, тъй като позволява съсредоточаване върху детайлите и отделните антикорупционни мерки, както и формулиране на нови политики. Корупционните практики винаги изпреварват антикорупционните мерки и заради това най-важното в борбата с корупцията е да се следва динамиката на средата, в която се развива. Важно е инструменти като СМАК да бъдат прилагани систематично, тъй като при този тип изследвания тенденцията е по-важна от абсолютната стойност.

Философията на инструмента СМАК е синтезирана в публикацията „Пре-

Средна стойност на корупционния натиск по дейности

Източник: СМАК.

фокусиране върху антикорупцията: нов инструмент за оценка на политики”.

Антикорупционните политики се разработват и прилагат основно на национално ниво, като малко внимание се отделя на реалното изпълнение и ефективност на равнище публична организация. Този общ подход пречи на тези политики да постигнат всеобхватността, характерна за други области на публичното управление.

Пренасочване на усилията към равнището на публичната организация ще подобри качеството на антикорупционните политики и ще спомогне за по-точното наблюдение на тяхното изпълнение и ефективност. Системата за мониторинг на антико-

CSD
CENTER FOR THE STUDY OF DEMOCRACY

REFOCUSING ANTICORRUPTION: A NEW POLICY EVALUATION TOOL
Policy Brief No. 52, June 2015

The general nature of anticorruption policies

Although corruption has been a major international preoccupation for several decades now, anticorruption policies are yet to emerge from their infancy. Numerous initiatives¹ evaluating these policies have found many deficiencies, but they have rarely faulted them for being too general. Corruption measurement and the design of counteraction measures, however, remain at the general societal level, with few attempts to differentiate between target groups or types of public services. These policies lack the level of sophistication that has been achieved in other fields of public governance. Anticorruption lags behind in a number of aspects:

- The relationship between policy making and research is loose, if it exists at all. Anticorruption remains among the few areas where detailed examinations of social processes rarely produce policy relevant findings. As a result, measures are designed with little understanding of the loci of corruption, the circumstances that give rise to it or the motivation of the involved actors.

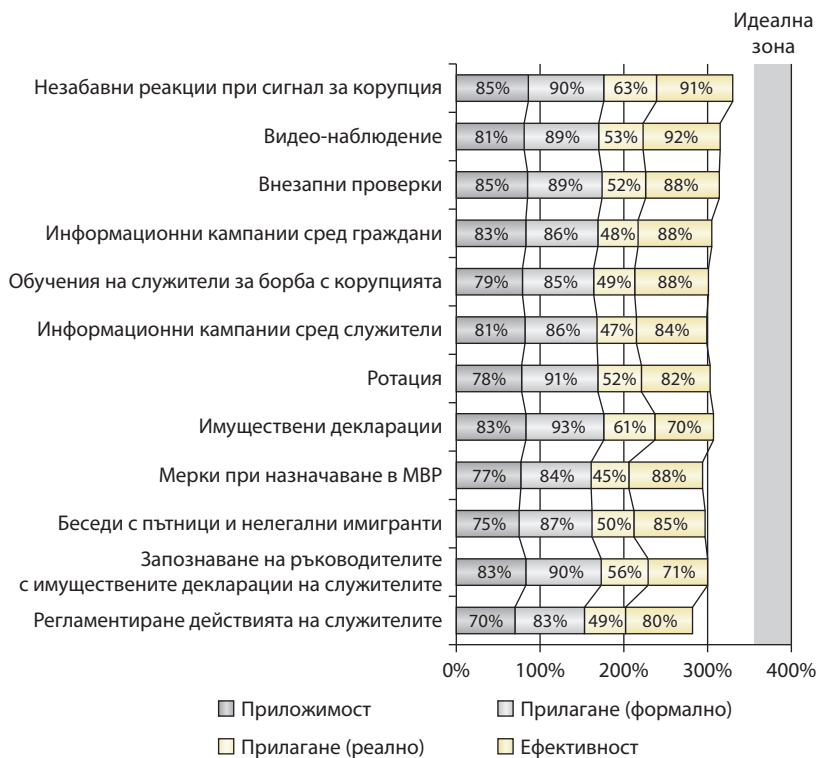
¹ See further CSD's report [Mapping Anticorruption Enforcement Instruments](#).

KEY POINTS

- Anticorruption policies have been designed and implemented exclusively at the national level with little consideration of their actual enforcement and effect in individual public organisations.
- Such a general approach has prevented these policies from achieving the level of sophistication achieved by interventions in other fields of public governance.
- Methods for evaluating the impact of anticorruption policies have remained rudimentary, mostly confined to statutory reviews.
- A refocusing of the anticorruption effort at the level of public organisation would enhance the quality of design of policies and would allow more precise monitoring of their implementation and effect.
- [Monitoring Anticorruption Policy Implementation \(MACPI\)](#) – a tool recently developed by the CSD and University of Trento experts – will facilitate such refocusing by allowing evaluators and policy makers to review the anticorruption architecture of individual public sector organisations. It could also help the use of benchmarking and policy templates at the public institution level.

НИИТЕ СЪВЪЩАВАТ СЪВЪЩАВАТ ПРОГРАМА
ИЗПЪЛНЯВАТ СЪВЪЩАВАТ ПРОГРАМА ЗА ЕКСПЕРТИЗЕНТО

Оценка на антикорупционните политики

Източник: СМАК.

рупционните политики (СМАК) – инструмент, разработен от Центъра за изследване на демокрацията и Университета в Тренто, улеснява това пре-насочване, като позволява на организациите, които формулират политики да оценят антикорупционните мерки на равнище институция. Инструментът може да бъде използван и при провеждане на сравнителни анализи на институционално равнище.

В хода на експертна среща, проведена в Центъра за изследване на демокрацията, проф. Умберто Триуци от Уни-

верситета Сапиенца в Рим, г-н Жан-Арнолд Виноа от института Нотр-Юроп Жак Делор, г-н Ааре Касемец от Естонската академия за изследване на сигурността и г-н Ерик Серновиц, заместник-генерален секретар на Централноевропейската инициатива, оцениха високо възможностите на инструмента и направиха препоръки с оглед подобряване на възможностите му за прилагане и в други области, например в специфичния енергиен пазар, както и да се търсят начини да се популяризира и прилага и в страни-кандидатки за членство в ЕС.

На 12 юни 2015 г. СМАК бе представен и в Брюксел пред аудитория от експерти от институциите на ЕС, представители на дипломатически мисии и академичната общност. Присъстващите бяха запознати със същността на инструмента и с резултатите от пилотното му прилагане в България и Италия.

„Иновативни изследвания винаги са необходими в подкрепа на работата на Европейската комисия в разработването на научно обосновани антикорупционни политики“, изтъкна г-жа Анабела Гаго, ръководител на отдела за организирана престъпност в Генералната дирекция „Миграция и вътрешни работи“ на ЕК. Г-жа Гаго подчерта, че *Докладът на ЕС за борбата с корупцията от 2014 г.* показва, че в повечето държави – членки на ЕС има законодателство за борба с корупцията, но прилагането му не е достатъчно ефективно. В тази връзка тя отбеляза необходимостта от разработване на приложим на практика инструмент за мониторинг, който да може да бъде адаптиран към отделните страни и институции.

Д-р Александър Стоянов, директор по научната дейност в Центъра за изследване на демокрацията подчерта, че основното предимство на СМАК е, че позволява на разработващите и оценяващите политиките да добият представа за ключови фактори, определящи ефективността на антикорупционните усилия, а именно процесите и процедурите на ниво конкретна публична институция. Той отбеляза и, че **смяната на фокуса от национално към институционално ниво** ще спомогне за борбата с корупцията и в общоевропейски план.

Значимостта на антикорупционните политики на институционално ниво е отбелязана и в *Доклада на ЕС за бор-*

Г-жа Анабел Гаго, ръководител на отдела за организирана престъпност в Генералната дирекция „Миграция и вътрешни работи“ на Европейската комисия, на представянето на СМАК, Брюксел

бата с корупцията, според който тя може да бъде намалена чрез превантивни системи и практики, включващи доставчиците и получателите на публични услуги.

Пред участниците беше представен и докладът „**Мониторинг на антикорупцията в Европа. Свързване на оценката на политики с измерването на корупцията**“.

Корупцията и мерките, необходими за противодействието ѝ са обект на значително политическо и изследователско внимание до степен, която предполага, че всички аспекти на явлението са проучени. Въпреки това, корупцията се оказва изключително устойчива и винаги намираща нови форми за разпространение. Поради това, за да са ефективни антикорупционните усилия, е необходимо непрекъснато да

Участници във форума „Наблюдение на антикорупционните политики“, Брюксел

се работи за създаване на новаторски методи за анализ и превенция.

В отговор на тази необходимост, Докладът прави опит за **свърже оцен-**

ката на антикорупционните мерки и измерването на самата корупция. Системата за мониторинг на антикорупционните мерки (СМАК) е разработена с разбирането, че иновациите в антикорупцията са толкова важни, колкото иновациите в други обществени и икономически области. СМАК предоставя на антикорупционните специалисти точен инструмент за детайлно оценяване на прилаганите политики.

По време на дискусиата бяха обсъдени идеи за развиване и приложение на инструмента в допълнителни алтернативни среди и потенциала му за извършване на периодичен сравнителен анализ както в определена, така и в подобни организации в няколко страни. Обсъдени бяха и ползите от СМАК в контекста на други инициативи, подкрепяни от Европейската комисия, като например Инициатива за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI), в рамките на която се полагат значителни антикорупционни усилия.

* * *

През последните години опитът на Центъра за изследване на демокрацията в мониторинга и мерките за превенция и борба с корупцията доби значителна популярност сред чуждестранните му партньори. Особен интерес проявяват организации от Китай, където корупцията продължава да бъде един от най-сериозните проблеми.

В края на юни 2015 г. Центърът прие делегация от китайския Център за съвременни световни изследвания (CCCWS).

Д-р Огнян Шентов откри дискусиата, като се спря на различни стратегически области от общ интерес и преди всичко на дейностите в областта на превенцията и борбата с корупцията. Беше подчертано, че корупцията е все още значителен обществен и поли-

тически проблем и в двете страни, а Системата за мониторинг на антикорупционните мерки (СМАК) бе представена като иновативен инструмент, разработен от Центъра за изследване на демокрацията, за оценка на ефективността на антикорупционните мерки в държавните институции. Д-р Шентов наблегна на високата оценка, дадена на инструмента както от българското правителство, така и от Европейската комисия.

Д-р Ху Хао, заместник-генерален директор на CCCWS, подчерта възможностите за бъдещо взаимодействие и сътрудничество в рамките на лансираната от президента на Китай инициатива за изграждане на нов „Път на коприната“. Той отбеляза, че предизвикателствата пред Китай по отношение на борбата с корупцията нарастват и в този смисъл представения инструмент СМАК би могъл да намери приложение и да подпомог-

Среща между експерти на Центъра за изследване на демокрацията и китайския Център за съвременни световни изследвания (CCCWS), София

не постигането на целите на антикорупционната кампания в страната. Д-р Хао запозна участниците в срещата с антикорупционната законодателна рамка на страната и практическите резултати от нейното прилагане.

С оглед на бъдещата съвместна работа, д-р Шентов и д-р Хао подписаха Меморандум за сътрудничество между двете организации.

Социологическа програма

Работата на Социологическата програма през 2015 г. се фокусира върху интеграцията на мигранти, социалното включване на уязвими групи, превенцията и подкрепата на жертви на трафика на хора и превенцията на водещата до тероризъм радикализация.

- **Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи.**

Бяха извършени оценки на въздействието на интеграционните политики, практики и мерки по отношение на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в десет страни – членки на ЕС. Беше изготвено сравнение на резултатите на национално ниво посредством идентификацията на тенденции, добри практики и пропуски в интеграцията на уязвимите групи мигранти, както и формулиране на съответни препоръки.

Беше поставено началото на национално изследване на домашното и основано на пола насилие и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие със специфичен фокус върху ромските жени и момичета.

- **Противодействие на трафика на хора.**

Бяха проучени три нови форми на трафик на деца – с цел просия, джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Фокусът беше върху ромските общности, поради което в седем страни – членки на ЕС бяха приложени нови методи на изследване с участие. Беше разработен и нов модел за противодействие на трафика, базиран на участието на общността.

- **Превенция на радикализация, водеща до тероризъм.**

Беше разработена методология за преглед на актуални процеси на радикализация в България, Гърция и Чехия, както и на инструменти за мониторинг на тези процеси на национално ниво.

- **Предоставяне на експертиза на водещи заинтересовани страни на национално ниво.**

Социологическата програма имаше водеща роля в изготвянето на *Годишния доклад за България по миграция и убежище* по линия на Европейската мрежа за миграцията, който представя изчерпателен преглед на годишната политика и законодателни промени за 2014 г.

I. Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи

Оценка на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти

През 2015 г. Социологическата програма координираше дейности в десет страни – членки на ЕС – Австрия, Белгия, България, Гърция, Малта, Унгария, Италия, Полша, Словакия и Испания. Инициативата имаше за цел да обхване ключовите потребности в сферата на мигрантската интеграция в Европейския съюз:

- да се разработят стандартизирани методи за мониторинг на интеграцията на уязвими мигранти, приложими в целия ЕС;
- да се извърши оценка на ефективността на интеграционните политики и мерки за уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в „старите“ и „новите“ страни членки с големи или нарастващи имиграционни потоци;
- да се формулират препоръки за подобряване на интеграцията на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) на територията на ЕС, включително да се идентифицират добри практики в тази област;
- да се повиши чувствителността на заинтересованите страни в държавите членки за необходимостта от разработване на интеграционни политики, които вземат предвид специфичните обстоятелства на уязвимост на отделните групи мигранти, свързани с изключване, експлоатация и трафик.

Бяха извършени оценки на нивата на интеграция по отношение на уязвими групи мигранти като жени, деца и жертви на трафик в десет страни – членки на ЕС. На основата на десетте

национални доклада беше подготвено сравнение на резултатите на национално ниво посредством идентификацията на тенденции, постижения и пропуски в интеграцията на уязвимите групи мигранти, както и формулиране на съответни препоръки. В допълнение, бяха събрани добри практики в областта на интеграцията на уязвими мигранти и мониторинга на мигрантската интеграция в десетте страни членки, за да станат част от *Компендиум на добри практики*. На последно място, беше изготвен преглед на мерките за интеграция на уязвими групи мигранти на европейско ниво, който да очертае на заинтересовани страни на национално ниво, вземащи решения, изследователи и НПО, водещите инструменти и мерки на Европейския съюз по отношение на интеграцията на жени, деца и жертви на трафик.

По време на проведената през февруари 2015 г. работна среща бяха дискутирани сравнителната оценка на интеграцията на уязвими мигранти и подобрите добри практики в областта на интеграцията и мониторинга.

През април 2015 г. Социологическата програма стана домакин на национална експертна среща на тема „Оценка на интеграцията на уязвими групи мигранти в България“, чийто основен фокус бе да провокира дискусия за нивата на интеграция на жени и деца мигранти в България в сравнителен план. По време на срещата бяха представени резултатите от проведеното изследване за интеграцията на уязвими групи мигранти, като едновременно с това беше споделян опита на други страни – членки на ЕС.

В края на май 2015 г. Социологическата програма, заедно с Фондация „Хора за промяна“, проведе конференция в Брюксел, чийто основен фокус беше върху представянето на

Експертна среща за оценяването на мерките за интеграция на уязвими групи мигранти. От ляво надясно: г-жа Магдалена Киеподе Лано Лопез-Косар и г-жа Дженифър Зупироли (АССЕМ, Испания), г-жа Дия Анагносто (ЕЛИАМЕП, Гърция) и г-н Андрю Васало (Фондация „Хора за промяна“, Малта), София

значимите от европейска гледна точка препоръки по отношение мониторинга и интеграцията на уязвими групи мигранти пред заинтересовани страни на европейско равнище. На конференцията присъстваха г-н Кристиан Първулеску, член на Постоянната работна група за имиграция и интеграция към Европейския икономически и социален комитет и г-жа Валерия Сетти, експерт в Звено то по миграционни и интеграционни политики при Генерална дирекция „Миграция и вътрешни работи“ на Европейската комисия, както и представители на други ключови структури на ЕС. В последвалата дискусия, модерирана от проф. Хевън Кроули, ръководител катедра „Международна миграция“, Център по доверие, мир и социални отношения в университета Ковънтри, бяха засегнати основни теми, сред които: ролята на

политиците в процеса на убеждаване на обществата на ЕС в ценността на интеграцията, необходимостта от разработване на индикатори за измерване интеграцията на граждани на трети страни, които обаче не се фокусират изцяло върху гражданите на трети страни, но и върху приемащите общества и тяхната готовност и откритост да приемат имигранти, както и необходимостта да се гарантира устойчивостта на интеграционните услуги чрез предоставяне на определен минимум услуги от страна на националните правителства.

За всяка от десетте страни, участващи в инициативата, бяха подготвени доклади върху съществуващите механизми за интеграция на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик). Докладът за България анализира интеграцията на уязвимите

Експертна среща за оценяване на интеграцията на уязвими групи мигранти в България, София

групи мигранти посредством преглед на съществуващите интеграционни политики и анализ на степента, в която те отговарят на интеграционните нужди на мигрантите в ключови области на интеграционната политика. Докладът поставя въпроса дали и до каква степен националните политики за интеграция обръщат внимание на уязвимостта на мигрантите и доколко съществуват механизми и програми за интегриране, насочени към потребностите от приобщаване на имигранти, които са по-уязвими от останалите. Идентифицирани са и редица фактори и характеристики, които формират политиката на България за интеграция на мигранти, сред които: малкият процентен дял имигранти (под 1 % от населението на страната), които не са забележими в общественото пространство, както и за съответните институции; приоритетната ориентация на политиките на страната към влизане в Шенген, което опре-

деля засилените мерки за сигурност по границите като основен аспект на стратегията в областта на миграцията; нарастващите бежански потоци, което поставя бежанците в центъра на вниманието, както на обществото, така и на институциите, и политики за интеграция на бежанците, които са приоритетни пред политиките за интеграция на законно пребиваващите граждани на трети страни. Двата основни аспекта на подходите в политиката за интеграция на мигрантите в България са: регулация на интеграцията на мигрантите посредством правни актове, стратегии и планове за действие в секторни политики в областите на заетостта, образованието, социалното включване и защитата от дискриминация; основният определящ фактор при формулирането на политиките в областта на интеграцията на граждани на трети страни в България е техният статут, а не полът или уязвимостта им.

Препоръки за интеграция на граждани на трети страни:

- Осигуряване на по-добра съгласуваност между миграционните и секторните политически рамки с цел подобряване на интеграционните политики за жени.
- Необходимо е да бъдат разработени конкретни интеграционни мерки в областите на предоставяне и разпространение на информация, политически консултации с имигрантски асоциации, езиково и професионално обучение за жените мигрантки.
- Юрата по труда, които са националният инструмент за улесняване на трудовата интеграция на пазара на труда, следва да получават целева държавна подкрепа и интеркултурно обучение, за да се развива капацитетът на служителите им за работа с граждани на трети страни.
- Препоръчително е да започне процес на консултации за създаване на обща национална система за мониторинг на интеграцията на граждани на трети страни.
- В сферата на образованието, децата, граждани на трети страни, трябва да бъдат включени в програми за подобряване на езиковите умения по български език след записване в училище, които сега са достъпни само за децата, граждани на ЕС.
- Децата, граждани на трети страни, както и българските деца, чийто майчин език не е български, имат нужда от механизми за образователна подкрепа в училище, различни от тези, осигурени за децата, за които езикът е роден.
- Провеждане на практическо обучение за идентифициране на чуждестранни жертви на трафик за полицейски служители и доставчици на услуги, работещи с проституиращи жени.
- За по-нататъшно разработване на системата за подкрепа на жертви на трафик е препоръчително да се открие в София кризисен център за временно настаняване на жертви на трафик, включително жертви, граждани на трети страни.
- Извършване на редовен мониторинг и оценяване на подкрепата, оказвана на жертвите на трафик на хора (български граждани и граждани на трети страни).

На основата на десетте национални доклада беше подготвен сравнителен доклад, който предостави преглед на интеграционните политики и резултати за граждани на трети страни жени, деца и жертви на трафик сред десет страни – членки на ЕС. Докладът представя описание на профилите на трите групи според данни на Евростат и националните статистики, прави оценка на политиките за интеграция (на базата на кабинетно проучване и дълбочинни интервюта) и на резул-

татите (на базата на статистически данни от националните статистики и Евростат).

Подготвен беше и доклад върху мерките за интеграция на уязвими групи мигранти на европейско равнище, който представя на читателите кратък обзор на съществуващите правни и политически механизми в Европейския съюз, които касаят интеграцията на жени, деца и жертви на трафик.

Резултатите и препоръките на инициативата бяха представени в публикацията „Оценка на интеграцията на уязвими групи мигранти в 10 страни – членки на ЕС“. Повече информация по темата има тук: <http://www.assess-migrantintegration.eu/>.

Практически решения за социално включване на ромите

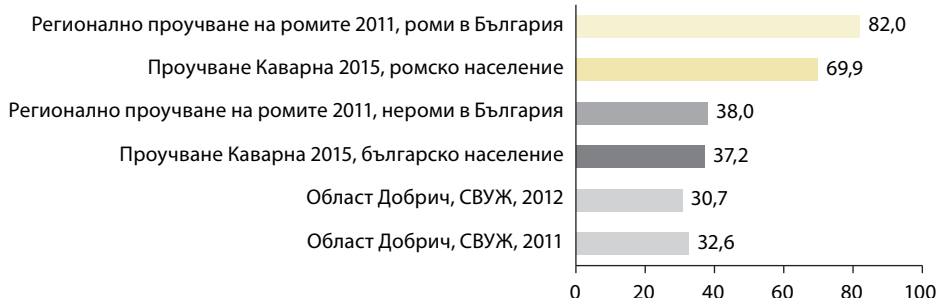
През 2015 г. Социологическата програма разшири работата си по тази тема чрез анализ на ефектите от публичното финансиране в една ромска община.

Проведеното изследване представя нови данни и обстоен поглед върху социално-икономическите последици от инвестициите на публични средства в ромските общности. То анализира ефектите на широкия спектър от публични инвестиции, направени от община Каварна в предимно ромския квартал „Хаджи Димитър“ в продължение на 10 години между 2004 и

2014 г. Инвестициите обхващат сфери като жилищни условия и инфраструктура, здравеопазване, трудова заетост, доходи, бедност и социално изключване, правосъдие и престъпност, участие в политическия живот. Докладът прави преглед на редица показатели с оглед установяване на въздействието на тези инвестиции върху социалното и икономическото развитие на квартала и неговите жители.

Събирането на данни включва специализирано представително проучване сред 300 ромски и неромски домакинства в квартал „Хаджи Димитър“ на град Каварна, проведено през 2015 г. Допълнително са събрани качествени данни посредством полуструктурирани интервюта с експерти и заинтересовани страни от община Каварна. Значимостта и въздействието на тези промени са анализирани посредством сравнение с националните средни стойности за цялото население и със средните стойности за ромите на национално равнище. Използвани са

Дял от населението, живеещо в материални лишения

Източници: НСИ: Социално включване и условия на живот (СВУЖ)/Индикатори за бедност и социално включване по области; UNDP Regional Support Centre for Europe and CIS, Istanbul, 2014: Roma Inclusion Working Papers: Roma Poverty from a Human Development Perspective. ISBN (printed version): 978-92-95092-89-1; Количествено проучване в квартал „Хаджи Димитър“, Каварна, 2015 г.

данните на Националния статистически институт и данните от регионалното проучване „Положението на ромите в 11 държави – членки на ЕС“, проведено през 2011 г. от Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) и Програмата за развитие на ООН (ПРООН).

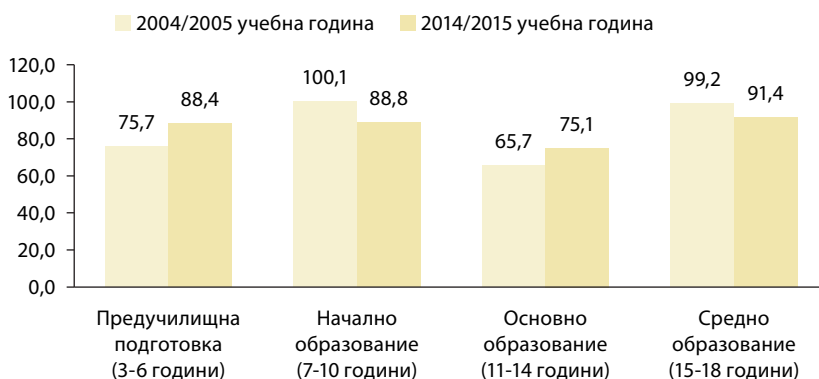
Анализът разкрива, че различните инвестиции са оказали различно въздействие върху развитието на квартала и за намаляване на социалната дистанция спрямо българското население на града. Най-ясните и преки ефекти са установени по отношение на инвестициите в подобряване на инфраструктурата и жилищните условия. Изграждането на водопровод и обществена канализационна система се е отразило на качеството на жилищните условия.

Ефектите в други сфери като образование, здравеопазване, трудова заетост и доходи са по-трудно измерими и

едновременно с това е по-трудно да се определи кои от конкретните направени инвестиции са спомогнали за постигнатото подобрене. В сферата на здравеопазването бе установено, че жителите на Каварна – както роми, така и нероми – имат по-добър достъп до здравеопазване. Някои от инвестициите в образованието са довели до по-висок коефициент на записване в предучилищната и началната степен на образование. Необходими са обаче повече мерки за намаляване процента на отпадналите от училище.

Резултатите от изследването бяха представени пред редица заинтересовани страни, включително и по време на кръгла маса с представители на местната власт. През 2015 г. бяха публикувани и няколко статии в български и международни медии, които представиха на широката публика резултатите на изследването, както и ефектите от приобщаването на ромите на местно ниво като цяло.

Групови нетни коефициенти на записване по възрастови групи и степенина образованието в община Каварна (% от населението в съответните възрастови групи)

Източник: Данни на НСИ, предоставени по искане на ЦИД през август 2015 г.

Уязвимите групи между гражданското общество и държавата

Съвместно с Правната програма, Социологическата програма взе участие в провеждане на изследването „Гражданските организации: гаранция за равни права на уязвимите групи пред държавата“. То има за цел да очертае цялостната картина на ролята на неправителствените организации в подпомагането на взаимоотношенията на четири уязвими групи – лишени от свобода, жертви на трафик, пострадали от домашно насилие, търсещи закрила и други уязвими групи чужденци – с институциите.

Социологическата програма имаше водеща роля при изготвянето на анализа за жертви на трафик и търсещи закрила и други уязвими групи чужденци. Докладът се опира на социодемографски анализ на избраните уязвими групи и правен анализ на взаимоотношенията им с институциите. На тази основа той обобщава профила на органите и организациите, ангажирани със съответната уязвима група, както и проблемите в отношенията между тях. Подробно са разгледани механизмите за взаимодействие между институциите и НПО по отношение на конкретната уязвима общност. По отношение на жертвите на трафик, основен акцент се поставя върху децата, жертви на трафик, както и върху разработването на механизми, свързани с подкрепа на жертвите след напускане на кризисните центрове и връщането им в техните семейства или общности. В процеса на досъдебно производство един от основните проблеми е, че жертвите

на трафик често оттеглят показанията си. Причините за това са или страх, ако са заплашени от трафиканта, или други, като например финансови заради очакването да получат заплащането си от трафикантите. Обсъжда се нуждата на жертвите на трафик да бъде предоставен статут на защитени свидетели. Предоставянето на специализирана подкрепа на този етап от досъдебното производство е ключово за предотвратяване повторното попадане в ситуация на трафик. Достъпът до социални услуги като намиране на жилище, включване в образователната система и психологическа подкрепа се осигурява от НПО и често е ограничен.

Характерно за групите на търсещите закрила и други граждани на трети страни е големият брой услуги, които те получават от НПО сектора и от новосформирани доброволчески организации. Голяма част от тях обаче са законово предвидени функции на държавни институции, в които неправителственият сектор следва да съдейства за изпълнението, а не да замества държавата.

Правната уредба отрежда второстепенна роля на гражданския сектор във формирането на политиките по отношение на бежанците и мигрантите. В новосъздадения Национален съвет по миграция и интеграция¹, представителите на НПО могат да бъдат канени на отделни заседания, а не да са част от Съвета. Към момента липсват и механизми за включване мнението на различни групи чужденци, техни асоциации и НПО при формирането на интеграционни политики.

¹ Постановление № 21 на МС от 5.02.2015 г. за създаване на Национален съвет по миграция и интеграция, обн. ДВ, бр. 12 от 13.02.2015 г., София, Министерски съвет на Република България, 2015.

Национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на Модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН)

Националното изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак има за цел да проучи и предостави данни относно разпространението и мерките за предотвратяване и борба с ДННОПП. То се реализира от Центъра за изследване на демокрацията в партньорство с Фондация „Партньори-България“ и Академията по права на човека, Норвегия. Официален старт на изследването бе даден през юли 2015 г.

Изследването цели да допринесе за предотвратяване на домашното и основано на пола насилие и за подобряване на положението на жертвите на домашно и основано на пола насилие в България със специфичен фокус върху ромските жени и момичета. Конкретната цел е да се развият знания и опит по отношение на положението на домашното и основано на пола насилие, за да се гарантира, че всички заинтересовани страни, включително българското правителство, могат да имат достъп до силен и независим анализ, за да се улеснят по-добре информираните и основани на доказателства политически решения. Подготвя се и *Модел за подкрепа на жертвите (МПЖ)*, който да ангажира от една страна местната общност в помощта и

Представяне на „Националното изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак“, от ляво надясно: д-р Даниела Коларова, директор на фондация „Партньори-България“, г-жа Славянка Иванова, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, доц. Андрей Нончев, директор на Социологическата програма на Центъра, София

Процес на разработване на методологията

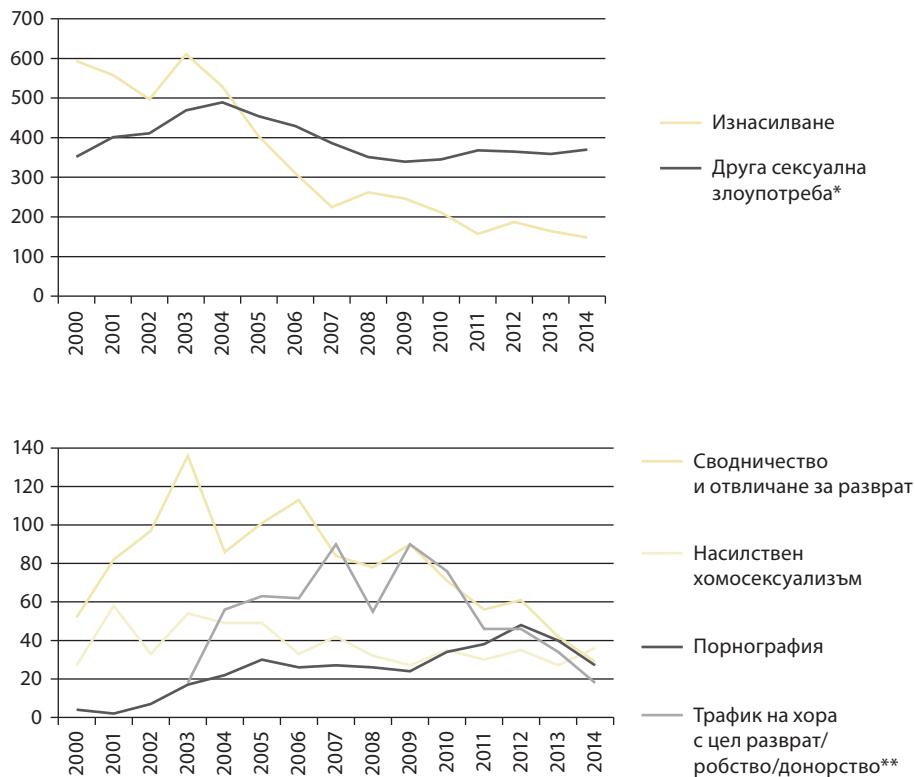
закрилата на жертвите на ДННОПП, а от друга – ключовите местни заинтересовани страни (полицейски служби, доставчици на услуги, местни власти, ромски организации).

Един от най-важните резултати е, че статистическите данни за престъпленията, основани на пола в България са в остро противоречие със съществуващите данни от проучванията за нашата страна. Например, изследването за насилието срещу жени на Агенцията на Европейския съюз за основни права (FRA) проведено през 2012 г. показва, че 3 % от българските жени на възраст 18-74 г. (което съответства на 80-85 хил. души) са станали жертва на сексуално насилие през последните 12 месеца. В същото време, броят на всички регистрирани престъпления със сексуален характер през 2011 г., включително срещу мъже и

деца, е по-малко от 700. Това означава, че в България регистрираните в полицията сексуални престъпления са по-малко от 1 %.

Поради това несъответствие между статистическите данни и данните от изследванията, както и поради факта, че статистическите данни отразяват само малка част от случаите на домашно насилие и насилие, основано на пола, наличието на надеждни данни от изследванията е от решаващо значение за оценката на мащабите и разпространението на случаите на домашно насилие и насилие основано на пола, представени по различни форми и уязвими групи. Сравнения между статистическите данни и данните от изследванията, където това е възможно, могат да послужат като индикатор за адекватност за обществената и институционална реакция.

Регистрирани сексуални престъпления по категории в България, 2000 – 2014 г. (брой)

* Включва чл. 149, 150, 151, 153 и 154 от НК.

** Целта на трафика не може да бъде разграничена. Включва чл. 159а, 159б и 159в от НК.

Източник: МВР/ Планиране и отчетност/ Статистика/ Полицейска статистика
http://www.mvr.bg/planirane_otchetnost/statistika/default.htm –
 Последен достъп: 30-11-2015.

Значението на данните от изследванията е причината да бъде изготвен по-подробен преглед на съществуващите изследователски проекти по въпроси-

те на домашното насилие и насилието, основано на пола, по отношение на използваните методи и публично представените резултати.

II. Противодействие на трафика на хора

Противодействие на новите форми на трафик на деца

Изследването за противодействие на новите форми на трафик на деца си поставя цели в две посоки:

- да подпомогне усилията за противодействие на трафика на ромски деца чрез предоставяне на по-добро разбиране на новите форми на трафик посредством разработване и тестване на нови методи на изследване с участието на общността за придобиване на нови знания и по-добро разбиране на тези процеси;
- да овласти ромските общности да участват като равностойни партньори в политиките и мерките за борба с трафика.

Обект на изследването са ромите поради тяхната особена уязвимост към трафик из цяла Европа, доказателство за което е фактът, че голямата част от жертвите на трафик са представители именно на тази общност и са в най-голям риск от попадане в ситуация на трафик на деца. Фокусът му е върху три нови форми на трафик: просеци деца, трудова експлоатация за джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Те са наречени „нови“ не защото не са съществували досега, а поради вниманието, което повторно им се отдава. Дейностите се провеждат в седем страни – членки на ЕС, четири от които са типични държави на произход за жертвите на трафик (България, Румъния, Унгария и Словакия) и три страни членки, традиционна дестинация за жертвите от ромски произход (Австрия, Италия, Гърция).

Методологията на изследването предлага използването на методи с учас-

тие на общността, които предполагат активното участие на ромските общности. Тези изследователски техники се осъществиха посредством ангажирането на партньорски общностни организации и активисти, които проведоха редица дейности, сред които картографиране на общността, упражнения за оценяване, участие във фокус групи и провеждане на интервюта по модела на житейския разказ. Разнообразните инструменти за събиране на данни предоставят по-дълбоко разбиране за общността и за трите форми на трафик, както и способстват идентифицирането на пропуски и добри практики в подкрепата за децата жертви. Това дава добра основа за разработването на ефективни механизми за превенция и подпомагане чрез участие на общността.

Изследването е обобщено в седем национални доклада, представящи конкретните специфики на трите форми на трафик във всяка от страните на проучването. В допълнение, на основата на основните резултати на национално ниво е разработен обобщаващ доклад. Проучването подкрепя тезата, че няма културно вкоренени практики, които са предпоставка за уязвимостта на ромите към трафик. По-скоро са налице социално-икономически фактори като бедност, масова безработица и ниско образование, които произтичат от исторически обусловеното социално изключване на ромите и поставят тази малцинствена група в особена уязвимост към трафика.

През юни 2015 г. Социологическата програма организира международна конференция за трафика на деца. В допълнение към придобиването на нови знания и повишаване информираността по темата, събитието насърчи засиленото сътрудничество между правоприлагащите органи, доставчиците на социални услуги и услугите

Основни фактори на уязвимост към трафик на деца от ромски произход по държави

	Австрия	България	Гърция	Унгария	Италия	Румъния	Словакия
Бедност/множество лишения							
Безработица/липса на перспектива							
Криминализирана среда/младежки банди							
Дискриминация/сегрегация/затворени общества							
Ниска степен на образование/неграмотност							
Липса на акт за раждане/гражданска регистрация/лични документи							
Семейна икономическа дейност/стратегия за оцеляване							
Лихварство/вътреобщностни зависимости							
Миграция/ранни бракове/детски труд/взаимозависимост в рамките на разширеното семейство							
История на предишни злоупотреби/експлоатация							
Израстване в социални и държавни институции							
Нездравословна семейна среда							
Увреждания							
Злоупотреба с наркотични вещества							
Липса на закрила на детето							

Източник: Националните доклади на партньорите в изследването, достъпни на www.childtrafficking.eu

Международна конференция „Трафик на деца сред уязвими ромски общности“, отляво надясно: г-жа Виктория Шебхели, ЦЕУ, г-жа Ива Александрова, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, г-жа Камелия Димитрова, генерален секретар на НКБТХ, г-жа Тимеа Странска, „Хора в нужда“, София

за закрила на детето. Конференцията също допринесе за изграждането на мрежи, както сред държавните институции, така и сред организации на гражданското общество от България, Австрия и Гърция.

В края на месец май 2015 г. Социологическата програма организира среща с представители на Европейската комисия, Европейския парламент и НПО, работещи по темата и базирани в Брюксел, които бяха запознати с резултатите от изследването. На форумът беше представен и полиси брийф, обобщаващ основните резултати и заключения от изследването на европейско ниво.

От гледна точка на приемствеността е важно да се спомене, че в България

овластяването на членовете на ромската общност да участват в процеса на вземане на политически решения за борба с трафика премина на по-високо ниво – една от ромските организации, която взе участие в изследването, беше поканена да вземе участие в Постоянната експертна работна група на Националната комисия за борба с трафика на хора. Постоянната експертна група участва в изготвянето на годишната програма за борба с трафика на хора и защитата на жертвите на трафик.

Центърът за изследване на демокрацията продължи да поддържа и електронния портал за трафик на деца (www.childrentrafficking.eu) като отправна точка за темите, свързани с трафик на деца в Европа.

III. Превенция на радикализация, водеща до прояви на насилие и тероризъм

Противодействие на процеси на радикализация в Югоизточна и Централна Европа чрез разработване на инструменти за мониторинг

Заедно с програма „Сигурност“, Социологическата програма анализира ключовите потребности в сферата на противодействието на радикализацията, които включват:

- преглед и обмен на опит по отношение противодействие на радикализацията от Холандия, Великобритания и други страни – членки на ЕС с цел разработване на инструменти за мониторинг на процесите на радикализация в България, Чехия и Гърция;
- съдействие за провеждане на мониторинг на радикализацията и рекрутирането, които биха могли потенциално да доведат до прояви на екстремизъм и тероризъм;
- подпомагане изграждането на капацитет на органите по правоприлагане, както и на местните власти и гражданското общество;
- подпомагане превенцията и противодействието на радикализацията, която може да доведе до прояви на насилие сред рисковите групи в България, Чехия и Гърция.

Беше изготвен преглед на инструментите за мониторинг на процесите на радикализация, разработени в други страни – членки на ЕС и САЩ, който е предназначен за служители на органите на правоприлагането и сигурността в региона.

Разработената методология за преглед на съществуващите тенденции в процесите на радикализация и инстру-

ментите за мониторинг на национално ниво са в основата на три изследвания на тази тема, проведени в България, Чехия и Гърция. Изготвени бяха национални доклади за тенденциите в областта на дясна и лява радикализация, на ислямистка радикализацията и на футболното хулиганство. Националният доклад за България изследва правната, институционалната и политическата рамка и механизмите за противодействие и превенция на радикализацията, която може да доведе до насилие.

Беше разработен инструмент за мониторинг на процесите, свързани с радикализация, който може да послужи на органите на правоприлагането и сигурността за изготвяне на оценка на риска.

През юни и декември 2015 г. бяха организирани работни срещи за представяне на резултатите от проведените национални изследвания относно тенденциите в областта на радикализацията, мерките за противодействие на радикализацията и инструментите за мониторинг, разработени от редица държави – членки на ЕС.

IV. Предоставяне на експертиза на водещи заинтересовани страни на национално ниво

Разработване на Годишния доклад за Европейската мрежа за миграцията

През 2015 г., за трета година подред, Социологическата програма, в сътрудничество с програма „Сигурност“ и Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, подготви *Годишния доклад за България по миграция и убежище по линия на Европейската мрежа за миграцията*. Докладът предоставя изчерпателен преглед на

годишната политика и законодателните промени в областта на законната миграция и мобилността, гражданството и натурализацията, визовата политика и управлението на Шенгенското пространство, наблюдението на границите, убежището, трафика на хора, миграцията и развитието, интеграцията, нередовната миграция и връщане.

Механизъм за независимо наблюдение на принудителното връщане на търсещи убежище с отказан статут и нередовно пребиваващи мигранти

Центърът за изследване на демокрацията разработи пилотен механизъм за наблюдение на принудителното връщане за нуждите на Министерството на вътрешните работи. Механизмът включва анализ на съществуващата правна и институционална уредба в сферата на връщането на незаконни мигранти и на лица, на които е отка-

зан статут на бежанци, и по-конкретно в областта на принудителното връщане. Разработеното *Ръководство за наблюдение на принудително връщане*, беше тествано в две наблюдения на операции по принудително връщане, осъществени от дирекция „Миграция“ към МВР. Ръководството съдържа преглед на съществуващата правна рамка на европейско и национално ниво, правата и ролята на независимите наблюдатели, практическо ръководство за провеждане на наблюдението, обхващащо всички етапи на процеса по връщане (подготовка на връщането, преди заминаване, наблюдение по време на полета, транзит, пристигане в страната на дестинация, де-брифинг) и стандартизиран доклад за наблюдение.

Ръководството бе тествано от независими наблюдатели, които взеха участие в две операции по връщане – една до Пакистан през май и една до Алжир през юни 2015 г. И двете опера-

Обучение за независими наблюдатели, проведено преди участието им в операции по принудително връщане в Пакистан и Алжир

ции включваха наблюдение на извежданите лица от началото на операцията в домовете за временно настаняване на чужденци до крайната дестинация в страната на произход, където лицата биват предадени на местните власти.

В резултат на проведеното наблюдение и осъществените интервюта

с представители на заинтересовани страни, екипът на изследването направи предложение за изработването на консултативен механизъм за независимо наблюдение, който да включва Омбудсмана на Република България, Министерството на вътрешните работи, Дирекция „Миграция“ и представители на гражданското общество, работещи по темата.

Част втора
Администрация и управление

Институционално развитие

Центърът за изследване на демокрацията е регистриран в Централния регистър на Министерството на правосъдието като неправителствена организация в обществена полза. Този тип организации по закон имат допълнителни задължения във връзка с финансовата отчетност и представянето на годишни доклади за дейността си.

През 2015 г. Центърът продължи да оптимизира вътрешно-административните си правила и процеси. Новата система за плащания, въведена през 2014 г., бе доусъвършенствана в съответствие с изискванията на различни финансиращи институции, както и на националното трудово законодателство.

През 2015 г. в Центъра бяха заети общо 34 души, от които 29 души управленски и професионален персонал (в това число външни консултанти) и 5 души административен персонал.

Отчетността и прозрачността са ръководни принципи в работата на Центъра за изследване на демокрацията. Тези принципи произтичат от дейностите на Центъра и са свързани с критичния анализ на социалните процеси и тенденции в страната и в Европейския съюз. Прилагането на тези принципи се осъществява чрез:

- ежегодно публикуване на одиторски отчет (от 1992 г.);
- извършване на одит на отделните проекти;
- публикуване на годишни отчети (от 1994 г.);
- редовно публикуване на информация за дейността на интернет страницата на Центъра;
- предоставяне на информация за изпълняваните проекти и резултатите от тях на средствата за масова информация;
- издаване на широк спектър от анализи и доклади.

Прилагането на добри управленски практики има решаващо значение за успеха на Центъра за изследване на демокрацията. През 2015 г. Центърът продължи усилията си да разнообрази източниците си на финансиране извън рамките на традиционните финансови инструменти на Европейския съюз: *Хоризонт 2020*, Европейския социален фонд и финансовите механизми в областите „правосъдие“ и „вътрешни работи“. Дейността на Центъра беше финансирана и със средства по оперативни програми на българското правителство, както и от Световната банка и Института „Отворено общество“. В допълнение към даренията по проекти, диверсификация се осъществява и чрез участието в търгове чрез консултантските звена „Витоша рಿಸърч“ и „Проект 1“.

През 2015 г. Центърът се утвърди като търсен партньор и координатор на изследователски проекти с общоевропейска насоченост в областта на правото, сигурността и социалните политики. В сътрудничество с водещи европейски неправителствени организации и академични институции, Центърът се включи в общоевропейския дебат за оценка и формиране на политики в областта на борбата срещу организираната престъпност, интеграцията на жертви на трафик и други уязвими групи, общественото доверие в правосъдието, (де)радикализацията и противодействието на компютърните престъпления.

Стажантска програма

Центърът за изследване на демокрацията предоставя възможности за стаж на изявени студенти от различни университети. По традиция от последните няколко години, през 2015 г. в Центъра стажуваха 33 младежи от 13 страни. Освен българските завършващи и завършили студенти, кандидатствали за стажантска позиция по описаната на интернет страницата на организацията процедура, в Центъра работиха стажанти от Австралия, Великобритания, Германия, Грузия, Испания, Италия, Кипър, Мароко, Русия, САЩ, Украйна, Франция и Чехия.

Центърът разполага с ясна политика и стандарти за въвеждане в работата и наставничество на новопостъпилите стажанти. Стажът им в организацията често бива продължен под формата на трудова заетост на изследователски и експертни позиции в самия Център или в други институции, бива последван от прием в елитни университети или в схеми за допълнителна заетост и/или образование. Продължителността на стажа обикновено варира от един до шест месеца. Предварителният подбор се осъществява на два етапа. На стажантите се предоставя изчерпателна информация, която да улесни приспособяването им към особеностите на организацията или, за чуждестранните студенти, към средата и условията на живот в България. Центърът използва стандартизирани модели и процедури за разработване на план за действие на всички наети стажанти. Те служат за ръководство на наставника на съответния стажант и съдържат съответните срокове и показатели за оценка на работата на стажанта, по които се определя дали стажът е бил успешен. По тях се пра-

ви първоначална оценка на силните страни и възможностите, които стажът предоставя както за студента, така и за организацията.

Полагат се усилия задачите, които се поставят на стажантите, да съответстват на професионалните им интереси и стремежи. Със своята над двайсетгодишна история на развиваща се неправителствена организация с разнороден експертен опит, Центърът привлича таланти студенти от най-различни академични области. Всеки стажант получава възможност да напише кратък тематичен анализ (под наставничеството и с бележки от експертите на Центъра), свързан с областта, в която получава образование, и/или с бъдещите му професионални цели.

Стажантската програма на Центъра получава и международно признание в ключово за неправителствения сектор издание, публикувано през 2015 г. от Results for Development Institute. То е озаглавено *Improving Think Tank Management*, като в раздела му за развитие на персонала е поместено описание на системата на Центъра за изследване на демокрацията за подбор, управление и трудови взаимоотношения със стажантите.

През 2015 г. програмите на Центъра активно ангажираха стажанти във всички свои ключови дейности, като събиране и анализ на публикуваната информация, събиране на данни, преглед на литературата и отразяване на събития, организирани от Центъра. По този начин стажантите придобиваха практически умения и задълбочени познания в следните области:

- антикорупция, добро управление в енергийния сектор, неформална икономика, конкурентноспособност и иновации;
- миграция и интеграция, социално включване на ромите, трафик на хора и социално включване на други уязвими групи;
- финансиране на организирана престъпна дейност, противодействие на радикализацията, оценка на ефективността на антикорупционните политики, противодействие на рекета в ЕС и анализ на частната охранителна дейност в България;
- противодействие на киберпрестъпленията и кибертероризма, домашното насилие в Европа, лечението и рехабилитацията на лишени от свобода наркозависими лица, човешки права, положение на уязвимите групи в обществото и добри практики за предоставяне на услуги на уязвими групи.

През 2015 г. стажантите участваха и в подготовка и провеждане на анке-

ти и транскрибиране и обработка на събрани качествени данни. Те бяха и активни участници в изготвянето и подаването на документи за участие в проекти с европейско финансиране и тръжни процедури, като подпомагаха цялостния процес по изготвяне на проектната документация до изпълнението на проекта и по този начин трупаха ценен опит.

Както и в предишни години, изследователските екипи на отделните програми се обогатиха с гледните точки на множество стажанти, обучаващи се в различните образователни сфери. Стажантите от своя страна натрупаха познания в сферата на оценката на програми и политики, работиха съвместно с водещи изследователи, анализатори, разследващи журналисти и застъпнически лидери. Те имаха възможността да участват в събитията, организирани от отделните програми на Центъра, съобразно своите интереси, и да се запознаят с текущите изследователски проекти.

„Прекарах три чудесни месеца като стажант в Правната програма. Занимавах се с разнообразни и интересни теми – противодействието на кибертероризма, домашното насилие в Европа и рехабилитацията на употребяващите наркотици затворници. Сред задачите, които изпълнявах бяха събиране на данни и източници, проучване на проблематиката за отделни страни, редакция на проектно предложение. Работата съответстваше напълно на уменията ми и смятам, че е подходяща за всеки, който учи или работи в областта на международните отношения. Непременно трябва да спомена и приятелската атмосфера в организацията, както и свободата на действие, която се дава на стажантите. Мога само най-горещо да препоръчам стажа в Центъра за изследване на демокрацията.“

Лин Транхуй, Франция, стажант в Правната програма, юни – септември 2015 г.

„Работих като стажант в Социологическата програма в продължение на три месеца. Имах възможността да се занимавам с теми като принудителното връщане на незаконни мигранти, проблемите на ромската общност, домашното насилие и насилието по полов признак. Екипът, с който работих, бе изключително отзивчив и винаги готов да ме подкрепи. Средата бе приятна и предразполагаща, имах възможност да се запозная със стажанти от други държави. Искам да ви благодаря, че ми дадохте шанс да бъда сред вас и да придобия ценен опит, който определено ще бъде от полза за бъдещите ми планове, както и да опозная тази красива страна.“

Нисрин Хамама, Мароко, стажантка в Социологическата програма,
май – юли 2015 г.

„Проведох двумесечен летен стаж в Социологическата програма на Центъра. В ролята си на стажант не само се занимавах с технически задачи, но придобих и ценен опит, съответстващ на академичното ми образование и личните ми интереси.

Това беше първото ми съприкосновение с изследователски център и работата там отговори напълно на моите очаквания. Като част от Социологическата програма се занимавах с проекти, свързани с повишаването на капацитета на ромската общност, с европейската политика за ромите, с домашното насилие и насилието по полов признак, както и с миграцията в Западните Балкани. Задълженията ми се състояха в прегледи на литературата и резюмета по различните теми, редакция на доклади, събиране на информация и търсене на потенциални партньори по проекти.

Стажът в Центъра ми помогна да усъвършенствам аналитичните и писмените си умения и да задълбоча познанията си за региона на Западните Балкани. Беше ми интересно да работя със стажанти от най-различни страни и да се запозная с начина на функциониране на една българска неправителствена организация. Благодаря ви за тази уникална възможност.“

Олга Гриб, Украйна, стажантка в Социологическата програма,
юли – септември 2015 г.

„През изминалите три месеца имах прекрасната възможност да стажувам в програма „Сигурност“ на Центъра за изследване на демокрацията. Участвах в смислени проекти, чиято реализация със сигурност е от голямо значение, в организация, която се стреми с дейността си да провокира реформи не само в България и в Източна Европа, но и в Европа като цяло. Този стаж ми даде възможност да навляза в работата на водещ изследователски институт, както и да развия собствените си изследователски интереси и идеи. Сред темите на любимите ми проекти бяха антикорупцията и измерването на ефекта от антикорупционните политики, незаконната търговия с оръжие на Балканите, а напоследък и радикализацията и тероризма. Беше ми дадена възможност да се включа във важни срещи, семинари и конференции с участието на водещи международни организации и експерти.

Ще запомня времето, прекарано в Центъра за изследване на демокрацията, и благодарение на хората, с които имах шанса да се запозная и работя. Екипът на Центъра се състои от прекрасни хора, които ме поздравяваха с усмивка, окуражаваха ме с думи и ми помагаша с напътствия, и това ме караше да се чувствам неразделна част от тях.

През изминалите три месеца научих много и за себе си, и за международната сигурност. Времето прекарано тук е опит, който винаги ще помня и ценя. На всеки, който се интересува, бих препоръчала стажа в Центъра. Благодаря на всички за това забележително преживяване!”

Сара Кейси, САЩ, стажантка в програма „Сигурност“, октомври – декември 2015 г.

Дарения на книги и други публикации

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията дари книги и образователни материали на следните институции: Бургаски свободен университет, Академия на Министерството на вътрешните работи, Висш адвокатски съвет, Национален институт на правосъдието, Университет за национал-

но и световно стопанство, Софийски университет, Университет по библиотекознание и информационни технологии, Европейски политехнически университет, Международно висше бизнес училище, НЧ „Христо Смирненски 1928“.

Консултантските звена на Центъра: Витоша Рисърч и Проект 1

„Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД са 100 % собственост на Центъра и формират групата на Центъра за изследване на демокрацията. „Витоша рисърч“ ЕООД започва своята дейност като социологическа програма на Центъра и е обособено като отделно дружество през 2000 г. с цел подпомагане на дългосрочната финансова устойчивост на Центъра чрез навлизане на пазара на маркетинговите и социологическите изследвания. Управител на дружеството е директорът по научната дейност на Центъра.

„Проект 1“ ЕООД е създадено след консултации с одиторската компания КРМГ с цел участие на Центъра в консултантски проекти и конкурси на територията на България и Европейския съюз и управление на инвестиционната дейност на Центъра. Управител на „Проект 1“ ЕООД е изпълнителният директор на Центъра за изследване на демокрацията. Трите организации използват взаимно своите човешки, физически и финансови ресурси, за да реализират по-добре целите и мисията си като гарантират ясно разделение на стопанските от нестопанските дейности на групата.

През 2015 г., „Витоша рисърч“ пренасочи дейността си от социологически/маркетингови проучвания към консултантски проекти, в които използваше натрупания опит в областта на количествения анализ и социалните изследвания.

Витоша рисърч“ и „Проект 1“ ЕООД са сред основателите на Българската асоциация за оценка на политиките (БАОП). Мисията на БАОП обхваща утвърждаване на публични политики като инструмент на доброто управление в България, развитие на капацитет за оценка на политиките и насърчаване на добрите практики за наблюдение на публичните политики на местно, регионално и национално равнище. През 2015 г. „Витоша рисърч“ и „Проект 1“ ЕООД бяха домакини на три семинара и кръгла маса, организирани от БАОП.

„Проект 1“ ЕООД продължи работата по проектирането и изграждането на офис сграда на парцел на ул. „Александър Жендов“ № 3 (в съседство със сегашната сграда на Центъра). Сградата е проектирана да отговаря на стандартите на Българския съвет за устойчиво развитие.

Програмна и административна структура

Управителен съвет

Д-р Огнян Шентов, Председател на Управителния съвет
Владимир Йорданов, Изпълнителен директор
Д-р Александър Стоянов, Директор по научната дейност

Програмен съвет

Д-р Александър Стоянов, Директор по научната дейност
Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Д-р Моис Файон, Финансов директор
Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма
Росица Джекова, Координатор, Програма „Сигурност“

Икономическа програма

Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма
Д-р Тодор Ялъмов, Старши анализатор
Д-р Тодор Галев, Старши анализатор
Даниела Минева, Научен сътрудник
Мартин Владимиров, Анализатор
Надежда Ганчева, Анализатор
Стефан Карабоев, Анализатор

Правна програма

Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Димитър Марков, Старши анализатор и Директор на проект
Миряна Илчева, Научен сътрудник
Мария Дойчинова, Анализатор
Любомира Дерелиева, Анализатор
Галина Сапунджиева, Сътрудник по програма

Социологическа програма

Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Д-р Мила Манчева, Старши Анализатор
Славянка Иванова, Старши Анализатор
Ива Александрова, Научен сътрудник
Гергана Кържилова, Сътрудник по програма
Лилия Драгоева, Сътрудник по програма

Програма „Сигурност“

Росица Джекова, Координатор, Програма „Сигурност“
Ген. лейт.(о.р.) Чавдар Червенков, Главен експерт
Д-р Емил Ценков, Главен експерт
Д-р Моис Файон, Главен експерт

Тихомир Безлов, Главен експерт
Д-р Атанас Русев, Старши анализатор
Мария Карайотова, Анализатор
Антон Кожухаров, Анализатор
Надя Стойнова, Анализатор

Администрация

Марияна Янкова, Административен секретар
Милена Йорданова, Административен сътрудник
Димитър Стаменов, Системен администратор

Счетоводство

Иван Пеков, Финансов мениджър
Петър Лозанов, Счетоводител

Технически сътрудници

Бойко Тасев

Част трета
Финансов отчет

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Център за изследване на демокрацията (Групата)

Консолидиран годишен финансов отчет

31 декември 2015 г.

Доклад на независимия одитор

До Общото събрание
на Центъра за изследване на демокрацията

01 ноември 2016 г.

Доклад върху консолидирания финансов отчет

Ние извършихме одит на приложения консолидиран финансов отчет на Център за изследване на демокрацията и неговите дъщерни дружества „Проект 1“ ЕООД и „Витоша рисърч“ ЕООД („Групата“), включващ консолидирания отчет за финансовото състояние към 31 декември 2015 година и консолидирания отчет за всеобхватния доход, консолидирания отчет за промените в собствения капитал, консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и обобщеното оповестяване на съществените счетоводни политики и другите пояснителни приложения.

Отговорност на ръководството за финансовия отчет

Ръководството е отговорно за изготвянето и достоверното представяне на този консолидиран финансов отчет, в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане, приети в Европейския съюз, и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството определи като необходима за изготвянето на финансов отчет, който да не съдържа съществени отклонения, независимо дали те се дължат на измама или грешка.

Отговорност на одитора

Нашата отговорност се свежда до изразяване на одиторско мнение върху този консолидиран финансов отчет, основаващо се на извършения от нас одит. Нашият одит бе проведен в съответствие с професионалните изисквания на Международните одиторски стандарти. Тези стандарти налагат спазване на етичните изисквания, както и одитът да бъде планиран и проведен така, че ние да се убедим в разумна степен на сигурност доколко финансовият отчет не съдържа съществени неточности, отклонения и несъответствия.

Одитът включва изпълнението на процедури с цел получаване на одиторски доказателства относно сумите и оповестяванията, представени във финансовия отчет. Избраните процедури зависят от преценката на одитора, включително оценката на рисковете от съществени неточности, отклонения и несъответствия във финансовия отчет, независимо дали те се дължат на измама или на грешка. При извършването на

тези оценки на риска одиторът взема под внимание системата за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансовия отчет от страна на предприятието, за да разработи одиторски процедури, които са подходящи при тези обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на системата за вътрешен контрол на предприятието. Одитът също така включва оценка на уместността на прилаганите счетоводни политики и разумността на приблизителните счетоводни оценки, направени от ръководството, както и оценка на цялостното представяне на финансовия отчет.

Считаме, че извършеният от нас одит предоставя достатъчна и подходяща база за изразеното от нас одиторско мнение.

Мнение

По наше мнение, консолидираният финансов отчет дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Групата към 31 декември 2015 г., както и за нейните финансови резултати от дейността и за паричните потоци за годината, завършваща тогава, в съответствие с Международните стандарти за финансови отчети, приети в Европейския съюз.

Стоян Донеv
Регистриран одитор

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Консолидиран отчет за финансовото състояние, 31 декември 2015 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на:	
		31 декември 2015 г.	31 декември 2014 г.
Активи			
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	5	2 155	2 184
Дълготрайни нематериални активи	6	536	461
Инвестиционни имоти	7	365	369
Общо дълготрайни активи		3 056	3 014
Търговски и други вземания	8	581	617
Парични средства и парични еквиваленти	9	586	2 340
Разходи за бъдещи периоди		296	286
Общо краткотрайни активи		1 463	3 243
Общо активи		4 519	6 257
Собствен капитал		2 704	2 695
Задължения по заеми	11	200	200
Отсрочени данъци			
Общо дългосрочни пасиви		200	200
Търговски и други задължения	10	370	1 521
Задължения за данък печалба	16	-	-
Финансиране за бъдещи периоди	12	1 245	1 841
Общо краткосрочни пасиви		1 615	3 362
Общо пасиви		1 815	3 562
Общо собствен капитал и пасиви		4 519	6 257

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 4-31 на 27.07.2016 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
27.07.2016 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
01.11.2016 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за всеобхватния доход, 31 декември 2015 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2015 г.	31 декември 2014 г.
Приходи от грантове	13	1 901	2 376
Себестойност на продажбите	14	(1 891)	(2 273)
Брутна печалба		10	103
Други приходи от оперативна дейност		805	-
Административни разходи		(805)	0
Загуби от обезценка		0	0
Оперативна печалба		10	103
Финансови приходи		42	30
Финансови разходи		(31)	(50)
Нетни финансови разходи	15	11	(20)
Печалба преди данъци		21	83
Извънредни разходи		0	0
Разход за данък върху печалбата	16	(10)	(11)
Нетна печалба за периода		11	72
Друг всеобхватен доход		0	0
Общ годишен всеобхватен доход		11	72

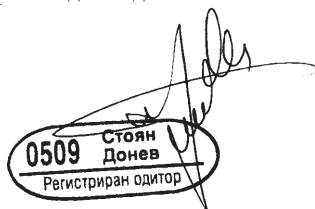
Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 4-31 на 27.07.2016 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 27.07.2016 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
 Регистриран одитор
 01.11.2016 г.

0509
 Стоян
 Донеv
 Регистриран одитор

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2015 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2015 г.	31 декември 2014 г.
Парични потоци от оперативна дейност			
Печалба преди данъци		11	87
Корекции за:			
Амортизации		<u>95</u>	<u>33</u>
Промени в оборотния капитал:			
Търговски и други вземания		(58)	(135)
Търговски и други задължения		<u>(1 745)</u>	<u>1 269</u>
Паричен поток от оперативна дейност		<u>(1 697)</u>	<u>1 254</u>
Платен корпоративен данък			<u>(11)</u>
Нетни парични потоци от оперативна дейност		<u>(1 697)</u>	<u>1 234</u>
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупка на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи		<u>(25)</u>	<u>(32)</u>
Нетни парични потоци за инвестиционната дейност		<u>(25)</u>	<u>(32)</u>

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2015 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2015 г.	31 декември 2014 г.
Парични потоци от финансова дейност			
Получени заеми			(42)
Платени главници, лихви и комисионни		(32)	(9)
Нетни парични потоци за финансова дейност		(32)	(51)
Нетно увеличение/(намаление) на паричните средства и паричните еквиваленти		(1 754)	1 004
Парични средства и парични еквиваленти в началото на годината		2 340	1 336
Парични средства и парични еквиваленти в края на годината	9	586	2 340

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 4-31 на 27.07.2016 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

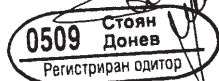
Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 27.07.2016 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
 Регистриран одитор
 01.11.2016 г.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Консолидиран отчет за промените в собствения капитал, 31 декември 2016 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	Неразпределена печалба
Салдо на 1 януари 2014 г.		2 623
Нетна печалба за годината		72
Салдо към 31 декември 2014 г.		2 695
Салдо на 1 януари 2015 г.		2 695
Нетна печалба за годината		11
Рекласификация		(2)
Салдо към 31 декември 2015 г.		2 704

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 4-31 на 27.07.2016 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 27.07.2016 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донев
 Регистриран одитор
 01.11.2016 г.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

1. Резюме на дейността

Центърът за изследване на демокрацията (наричан „Центъра“) е организация с идеална цел, със седалище и адрес на управление в Република България. Консолидираният финансов отчет на Центъра към 31 декември 2015 г. обобщава резултатите на Центъра и неговите дъщерни дружества „Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД (наричани „Групата“).

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика на европейско равнище. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Основните цели на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за активна роля на България в европейските интеграционни процеси, особено в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи и приложението на демократичните ценности в правната практика и икономическото развитие;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за процеса на институционални реформи в страната.

Центърът за изследване на демокрацията притежава 100 % от капитала на своите дъщерни дружества „Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД.

„Витоша рисърч“ ЕООД, създадено през 2000 г., се специализира в проучване на широка гама от дейности: социална и икономическа политика; социални анализи и оценки; икономическо и политическо поведение; политически нагласи и ценностни системи; пазарни, медийни и потребителски проучвания; рекламни проучвания и други.

„Проект 1“ ЕООД е създадено през 2003 г. Неговият основен предмет на дейност е управлението на инвестиционната дейност в недвижими имоти на Групата и управлението на проекти, осъществявани извън грантови схеми.

Към 31 декември 2015 г. в Групата работят 33 служители.

Годишният финансов отчет на Групата е одобрен от Управителния съвет на 27.07.2016 г.

2. Счетоводна политика

По-долу е описана счетоводната политика, приложена при изготвянето на консолидирания финансов отчет. Тази политика е прилагана последователно през всички години, включени в отчета, освен ако не е упоменато друго.

2.1. База за изготвяне на годишния финансов отчет

Настоящият консолидиран финансов отчет е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансови отчети (МСФО), приети от Европейския съюз, при спазване принципа на историческата цена.

Консолидираният финансов отчет включва отчетите на Центъра и неговите дъщерни дружества към 31 декември всяка година. Финансовите отчети на дъщерните дружества се изготвят за същия отчетен период като на дружеството-майка, използвайки последователни счетоводни политики. За целите на консолидацията финансовата информация на Групата е агрегирана на принципа ред по ред, сумирайки подобните елементи на активи, пасиви, приходи и разходи.

Дъщерните дружества се консолидират напълно от датата на придобиване, представляваща датата, на която Групата придобива контрол и продължават да се консолидират до датата, на която този контрол се прекрати. Където е необходимо, счетоводната политика на дъщерните предприятия е променена в съответствие с възприетата от Групата политика.

Дъщерните предприятия са всички предприятия (включително предприятия със специално предназначение), в които Групата притежава повече от половина от акциите или дяловете с право на глас и върху чиято финансова политика и дейност може да упражнява контрол. При определяне контрола на Групата върху други предприятия е взето предвид наличието и ефекта от потенциални права на глас, които се упражняват към настоящия момент или са в процес на прехвърляне.

При отчитане придобиването на дъщерни предприятия се използва метода на покупката. Стойността на придобиването се определя по справедливата стойност на придобитите активи, издадените капиталови инструменти и натрупаните или поети пасиви към датата на придобиване.

Придобитите разграничими активи и поети пасиви и условни задължения се оценяват първоначално по справедлива стойност в деня на придобиването независимо от размера на неконтролиращото участие. Положителна репутация има в случаите, когато стойността на придобиването е по-висока от справедливата цена на разграничимите нетни активи на придобитото дъщерно дружество. Ако стойността на придобиването е по-ниска от справедливата стойност на нетните активи на придобитото дъщерно дружество, разликата се признава директно в отчета за доходите.

След първоначалното признаване, репутацията се оценява по цена на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. За целите на теста за обезценка, от датата на придобиването репутацията се разпределя към всеки обект, създаващ парични потоци, които се очаква да получат икономическа изгода от синергията на комбинацията, независимо дали други активи или пасиви на придобития бизнес са отнесени към тези обекти.

Ако репутацията е разпределена към обект, създаващ парични потоци, и Групата продаде дейност в рамките на този обект, то репутацията, свързана с продадената дейност, се включва в балансовата стойност на дейността при определяне на печалбата или загубата от освобождаването от тази дейност. Репутацията, свързана с освобождаваната дейност, се оценява въз основа на относителните стойности на тази дейност и на запазените дейности от обекта, генериращ парични потоци.

Операции с неконтролиращи участия

Неконтролиращите участия представляват дела от печалбата или загубата и нетните активи, които не се притежават от Групата и са представени отделно в отчета за доходите, а в консолидирания баланс са представени в собствения капитал, но отделно от собствения капитал на акционерите на компанията-майка. Освобождаването от неконтролиращи участия води до печалби и загуби за Групата, които се признават в отчета за доходите. Придобитите неконтролиращи участия се отчитат като се използва метод, при който разликата между цената на придобиване и балансовата стойност на дела на придобитите нетни активи се признава като репутация.

Изготвянето на финансовите отчети в съответствие с МСФО изисква употребата на счетоводни приблизителни оценки. При прилагането на счетоводната политика на Групата ръководството е използвало собствени преценки. Елементите на финансовите отчети, чието представяне включва по-висока степен на преценка или субективност, както и тези елементи, за които предположенията и оценките имат значително влияние върху финансовите отчети като цяло, са представени отделно в Приложение 4.

Нови стандарти и разяснения, приложени от Групата

Не са приложени нови и променени стандарти и разяснения, задължителни за прилагане за финансови периоди, започващи на и след 1 януари 2015 г.

2.2. Сделки в чуждестранна валута

2.2.1. Функционална валута и валута на представяне

Отделните елементи на финансовите отчети на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която Групата извършва дейността си („функционална валута“). Годишният финансов отчет е представен в български лева, която е функционална валута и е валута на представяне.

2.2.2. Сделки и салда

Сделките в чуждестранна валута се представят във функционална валута, като се прилага официалния курс на датата на сделката. Печалбите и загубите от промяна във валутните курсове, възникнали в резултат на разплащания по сделки в чуждестранна валута, както и от преоценка по заключителен валутен курс на деноминиранияте в чуждестранна валута активи и пасиви се признават в отчета за доходите.

2.3. Имоти, машини и съоръжения

Имоти, машини, съоръжения и оборудване са представени по историческа стойност, която е намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка. Историческата цена включва всички разходи, които са пряко свързани с придобиването и въвеждането в експлоатация на активите.

Последващите разходи се прибавят към балансовата стойност на актива или се отчитат като отделен актив, само когато се очаква, че Групата ще получи бъдещи икономически изгоди свързани с употребата на този актив и когато отчетната му стойност може да бъде достоверно определена.

Амортизация се начислява от датата, когато активът е влязъл в експлоатация. Земите не се амортизират, тъй като се смята, че имат неопределено дълъг полезен живот. Активите в строеж не се амортизират, тъй като не са налични за употреба.

Амортизация се начислява на база на линейния метод. Използваните амортизационни норми, се основават на изчисления полезен живот както следва:

Сгради	100 години
Машини и съоръжения	3,33 години
Транспортни средства	6,67 години
Стопански инвентар	2 – 6,67 години

Активите се амортизират от месеца, следващ датата на придобиване, а за активите придобити по стопански начин – от месеца, когато активът е влязъл в експлоатация.

Когато балансовата стойност е по-висока от възстановимата стойност, дълготрайният материален актив се отчита по неговата възстановима стойност.

2.4. Нематериални активи

Нематериалните активи придобити от Групата се представят по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и загуби от обезценка.

Последващи разходи

Последващи разходи се капитализират в стойността на нематериалните дълготрайни активи, само когато се увеличават бъдещите икономически изгоди, черпени от използването на актива. Всички други разходи се признават в отчета за доходите в момента на възникване.

Нематериалните активи са амортизирани на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите, освен ако те имат неограничен полезен живот.

2.5. Финансови активи

Групата класифицира своите финансови активи в следните категории: финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите; заеми и вземания; финансови активи, държани до падежа, и финансови активи, на разположение за продажба. Класификацията се извършва според целта, за която са придобити финансовите активи. Ръководството определя класификацията на финансовите си активи в момента на покупката и преразглежда тази класификация в края на всеки отчетен период.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите, са финансови активи държани за търгуване. Финансов актив се класифицира в тази категория, ако е придобит с цел да бъде продаден в краткосрочен план. Активите в тази категория се класифицират като краткосрочни.

За целите на този финансов отчет краткосрочни са активите с падеж до 12 месеца. През годината Групата не притежава такива финансови активи. Групата не притежава такива финансови активи към 31 декември 2015 г.

Заеми и вземания

Заеми и вземания са недеривативни финансови активи с фиксирани или определени плащания, които не се котира на активен пазар. Те са включени в краткосрочни активи, с изключение на тези с падеж повече от 12 месеца след датата на баланса, които се класифицират като дългосрочни. Заемите и вземанията се включват в категориите „търговски и други вземания“ и „пари и парични еквиваленти“ в счетоводния баланс. Заемите вземанията се водят по амортизирана стойност, като се използва ефективен лихвен процент.

Финансови активи, държани до падежа

Финансовите активи, държани до падежа са инвестиции с фиксиран падеж, които ръководството на Групата възнамерява и има възможност да държи до падежа. Тези финансови активи се класифицират като дългосрочни, с изключение на активи, които са с падеж до 12 месеца след датата на баланса и които са признати като текущи през отчетния период. Групата не притежава такива финансови активи.

Финансови активи, на разположение за продажба

Финансови активи на разположение за продажба са недеривативни активи, които представляват инвестиции, придобити с цел притежание за неопределен период, и които могат да бъдат продадени, когато Групата се нуждае от средства или при промяна на лихвения процент. Те се включват в дългосрочните активи, освен ако ръководство има намерение да продаде инвестициите в период до 12 месеца от датата на баланса или да ги използва като оперативен капитал. В такъв случай инвестициите се класифицират като краткотрайни активи. През годината Групата не притежава такива финансови активи.

На датата на баланса Групата оценява дали съществуват обективни доказателства, че финансов актив или група от финансови активи са обезценени. Тестването за обезценка на търговски вземания е описано в Приложение 2.7.

2.6. Материални запаси

Материалните запаси се посочват по по-ниската от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. Разходът се определя по метода на средно претеглената стойност. Нетната реализуема стойност е равна на очакваната продажна цена при нормално пропусане на дейността, намалена с пряко свързаните с продажбата разходи.

2.7. Търговски и други вземания

Търговските вземания се признават първоначално по справедлива цена, а впоследствие по амортизирана стойност, определена като се използва метода на ефективния лихвен процент и намалена с евентуална провизия за обезценка. Провизия за обезценка се прави в случай, че съществува обективно доказателство, че Групата няма да бъде в състояние да събере всички дължими суми, съгласно първоначалните условия по отношение на съответния разчет.

Значими финансови затруднения на задълженото лице, вероятност за банкрут или финансово реструктуриране и невъзможност за изплащане на дълга (при просрочие над 30 дни) се приемат като индикатор, че търговското вземане е обезценено. Сумата на провизията е равна на разликата между балансовата стойност на вземането и сегашната стойност на очакваните бъдещи парични потоци дисконтирани с първоначалният ефективен лихвен процент. Балансовата стойност на актива е намалена чрез използването на корективна сметка, а стойността на загубата се отразява в отчета за доходите към разходите за продажба и маркетинг. Когато търговско вземане е несъбираемо, то е отписано от корективната сметка на търговските вземания. Последващо възстановяване на стойността, която е отписана, се отразява в намаление на разходите за продажба и маркетинг в отчета за доходите.

2.8. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства и парични еквиваленти включват пари в брой, пари по банкови сметки, други високо ликвидни краткосрочни инвестиции с падеж до 3 месеца, както и банкови овърдрафти. В баланса овърдрафтите се включват като краткосрочно задължение в категорията на краткосрочните заеми.

2.9. Инвестиционни имоти

Инвестиционни имоти са имоти, държани за получаване на приходи от наем или за увеличение на стойността им, или и за двете, но не с цел продажба в обичайната дейност, използване за производство или доставка на стоки или услуги, или за административни цели. Инвестиционните имоти първоначално се оценяват по цена на придобиване и при последваща оценка – по справедлива стойност, като промените се признават в печалби и загуби.

Цената на придобиване включва всички разходи, директно свързани с придобиването на инвестиционния имот. Стойността на инвестиционните имоти, придобити по стопански начин, включва направените разходи за материали, директно вложен труд, разходите пряко отнасящи се до привеждане на актива до състояние необходимо за неговата експлоатация и капитализирани разходи по заеми.

Когато употребата на инвестиционен имот се промени така, че той се рекласифицира в имоти, съоръжения и оборудване, неговата справедлива стойност към датата на рекласификацията става цена на придобиване за последващо отчитане.

2.10. Заеми

Заемите се признават първоначално по справедлива стойност, намалена с направените разходи по извършването на транзакцията. В последствие заемите се отчитат по амортизируема стойност; всяка разлика между плащанията (нетно от разходите по извършването на транзакциите) и амортизираната стойността на заема се признава в отчета за доходите през периода на заема, като се използва метода на ефективната лихва.

Заемите се класифицират като краткосрочни задължения, освен ако Групата има безусловно право да отсрочи уреждането на задължението за период най-малко 12 месеца след датата на счетоводния баланс.

Разходите за заеми се признават като текущ разход в отчета за доходите.

2.11. Отсрочени данъци

Отсрочените данъци върху печалбата са определени изцяло, като се прилага балансовия метод, на база на временните разлики, произлизащи между данъчните основи на активите и пасивите и техните балансови стойности. При изчисляване на отсрочените данъци се използват данъчните ставки (закони), действали към датата на съставяне на баланса, които се отнасят за периодите на очакваното обратно проявление на данъчните временни разлики.

Отсрочените данъчни активи се признават в степента, в която е вероятно наличието на бъдеща облагаема печалба, така че данъчните временни разлики да бъдат използвани.

2.12. Доход на наетите лица при пенсиониране

Съгласно чл. 222, ал. 3 от Кодекса на труда, при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж, независимо от причината за прекратяване на трудовото правоотношение, към датата на прекратяването работодателят е задължен да му изплати обезщетение в размер на минимум две и максимум шест брутни месечни заплати, ако работникът или служителът е бил нает от Групата над 10 години. Към 31 декември 2015 г. Групата не е отчела такива задължения.

2.13. Признаване на приходите

Приходите включват справедливата стойност на сумата от продажбата на стоки и услуги, която е генерирана или ще бъде генерирана от обичайната дейност на Групата. Приходите се отчитат нетно от данък върху добавената стойност, търговски отстъпки, отбивки и работи и след елиминиране на вътрешно-груповите сделки.

Групата признава приходи, когато сумата на прихода може да бъде надеждно определена и се очаква предприятието да получи бъдещи икономически изгоди съобразна критериите описани по-долу. Сумата на прихода не се приема за надеждно измерена, докато не се разрешат всички непредвидени обстоятелства свързани с продажбата. Групата основава своите преценки на историческия си опит, вземайки предвид вида на клиента, вида на сделката и особеностите на всяко споразумение.

Продажби на услуги

Приходите от договори с цени, определени според изразходеното време и извършените разходи, се осчетоводява в отчета за доходите пропорционално на степента на осъществяване на операцията към датата на баланса. Приходите се признават според договореното възнаграждение за отработените часове. При договори с фиксирано време приходът се признава според съотношението на отработените часове спрямо общите часове, които трябва да бъдат отработени.

Приходите от договори с фиксирана цена за извършване на услуги също се признават според метода степен на завършеност. Според този метод приходът се признава според съотношението на извършената работа спрямо общите услуги, които трябва да бъдат извършени.

При възникване на обстоятелства, които могат да променят първоначалните оценки на приходите, разходи или степен на завършеност, оценките се преразглеждат. Тези прегледи могат да имат ефект в увеличение или намаление на очакваните приходи или разходи и се отразяват в приходите за периода, когато тези обстоятелства станат известни на ръководството.

Приходи от грантове и финансираня

Грантове и финансираня от финансиращи организации се признават първоначално като отсрочен приход, ако съществува разумна степен на сигурност, че те ще бъдат получени и Групата ще може да изпълни условията, свързани с усвояването на финансирането. Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с изпълнението на проекта, се признават в отчета за доходите на систематична база в периода, в който се признават разходите за неговото изпълнение. Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с придобиване на активи, се признават в отчета за доходите на систематична база през полезния живот на актива.

Приходи от лихви

Приходите от лихви се признават пропорционално на времето, като се използва метода на ефективната лихва. При обезценка на вземане Групата намалява балансовата му стойност до възстановимата му стойност, която представлява очакваните бъдещи парични потоци, дисконтирани на база на първоначалният ефективен лихвен процент, присъщ на инструмента, и впоследствие отчита сконтото като приходи от лихви. Приходите от лихви по обезценените заеми се признават на база първоначалният ефективен лихвен процент.

2.14. Разпределение на дивиденди

Групата не разпределя дивиденди.

3. Управление на финансовия риск

3.1. Глобална финансова криза

Влияние на глобалната финансова и икономическа криза

Глобалната финансова криза има съществено влияние върху икономиката на страната, като финансовата ситуация в българския финансов и реален сектор се влоши значително от средата на 2008 г. През 2014 и 2015 г. икономиката на България започна бавно да се възстановява и да отчита растеж.

Бъдещото икономическо развитие на България зависи значително от икономическите, финансови и монетарни мерки, които правителството предприема, както и от данъчните, регулаторни и политически промени.

Ръководството не е в състояние да предвиди всички промени, които биха имали влияние върху сектора и по-широко върху икономиката, и следователно – какъв би бил техния ефект върху бъдещото финансово състояние на Групата.

Българската икономиката е също така под прякото въздействие на колебанията на международната конюнктура. Ръководството не е в състояние да прецени пълноценно последиците върху финансовото състояние на Групата от евентуална последваща промяна на икономическата среда, в която дружеството работи.

Ръководството вярва, че взема всички мерки за поддържане на стабилността и развитието на бизнеса на Групата в настоящата обстановка.

Влияние върху ликвидността

Глобална финансова криза продължава да има значително влияние върху Групата през 2015 г. Продължителността на кризата, както и забавеното възстановяване на индустриите и банковия сектор, може да доведат до намаление в оперативните парични потоци,

възможността за получаване на нови заеми, увеличение на разходите и забавяне във времето или намаляване на планираните капиталови инвестиции.

Влияние върху клиентите/заемополучателите

Клиентите или заемополучателите на Групата може да бъдат повлияни от по-ниската ликвидност, която от своя страна би могла да окаже влияние върху тяхната способност да изплатят дълговете си. Влошените оперативни условия за клиентите (заемополучателите) могат да повлияят и върху прогнозите за паричните потоци на ръководството и оценката на обезценката на финансовите и нефинансовите активи. Доколкото подобна информация е налична, ръководството е отразило актуализираните преценки за очакваните бъдещи парични потоци в своите оценки за обезценяване.

3.2. Фактори на финансовия риск

Осъществявайки дейността си, Групата е изложена на многообразни финансови рискове: пазарен риск (включващ валутен риск, ценови риск и риск от промени в паричния поток поради променящ се пазарен лихвен процент), кредитен риск и ликвиден риск. Програмата на Групата за цялостно управление на риска има за цел да намали евентуалните неблагоприятни ефекти върху финансовите показатели на Групата.

3.2.1. Пазарен риск

Валутен риск

Групата не е изложено на валутен риск, тъй като повечето транзакции в чуждестранна валута са деноминирани в евро. Към момента курсът на еврото е фиксиран към този на българския лев.

Ръководството на Групата не допуска, че ще има промени в следващите 12 месеца и затова не са правени допълнителни анализи.

Ценови риск

Ръководството на Групата следи ценовия риск в контекста на очакваните бъдещи приходи от оперативна дейност.

3.2.2. Лихвен риск

Тъй като Групата няма значителни лихвоносни активи, приходите и оперативните парични потоци са до голяма степен независими от промените на пазарните лихвени нива. Групата разглежда лихвената си експозицията регулярно и взема под внимание съответния риск.

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

3.2.3. Кредитен риск

Кредитният риск произлиза от пари и парични еквиваленти и депозити в банки и други финансови институции.

3.2.4. Ликвиден риск

Съобразно основния си предмет на дейност, Групата има възможност за финансиране чрез договорени кредитни линии, овърадрафти и други кредитни инструменти, ако това е необходимо.

Таблицата по-долу анализира финансовите пасиви на Групата в съответните падежни групи на базата на оставащия период от счетоводния баланс към падежната дата на договора. Оповестените в таблицата суми са договорните недисконтирани парични потоци. Балансовите задължения в рамките на 12 месеца се равняват на преносните стойности, тъй като влиянието на дисконтирането е незначително.

Към 31 декември 2015 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	581	-	-	-
Към 31 декември 2014 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	617	-	-	-

4. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Приблизителните оценки и преценки са базирани на натрупан опит и други фактори, включително очаквания за бъдещи събития при наличните обстоятелства. Достоверността на приблизителните оценки и преценки се преразглежда редовно.

Групата извършва приблизителни оценки и преценки за целите на счетоводното отчитане и оповестяване, които, по дефиниция, в повечето случаи се различават от фактическите резултати. Значимите счетоводни приблизителни оценки, при които има значителен риск от последваща съществена корекция на балансовите стойности на активите и пасивите през следващата финансова година, са описани по-долу:

Полезен живот на имоти, машини и съоръжения

Представянето и оценката на имотите, машините и съоръжения изисква ръководството, на база на счетоводни преценки, да направи предположения за техния полезен живот и остатъчна стойност. Ръководството оценява всяка година остатъчния полезен живот на активите.

Обезценка на вземания

Обезценката на вземания се прави съобразно очакванията на ръководството за събираемостта на вземанията. Към датата на изготвяне на отчетите, ръководството прави преглед на съществуващите вземания и преоценява тяхната събираемост.

5. Имоти, машини и съоръжения

Отчетна стойност	Към 1 януари 2015 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2015 г.
Земя	529	-	-	529
Сгради	606	-	-	606
Компютри	269	24	30	263
Транспортни средства	242	1	-	243
Стопански инвентар	109	-	-	109
Други активи	12	-	-	12
Разходи за придобиване	911	-	-	911
Общо	2 678	25	30	2 673

Амортизация	Към 1 януари 2015 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2015 г.
Земя	-	-	-	-
Сгради	29	-	-	29
Компютри	165	40	30	175
Транспортни средства	209	7	-	216
Стопански инвентар	90	2	-	92
Други активи	5	-	-	5
Разходи за придобиване	-	-	-	-
Общо	498	49	30	517

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

Балансова стойност	Към 1 януари 2015 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2015 г.
Земя	529	-	-	529
Сгради	577	-	-	577
Компютри	104	-	16	88
Транспортни средства	33	-	6	27
Стопански инвентар	19	-	3	16
Други активи	7	-	-	7
Разходи за придобиване	911	-	-	911
Общо	2 180	-	25	2 155

6. Нематериални активи

Отчетна стойност	Към 1 януари 2015 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2015 г.
Софтуер	98	-	-	98
Други	463	220	-	683
Общо	561	220	-	781

Амортизация и обезценка	Към 1 януари 2015 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2015 г.
Софтуер	90	1	-	91
Други	10	144	-	154
Общо	100	145	-	245

Балансова стойност	Към 1 януари 2015 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2015 г.
Софтуер	8	(1)	-	7
Други	453	76	-	529
Общо	461	75	-	536

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

7. Инвестиционни имоти

	2015 г.	2014 г.
Към 1 януари		
Балансова стойност в началото на периода	369	373
Разходи за амортизация	4	4
Балансова стойност в края на периода	<u><u>373</u></u>	<u><u>377</u></u>
Към 31 декември		
Отчетна стойност	508	508
Натрупана амортизация	(143)	(139)
Балансова стойност	<u><u>365</u></u>	<u><u>369</u></u>

Инвестиционните имоти на Групата представляват земи и сгради, придобити в периода 2005 – 2006 година. Инвестиционните имоти се представят в баланса на Групата по историческа стойност, намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка.

8. Търговски и други вземания

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Краткосрочни заеми	100	68
Търговски вземания	409	177
Намаление: провизия за обезценка на търговските задължения	-	-
Търговски вземания, нетно	<u><u>509</u></u>	<u><u>245</u></u>
Надплатен корпоративен данък	23	19
Възстановен ДДС	10	103
Друти	<u><u>39</u></u>	<u><u>250</u></u>
	<u><u>581</u></u>	<u><u>617</u></u>

Балансовата стойност на търговските и други вземания е близка до тяхната справедлива стойност.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

9. Пари и парични еквиваленти

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Пари в брой	5	29
Парични средства по разплащателни сметки	581	2 311
	<u>586</u>	<u>2 340</u>

10. Търговски и други задължения

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Краткосрочни задължения		
Задължения към свързани лица	226	150
Задължения към партньори и клиенти	9	275
Възнаграждения и социални осигуровки	54	81
Други	81	1 015
	<u>370</u>	<u>1 521</u>

11. Задължения по заеми

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Дългосрочни задължения		
Задължения към свързани лица	-	-
Дългосрочни заеми	200	200
	<u>200</u>	<u>200</u>

Сумите по задълженията по заеми по-горе представляват, заем отпуснат през 2009 г. от „ИР Комуникейшънс“ ЕООД към „Проект 1“ ЕООД. Съгласно договора за заем годишният лихвен процент възлиза на 3,5 %.

12. Финансиране за бъдещи периоди

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
ЕК – Гражданското общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: Изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	0	167
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната престъпност	0	158
ЕК – Мониторинг на антикорупционните мерки в Европа: оценка на политики и измерване на корупцията	157	140
ЕК – Подобряване на работата на структурите за вътрешна сигурност в държавите – членки на ЕС	0	130
ЕК – Оценка на интеграционните мерки за уязвимите мигрантски групи	0	129
Швейцарско правителство – Преодоляване институционалните дефицити в борбата с корупцията и организираната престъпност в България	0	89
ЕК – Противодействие на изнудването и рекета в ЕС	204	0
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Практически решения за преодоляване на негативни нагласи към „другостта“ на ромите в България	12	0
ЕК – Противодействие на новите форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността	14	87
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Подобряване прозрачното управление на енергийната сигурност в България	3	75
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията	28	71
ЕК – Нови престъпни посегателства и политики, основани на доверие	0	65
ЕК – Повторно използване на конфискувано имущество за социални цели: към общи европейски стандарти	0	64

*Център за изследване на демокрацията (Група)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
ЕК – Увеличеното търсене на антикорупция и организираната престъпност	34	58
ЕК – Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество	0	39
ЕК – Гражданските организации като гарант за правата на уязвимите групи	11	34
ЕК – Добро управление, икономически права в бившата югославска република Македония	52	29
ЕК – Създаване на платформа за по-ефективни социални изследвания в областта на ядрената енергетика в Централна и Източна Европа	6	29
ЕК – Участие на гражданското общество в изработването, осъществяването и оценката на антикорупционни политики	0	28
ЕК – Подобряване на защитата на правата на пострадалите от престъпления: достъп до правна помощ	0	27
ЕК – Анализ с поглед напред към големите обществени предизвикателства и иновативните политики	0	25
ЕК – Оценка на опасността от агресивно поведение онлайн на подрастващите	0	18
ЕК – Свободното движение на младите европейски граждани по време на криза	5	0
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Създаване на индекс за измерване на завладяването на държавата	1	0
Държавен департамент на САЩ – Руското влияние в Европа	104	0
ЕК – Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество	4	0
ЕК – Защита на пространствени метаданни относно критичната подземна инфраструктура	0	18

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
ЕК – Гражданското общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	81	0
ЕК – Законодателство, икономика, конкуренция и администрация. Разработване на интердисциплинарен подход за противодействие на престъпленията с обществени поръчки	156	0
Други	71	355
Общо финансираня по проектни действия	943	1 835
Финансиране на дълготрайни активи	19	5
Общо финансиране за бъдещи периоди	962	1 840

13. Приходи

Приходите от грантове и други проекти за съответните периоди са както следва:

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
ЕК – Гражданското общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	106	145
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната престъпност	76	138
ЕК – Оценка на интеграционните мерки за уязвимите мигрантски групи	68	124
ЕК – Мониторинг на антикорупционните мерки в Европа: оценка на политики и измерване на корупцията	210	115
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията	238	113
ЕК – Новите престъпления в Европа и политиката, основана на доверие	45	89
ЕК – Противодействие на новите форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността	104	89

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Подобряване на прозрачното управление на енергийната сигурност в България	36	77
Швейцарско правителство – Преодоляване на институционалните дефицити в борбата с корупцията и организираната престъпност в България	250	72
ЕК – Алтернативни практики за управление на конфискувани имущества, придобити от престъпна дейност	0	12
ЕК – Оценка на опасността от агресивно поведение онлайн на подрастващите	0	20
ЕК – Подпомагане и реинтегриране на деца – жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация	0	2
ЕК – Подобряване на работата на структурите за вътрешна сигурност в държавите – членки на ЕС	0	67
ЕК – Увеличеното търсене на антикорупция и организираната престъпност	0	62
Женевски Център за демократичен контрол върху въоръжените сили – Частните охранителни фирми в Западните Балкани	43	0
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Практически решения за преодоляване на негативни нагласи към „другостта“ на ромите в България	88	0
ЕК – Гражданските организации като гарант за правата на уязвимите групи	51	36
ЕК – Защита на пространствени метаданни относно критичната подземна инфраструктура	0	21
ЕК – Подобряване на защитата на правата на пострадалите от престъпления: достъп до правна помощ	0	23
ЕК – Добро управление и икономически права в бившата югославска република Македония	0	31
ЕК – Участие на гражданското общество в изработването, осъществяването и оценката на антикорупционни политики	0	33
ЕК – Повторно използване на конфискувано имущество за социални цели: към общи европейски стандарти	0	32

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
ЕК – Противодействие на радикализацията в Югоизточна и Централна Европа чрез разработване на инструмент за мониторинг на рисковете	113	0
Държавен департамент на САЩ – Медиите като инструмент за завладяването на държавата	60	0
ЕК – Противодействие на изнудването и рекета в ЕС	65	0
ЕК – Създаване на платформа за по-ефективни социални изследвания в областта на ядрената енергетика в Централна и Източна Европа	39	30
ЕК – Анализ с поглед напред към големите обществени предизвикателства и иновативните политики	21	28
ЕК – Законодателство, икономика, конкуренция и администрация. Разработване на интердисциплинарен подход за противодействие на престъпленията с обществени поръчки	41	0
ЕК – Гражданското общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	75	0
Държавен департамент на САЩ – Прозрачно управление на енергетиката	42	0
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Създаване на индекс за измърване на завладяването на държавата	26	0
ЕК – Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество	61	0
МВР – Наблюдение на принудителното връщане	22	0
Други проекти	21	74
Приходи от проекти	1 901	1 433
Приходи от услуги	805	943
Приходи от финансиране на дълготрайни активи		
Общо приходи	2 706	2 376

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

14. Себестойност на продажбите

В себестойността на продажбите на Групата се включват:

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Разходи за материали и консумативи	22	14
Външни услуги	1 261	1 353
Амортизация	95	33
Заплати и хонорари	949	495
Социални осигуровки	138	62
Други разходи	301	316
	<u>2 766</u>	<u>2 273</u>

15. Финансови разходи, нетно

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Приходи от лихви	4	10
Разходи за лихви	-	-
Лихви, нетно	<u>4</u>	<u>10</u>
Печалби от валутно-курсови разлики	38	
Загуби от валутно-курсови разлики	(25)	(22)
Печалби/загуби от валутно-курсови разлики, нетно	<u>13</u>	<u>(22)</u>
Други финансови разходи	(7)	(8)
Други финансови разходи, нетно	<u>(7)</u>	<u>(8)</u>
Финансови разходи, нетно	<u>10</u>	<u>(20)</u>

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

16. Разходи за данъци

Основните компоненти на разхода за данъци върху дохода за годините, приключващи на 31 декември 2015 и 2014 г. са:

	Към 31 декември	
	2015 г.	2014 г.
Текущи данъци	10	11
Отсрочени данъци	-	-
Разходи за данъци	10	11

Официалната данъчна ставка за 2015 г., определена със Закона за корпоративното подоходно облагане, е 10 % (2014 г.: 10 %). Отсроченият данък е изчислен на база временни разлики по балансовия метод, използвайки приложимите данъчни ставки.

Движение на отсрочени данъци през годината

	Баланс на 1 януари 2015 г.	Приход в отчета за доходите	Баланс 31 декември 2015 г.
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	-	-	-
Търговски задължения	-	-	-
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	-	-	-

Данъчните власти могат да извършват проверки на финансовите отчети и документация за предходните пет години от настоящия данъчен период и да определят допълнителни такси и глоби. Ръководството на Групата не разполага с информация, която би довела до значителни задължения в тази област.

През последните години не са били извършвани данъчни проверки.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2015 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

17. Сделки със свързани лица

Групата е свързано лице с Фондация „Приложни изследвания и комуникация“ и дъщерните дружества на Фондацията.

През годината са направени следните транзакции:

Свързано лице	Транзакции през годината	януари – декември		31 декември	
		2015 г.	2014 г.	2015 г.	2014 г.
		Транзакции		Вземания	Задължения
„АРК Консултинг“ ЕООД	Договор за консултантски услуги	76	10		226 150
Фондация ПИК	Договор за наем	56	45		
„ИР Комуникейшънс“	Договор за заем				200 200
Българска асоциация за оценка на политиките	Договор за заем	120		120	
		252	55	120	426 350

Сделки с директори и други ръководни лица

Общата сума на изплатените възнаграждения, хонорари и социални осигуровки включени в разходите за външни услуги са, както следва:

	2015 г.	2014 г.
Борд на директорите	355	199

18. Събития след датата на баланса

Няма значими събития след датата на финансовите отчети на Групата, които да изискват специфично оповестяване.